

Regeringens proposition

2002/03:85

Vissa elmarknadsfrågor

Prop.
2002/03:85

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 13 mars 2003

Göran Persson

Leif Pagrotsky
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lägger regeringen fram förslag till två nya lagar.

Lagen om effektreserv innebär att Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) får ansvaret för att en effektreserv om högst 2 000 megawatt finns tillgänglig. Svenska kraftnät skall fullgöra denna uppgift genom att träffa avtal dels med elproducenter om att ställa ytterligare produktionskapacitet till förfogande, dels med stora elanvändare om minskad elförbrukning. Båda dessa avtalstyper får alltså användas parallellt. Svenska kraftnät får rätt att ta ut en avgift av de balansansvariga för att finansiera effektreserven. Lagen, som föreslås träda i kraft den 1 juli 2003, skall bara gälla till utgången av februari 2008, varefter en marknadsmässig lösning beträffande effektreserven skall ha växt fram.

Lagen om ursprungsgarantier avseende förnybar el ger producenter av förnybar el, dvs. sådan el som produceras med användande av förnybara energikällor, en rätt att av Svenska kraftnät få en ursprungsgaranti. En sådan garanti utgör ett intyg om att en viss mängd förnybar el har producerats i en viss produktionsanläggning under en viss tid. Denna garanti kan producenten, inför potentiella köpare av el, använda som bevis för att han producerar förnybar el. Denna lag föreslås träda i kraft den 1 oktober 2003.

Vidare presenterar regeringen sin bedömning av om riksdagens villkor för en stängning av Barsebäck 2 före utgången av 2003 är uppfyllda.

I propositionen redovisar regeringen även sin bedömning rörande frågor om månadsvis avläsning av elförbrukningen samt en sänkning av gränsen för timvis mätning av elförbrukningen. Elnätsföretagen bör vara skyldiga att mäta och läsa av elförbrukningen minst en gång i månaden för samtliga kunder. Detta bör vara obligatoriskt senast den 1 juli 2009.

En sänkning av gränsen för timvis mätning bör genomföras den 1 juli 2006, från dagens 200 ampere eller 135 kW till 63 ampere. Prop. 2002/03:85

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	5
2	Lagtext.....	6
2.1	Förslag till lag om effektreserv	6
2.2	Förslag till lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el7	
3	Ärendet och dess beredning.....	9
4	Kärnkraftsreaktorn Barsebäck 2	10
4.1	1997 års energipolitiska beslut.....	10
4.2	Tidigare prövning av villkorsuppfyllelsen.....	11
4.3	2002 års energipolitiska beslut.....	12
4.4	Möjlighet att uppfylla villkoren vid en stängning av Barsebäck 2 under år 2003.....	12
4.4.1	Allmänt om underlagsrapporterna och remissinstansernas synpunkter.....	12
4.4.2	Tillgången på el för industrin.....	13
4.4.3	Elpriset	14
4.4.4	Effektbalansen	14
4.4.5	Miljön och klimatet.....	15
4.5	Slutsatser	16
5	Effektfrågan	19
5.1	En lag om effektreserv på elmarknaden införs	19
5.2	Riktlinjer för den långsiktiga hanteringen av effektfrågan23	
6	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/77/EG av den 27 september 2001 om främjande av el producerad från förnybara energikällor på den inre marknaden för el.....	24
7	En lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el införs	29
8	Riktlinjer för månadsvis avläsning av elmätare samt sänkt gräns för timvis mätning m.m.....	30
8.1	Bakgrund	30
8.2	Riktlinjer för månadsvis avläsning	32
8.3	Riktlinjer för sänkt gräns för timvis mätning.....	35
8.4	Automatisk avbrottsregistrering och sanktioner	36
9	Konsekvensanalys	38
9.1	Förslaget till lag om effektreserv	38
9.2	Förslaget till lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el.....	38
10	Författningskommentar	39
10.1	Förslaget till lag om effektreserv	39
10.2	Förslaget till lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el.....	40
Bilaga 1	Sammanfattning av Svenska kraftnäts rapport Effektförsörjning på den öppna elmarknaden	47
Bilaga 2	Sammanfattning av förslag till lag om tillfällig effektreserv	51

Bilaga 3	Sammanställning av remissyttranden över Svenska kraftnäts rapport Effektförsörjning på den öppna elmarknaden.....	53
Bilaga 4	Sammanställning av remissyttranden över förslag till lag om tillfällig effektreserv	61
Bilaga 5	Sammanfattning av ”Regeringens uppdrag (N2002/5781/ESB) om genomförandet av delar av EG-direktivet 2001/77/EG om främjande av el från förnybara energikällor – Ursprungsgarantier enligt artikel 5”.....	65
Bilaga 6	Sammanställning av remissyttranden över Statens energimyndighets redovisning av regeringens uppdrag (N2002/5781/ESB) om genomförandet av delar av EG-direktivet om främjande av förnybara energikällor – Ursprungsgarantier enligt artikel 5.....	66
Bilaga 7	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/77/EG av den 27 september 2001 om främjande av el producerad från förnybara energikällor på den inre marknaden för el	69
Bilaga 8	Sammanställning av remissyttranden över utvärderingsrapporter om 1997 års energipolitiska program	81
Bilaga 9	Lagrådsremissens lagförslag	95
Bilaga 10	Lagrådets yttrande	98
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2003.	99
	Rättsdatablad.....	100

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

antar regeringens förslag till

1. lag om effektreserv,
2. lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om effektreserv

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Den myndighet som enligt 8 kap. 1 § första stycket ellagen (1997:857) har systemansvaret för el (den systemansvariga myndigheten), har ansvaret för att en effektreserv om högst 2 000 megawatt finns tillgänglig. Effektreserven skall skapas genom att den systemansvariga myndigheten ingår avtal dels med elproducenter om att ställa ytterligare produktionskapacitet till förfogande, dels med elanvändare om rätt att begränsa deras elförbrukning.

Effektreserven skall vara ett komplement till den övriga produktionskapacitet som finns på elmarknaden.

2 § Den som enligt 8 kap. 4 § första stycket ellagen (1997:857) har ingått avtal med den systemansvariga myndigheten (balansansvarig) skall till myndigheten betala en avgift för täckande av de kostnader som uppstår för myndigheten enligt de avtal som avses i 1 § första stycket.

Avgiftens storlek för varje balansansvarig skall baseras på omfattningen av dennes balansansvar enligt avtalet med den systemansvariga myndigheten och omfattningen av den balansansvariges obalans under den tidsperiod som avgiften avser. Avgiften bestäms av den systemansvariga myndigheten.

3 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för att den systemansvariga myndigheten skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag.

4 § Beslut av den systemansvariga myndigheten enligt 2 § andra stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Övriga beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003 och gäller till och med den 29 februari 2008.

2.2 Förslag till lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om en rätt för elproducenter att få ursprungsgarantier för el som producerats med användande av förnybara energikällor (förnybar el).

Med ursprungsgaranti avses ett dokument som anger att en viss mängd förnybar el har producerats.

2 § Den myndighet som enligt 1 kap. 3 § lagen (2003:000) om elcertifikat har utsetts att handlägga de frågor som enligt den lagen ligger på kontoföringsmyndigheten (garantimyndigheten) skall handlägga frågor om ursprungsgarantier.

3 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas av den myndighet som enligt 1 kap. 3 § lagen (2003:000) om elcertifikat har utsetts att handlägga de frågor som enligt den lagen ligger på tillsynsmyndigheten.

Tillsynen omfattar inte garantimyndigheten.

4 § Berättigade att få ursprungsgarantier är

1. den som enligt 2 kap. 1 § 1–4 lagen (2003:000) om elcertifikat är berättigad att bli tilldelad elcertifikat,
2. innehavaren av en produktionsanläggning där el produceras med användande av vattenkraft, och
3. innehavaren av en produktionsanläggning där el produceras med användande av biobränslen.

Med biobränslen avses bränslen framställda ur biomassa samt deponigas, gas från avloppsreningsanläggningar och biogas.

Med biomassa avses den biologiskt nedbrytbara fraktionen av produkter, avfall och rester av både vegetabiliska och animaliska ämnen från jordbruk, skogsbruk och närstående industrier samt den biologiskt nedbrytbara fraktionen av industriavfall och kommunalt avfall.

5 § Innehavaren av en produktionsanläggning som vill få ursprungsgarantier för framtiden skall anmäla detta till tillsynsmyndigheten. Detta gäller dock inte om anläggningen har godkänts enligt 2 kap. 5 § andra stycket lagen (2003:000) om elcertifikat.

6 § Om el har producerats i en sådan produktionsanläggning som avses i 4 § med användande av såväl sådana energikällor som berättigar anläggningens innehavare att få ursprungsgarantier som andra energikällor, får ursprungsgarantier utfärdas bara för den andel av elen som producerats med användande av den först nämnda typen av energikällor.

7 § Ursprungsgarantier får utfärdas bara för sådan förnybar el vars inmatade mängd och dess fördelning över tiden har mätts och rapporte-

rats till garantimyndigheten enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Om den förnybara elen matas in på ett elnät som används utan stöd av nätkoncession skall innehavaren av produktionsanläggningen svara för den mätning och rapportering som anges i första stycket.

I de fall som avses i 6 § skall innehavaren av anläggningen särskilt beräkna och rapportera den el som har producerats med användande av sådana energikällor som berättigar anläggningens innehavare att få ursprungsgarantier.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om beräkning och rapportering enligt tredje stycket.

8 § Garantimyndigheten skall på begäran av någon som är berättigad att få ursprungsgarantier utfärda en sådan garanti.

En ursprungsgaranti skall innehålla uppgifter om

1. den förnybara energikälla som har använts vid produktionen av elen,
2. den produktionsanläggning där den förnybara elen har producerats, och
3. den mängd el som har producerats och den tidsperiod under vilken produktionen har ägt rum. Tidsperioden skall vara en eller flera kalendermånader.

Om den förnybara elen har producerats med användande av vattenkraft skall dessutom produktionsanläggningens installerade effekt anges.

9 § Regeringen får meddela föreskrifter om avgift för utfärdandet av ursprungsgarantier.

10 § Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

11 § En myndighets beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2003.

3 Ärendet och dess beredning

Lagen om effektreserv

Regeringen gav i november 2001 Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) i uppdrag att senast den 1 oktober 2002 inkomma med förslag till ett system för att långsiktigt trygga effekttillgången i elsystemet. Svenska kraftnät har bedrivit arbetet i samråd med Statens energimyndighet (Energimyndigheten). Till arbetet har kopplats en referensgrupp med företrädare för olika aktörer på elmarknaden.

Svenska kraftnät inkom den 1 oktober 2002 med rapporten *Effektförsörjning på den öppna elmarknaden* (N2002/9427/ESB). I rapporten föreslår Svenska kraftnät att det skall stiftas en tillfällig lag som säkerställer att det under en övergångsperiod – tills en marknadslösning kan förväntas fungera – finns en centralt upphandlad kapacitet som kan användas för att minska risken för effektbrist i elsystemet.

En sammanfattning av rapporten finns i *bilaga 1*.

Svenska kraftnät inkom den 20 december 2002 med promemorian *Förslag till tillfällig lag om effektreserv* (N2002/12384/ESB) i vilken förslag till sådan lagstiftning ges.

En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 2*.

Såväl rapporten som promemorian har remissbehandlats. Remissammanställningar finns i *bilagorna 3 och 4*.

Lagen om ursprungsgarantier avseende förnybar el

Regeringen uppdrog den 30 maj 2002 åt Energimyndigheten att inkomma med ett förslag om s.k. ursprungsmärkning av el från förnybara energikällor. Krav på sådan märkning följer av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/77/EG av den 27 september 2001 om främjande av el producerad från förnybara energikällor på den inre marknaden för el. Energimyndigheten inkom den 19 november 2002 med rapporten *Regeringens uppdrag (N2002/5781/ESB) om genomförande av delar av EG-direktiv 2001/77/EG om främjande av el från förnybara energikällor – Ursprungsgarantier enligt artikel 5*.

En sammanfattning av rapporten finns i *bilaga 5*.

Rapporten har remissbehandlats. En remissammanställning finns i *bilaga 6*.

EG-direktivet bifogas som *bilaga 7*.

Energimyndigheten inkom vidare den 28 november 2002 med rapporten *Regeringsuppdrag att lämna förslag till ändring av regelverket för att genomföra EG-direktivet 2001/77/EG om främjande av elproduktion från förnybara energikällor på den inre marknaden för el* (N2002/11381/ESB). Rapporten har remissbehandlats. En remissammanställning finns att tillgå i Näringsdepartementet (N2002/11381/ESB).

Regeringen uppdrog under våren 2002 åt två konsultföretag att ta fram ett heltäckande underlag som kan ligga till grund för regeringens och riksdagens bedömning av om villkoren för stängning av Barsebäck 2 kan anses vara uppfyllda så att en avställning kan ske senast år 2003. Uppdragen avrapporterades den 1 november 2002 (N2002/10323/ESB och N2002/10308/ESB). Vidare avrapporterade Svenska kraftnät i enlighet med regleringsbrevet för 2002 i rapporten *Inverkan på effektbalansen av en eventuell stängning av Barsebäck 2 under år 2003* sin bedömning av om de villkor som riksdagen ställt upp avseende effektbalansen kan anses vara uppfyllda vid en eventuell stängning av den andra reaktorn i Barsebäck under år 2003 (N2002/9428/ESB). Övrigt underlag inför 2003 års prövning av om villkoren är uppfyllda är Energimyndighetens och Boverkets årsredovisningar över utfallet av 1997 års energipolitiska program.

Samtliga rapporter har remissbehandlats. Remissammanställningen redovisas i sin helhet i *bilaga 8*.

Månadsvis avläsning av elmätare m.m.

Regeringen gav den 7 september 2000 Energimyndigheten i uppdrag att i samråd med Konsumentverket och företrädare för elbranschen, studera om mätperiodens längd bör ändras och om systemet med preliminärdebitering av elförbrukning bör avskaffas. Den 27 maj 2002 lämnade Energimyndigheten sin slutrapport *Månadsvis avläsning av elmätare* (N2002/5953/ESB).

Rapporten har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns att tillgå i Näringsdepartementet (N2002/5953/ESB).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 20 februari 2003 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 9*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 10*.

Regeringen har i propositionen följt Lagrådets förslag. Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten.

4 Kärnkraftsreaktorn Barsebäck 2

4.1 1997 års energipolitiska beslut

I juni 1997 beslutade riksdagen om riktlinjer för energipolitiken (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12, rskr. 1996/97:272). Beslutet omfattade bl.a. stängning av de två kärnkraftreaktorerna i Barsebäck, den ena senast den 1 juli 1998 och den andra senast den 1 juli 2001.

1997 års energipolitiska beslut omfattade även ett program för omställning och utveckling av energisystemet. Programmets huvudinriktning är en kraftfull, långsiktig satsning på forskning, utveckling och

demonstration av ny energiteknik under perioden 1998-2004. Målet för de insatser som görs är att under de närmaste 10-15 åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering. En särskild utredare (dir. 2001:122) har tillkallats för att granska och utvärdera insatserna inom 1997 års långsiktiga program, analysera behovet av förändringar, lämna förslag till riktlinjer för det långsiktiga energipolitiska programmet och redovisa insatser som skall leda till en långsiktigt hållbar omställning av energiförsörjningen. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juni 2003.

Ett villkor för stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Programmet för omställning och utveckling av energisystemet innehåller därför även insatser med fokus på ökad tillförsel av elproduktion från förnybara energikällor och minskad elanvändning i ett kortare perspektiv. Det kortsiktiga programmet har löpt under perioden 1998-2002. I avsnitt 4.4. nedan redovisas de resultat som har uppnåtts genom programmet.

Med utgångspunkt i 1997 års energipolitiska beslut antog riksdagen år 1997 en lag om kärnkraftens avveckling (prop. 1996/97:176, bet. 1997/98:NU5, rskr. 1997/98:132). Enligt lagen får regeringen för varje kärnkraftsreaktor besluta att rätten att driva reaktorn skall upphöra att gälla vid den tidpunkt som regeringen anger. Enligt lagen skall hänsyn tas till reaktorns geografiska läge vid avgörandet om när reaktorn skall tas ur drift. I övrigt skall också beaktas övriga särskilda förhållanden såsom ålder, konstruktion och betydelse för energisystemet. Om rätten att driva en kärnkraftsreaktor upphör att gälla enligt lagen skall ägaren ha rätt till ersättning som huvudsakligen skall bestämmas enligt expropriationsrättsliga principer och fastställas av fastighetsdomstol.

Den första reaktorn i Barsebäck stängdes av den 30 november 1999, sedan ett avtal om ersättning till kraftverkets ägare hade slutits mellan företrädare för staten, Vattenfall AB och Sydkraft AB. De åtaganden som följer av avtalet har godkänts av riksdagen (prop. 1999/2000:63, bet. 1999/2000:NU 11, rskr. 1999/2000:200). Avtalet innehåller även principerna för den ekonomiska ersättning som staten skall lämna om staten under perioden fram till 2017 beslutar att stänga Barsebäck 2 enligt lagen om kärnkraftens avveckling.

4.2 Tidigare prövning av villkorsuppfyllelsen

I skrivelsen *Den fortsatta omställningen av energisystemet m.m.* (skr. 2000/01:15) till riksdagen redovisade regeringen i september 2000 sin bedömning att riksdagens villkor för stängning av den andra reaktorn i Barsebäck före den 1 juli 2001 inte var uppfyllda. Regeringen angav att de viktigaste kriterierna för om villkoren skall kunna sägas vara uppfyllda var att kraftbortfallet kan kompenseras så att stängningen inte medför påtagligt negativa effekter för elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller för miljön och klimatet. Regeringen bedömde att stängningen kan genomföras senast före utgången av 2003 när erforderliga åtgärder fått genomslag. Riksdagen delade denna bedömning (bet. 2000/01:15, rskr. 2000/01:111) och framhöll samtidigt

att det är riksdagen som före ett beslut om stängning skall ta ställning till om villkoren är uppfyllda.

Bedömningen kvarstod oförändrad vid den förnyade prövning som redovisades till riksdagen i oktober 2001 (skr. 2001/02:22). Riksdagen tog del av skrivelsen i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 2002 (bet. 2001/02:NU3, rskr. 2001/02:113). Riksdagen delade regeringens bedömning att det inte fanns anledning att ändra den tidigare bedömningen i frågan. Samtidigt framhöll riksdagen att Barsebäckswerkets andra reaktor stängs så snart de villkor riksdagen lagt fast är uppfyllda, vilket bedömdes bli fallet senast före utgången av 2003.

4.3 2002 års energipolitiska beslut

Riksdagen beslutade 2002 om riktlinjer för energipolitiken (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317). Beslutet innebär att de energipolitiska riktlinjerna i 1997 års uppgörelse ligger fast samtidigt som det betonas att omställningen av det svenska energisystemet måste ske på ett ansvarsfullt och kontrollerat sätt och med ett långsiktigt perspektiv.

För den fortsatta omställningen av energisystemet innebär beslutet en ny och mer långsiktig inriktning för såväl främjande av förnybar elproduktion som en effektivare energianvändning. De nya åtgärderna ersätter motsvarande åtgärder i 1997 års energipolitiska program. Syftet är att kraftigt öka ambitionsnivån samtidigt som teknikutveckling stimuleras och kostnaderna hålls nere.

I propositionen redovisades huvudinriktningen för ett nytt regelsystem, elcertifikat, för att främja elproduktion från förnybara energikällor. Den 16 januari 2003 beslutade regeringen att till riksdagen överlämna ett förslag till utformning av ett sådant system (prop. 2002/03:140).

I 2002 års energipolitiska proposition aviserade regeringen att företrädare för industrin skulle inbjudas till överläggningar i syfte att nå en överenskommelse om en långsiktigt hållbar politik för den fortsatta omställningen av energisystemet. Överenskommelsen bör skapa gynnsamma förutsättningar för en företagsekonomiskt fortsatt drift och successiv stängning av kärnkraften, samtidigt som annan miljövänlig elproduktion tas i drift och elförsörjningen tryggas. Regeringen beslutade den 27 juni 2002 att förordna en förhandlare med uppdrag att för statens del genomföra de förhandlingar som aviserades i propositionen. Förhandlaren har inlett sitt arbete.

4.4 Möjlighet att uppfylla villkoren vid en stängning av Barsebäck 2 under år 2003

4.4.1 Allmänt om underlagsrapporterna och remissinstansernas synpunkter

Regeringen uppdrog under våren 2002 åt två konsultföretag att ta fram ett heltäckande underlag som kan ligga till grund för regeringens och riksdagens bedömning av om villkoren för stängning av Barsebäck 2 kan

anses vara uppfyllda så att en avställning kan ske senast år 2003. Uppdragen avrapporterades den 1 november 2002.

Vidare gavs Svenska kraftnät i regleringsbrevet för 2002 i uppdrag att redovisa sin bedömning av om de villkor som riksdagen ställt upp avseende effektbalansen kan anses vara uppfyllda vid en eventuell stängning av den andra reaktorn i Barsebäck under år 2003.

Övrigt underlag inför 2003 års prövning av om villkoren är uppfyllda är Energimyndighetens och Boverkets årsredovisningar över utfallet av 1997 års energipolitiska program.

Samtliga rapporter har remissbehandlats. Remissammanställningen redovisas i sin helhet i bilaga 8.

Underlagsmaterialet ger en relativt samstämmig bild av konsekvenserna av en stängning av Barsebäck 2 under år 2003. Flertalet remissinstanser har inte framfört någon kritik mot den bild som rapporterna ger av resultaten av 1997 års energipolitiska program och av de övriga faktorer som är väsentliga för en bedömning av om villkoren för stängning är uppfyllda. Ett par remissinstanser har dock påtalat olikheter i metodik mellan de två konsultrapporterna, vilket har lett till vissa skillnader i bedömningen av hur påtagliga effekter en stängning får. Även synpunkten att rapporterna sammantagna kompletterar varandra har framkommit.

Några remissinstanser anser att underlaget visar att inget av de villkor som har ställts upp är uppfyllt, medan andra bedömer att samtliga villkor är uppfyllda. Några remissinstanser anser att de villkor som har ställts upp inte är relevanta mot bakgrund av utvecklingen på elmarknaden. I en av konsultrapporterna påpekas att villkorens formulering medger ett ganska stort tolkningsutrymme vid prövningen.

Energimyndigheten anser att det bör övervägas att låta frågan om Barsebäck 2 ingå i förhandlingarna mellan regeringen och industrin om en långsiktigt hållbar politik för omställningen av energisystemet.

I det följande sammanfattas underlagsrapporternas och remissinstansernas bedömningar av huruvida de olika uppställda kriterierna för villkorsuppfyllelsen har infriats.

4.4.2 Tillgången på el för industrin

De kortsiktiga åtgärderna i det energipolitiska programmet syftar till att minska användningen av el för uppvärmning, öka tillförseln av el och värme från förnybara energikällor och utnyttja det befintliga energisystemet effektivare samt främja åtgärder för effektivare energianvändning. För att ersätta elproduktionen i reaktorn Barsebäck 2 krävs ett tillskott eller sparande på 3-4 TWh per år. Det kvantitativa målet för de kortsiktiga åtgärderna är 3 TWh per år.

De bedömningar som redovisas i underlagsrapporterna visar att resultaten av de kortsiktiga åtgärderna i det energipolitiska programmet kommer att leda till en kompensation med mellan 3 och 3,8 TWh/år vid utgången av 2003. Av detta fördelas ungefär lika mycket på tillkommande elproduktion som på minskad elanvändning och effektivare energianvändning. Därmed dras i samtliga relevanta underlagsrapporter slutsatsen att det kvantitativa målet för det kortsiktiga programmet kommer att uppnås. Denna slutsats har inte ifrågasatts av någon remissinstans.

Däremot anser ett antal instanser att målet är irrelevant eftersom behovet av elenergi har ökat under senare år. Några remissinstanser som representerar kraftbranschen anför att målet från början inte var riktigt eftersom produktionsförmågan för reaktorn Barsebäck 2 är underskattad.

4.4.3 Elpriset

I den ena konsultrapporten bedöms att den generella elprisnivån inte i någon högre grad kommer att påverkas av stängningen av Barsebäck 2. Den beräknade elprishöjningen bedöms uppgå till 0,5-2 % av elpriset för industrin. I förhållande till de prisvariationer som förekommer på elmarknaden är den uppskattade möjliga prisökningen låg, anför det. I den andra konsultrapporten dras slutsatsen att elpriset kommer att öka med ett par öre per kWh under normala förhållanden och att elpriset kan stiga kraftigt under ansträngda situationer med förhöjd risk för effektbrist.

Flertalet av de remissinstanser som har berört frågan tror att elpriserna kommer att stiga som en effekt av en eventuell stängning av Barsebäck 2. Många av instanserna har dock svårt att bedöma hur stor en sådan prisökning skulle bli och påtalar att de båda konsultrapporterna skiljer sig åt i detta avseende. Energimyndigheten har gjort en egen bedömning av prisökningen och menar att den ett normalår kan bli omkring 0,5 öre per kWh, men att effekterna kan bli betydligt större vid extrema situationer.

Vidare bedömer flera remissinstanser att elpriserna på sikt kommer att stiga oavsett om Barsebäck 2 stängs eller inte. Från industrins sida framförs dock att en stängning av Barsebäck 2 kommer att leda till att prisökningen kommer tidigare än vad som annars vore fallet.

4.4.4 Effektbalansen

Svenska Kraftnät bedömer att konsekvenserna av att stänga Barsebäck 2 under år 2003 kan bli att elmarknaden inte klarar att balansera tillgång och efterfrågan om vintern blir en s.k. tioårsvinter (dvs. en vinter som statistiskt sett inträffar vart tionde år). En vinter med normala temperaturer bör kunna klaras förutsatt att elmarknaden i övrigt utvecklas enligt föreliggande prognoser. Svenska Kraftnät ser i dag inga tydliga tecken på att effektbalansen skulle förbättras under de närmaste åren. Svenska Kraftnäts nyligen föreslagna metod för effekthantering (avsnitt 5) bedöms ha påtaglig verkan först om 2-3 år.

De åtgärder som Svenska Kraftnät har vidtagit för att förstärka stamnätets förmåga att överföra el till Sydsverige innebär att försörjningsförmågan för Sydsverige i huvudsak kommer att återställas jämfört med tillståndet före stängningen av Barsebäck 1 och en eventuell stängning av Barsebäck 2. Svenska Kraftnät framhåller dock att dessa förstärkningar i sig inte innebär någon förstärkning av effektbalansen för hela landet.

Den ena konsultrapporten bedömer att det förslag till metod för effekthantering som presenterats av Svenska Kraftnät kommer att ge de förutsättningar som krävs för att förhindra att risken för effektbrist stiger till oacceptabel nivå vid stängning av Barsebäck 2. I jämförelse med värdet

av den samlade kraftmängden som levereras till slutkunderna är kostnaderna för att lösa effektfrågan relativt låga.

I den andra konsultrapporten framhålls att marginalerna i effektbalansen i princip är obefintliga och minsta störning kan ställa till stora problem. Vid en stängning av Barsebäck 2 förvärras effektbalansen kraftigt. Det finns inget som tyder på att effektbalansen kommer att förbättras de närmaste åren.

Flertalet av de remissinstanser som har berört frågan ser med oro på den påverkan som en stängning av Barsebäck 2 skulle få på effektbalansen.

Bland remissinstanser som representerar industrin och kraftbranschen råder i stort sett enighet om att risken är överhängande för att en effektbristsituation skall uppstå en kall vinterperiod vid en stängning av Barsebäck 2.

Energimyndigheten bedömer att effektbalansen under förhållanden motsvarande en tioårsvinter sannolikt kommer att kunna upprätthållas även utan Barsebäck 2. Denna bedömning bygger på ändrade prognosförutsättningar över elanvändningen i jämförelse med dem som Svenska Kraftnät grundar sin bedömning på.

Några remissinstanser menar att det är angeläget att vidta åtgärder för att minska elbehovet under den kallaste perioden då effektuttaget är som störst och därigenom uppnå en stabilare effektbalans.

4.4.5 Miljön och klimatet

I den ena konsultrapporten bedöms att stängningen i princip kommer att leda till ökat behov av fossil kraft och därigenom till ökade utsläpp till luft. På kort sikt bedöms elproduktionen öka främst i Danmark, vilket leder till ökade utsläpp av koldioxid med ca 3,6 miljoner ton per år. På längre sikt kan denna produktion komma att ersättas med svensk naturgasbaserad kraft och förnybar energi. Elproduktionen i fossil- och biobränsleeldade anläggningar leder också till utsläpp av kväveoxider, svaveldioxid, stoft och VOC, vilka främst påverkar miljön lokalt och regionalt. Utsläppsökningarna av dessa föroreningar inom Sverige blir små, men utsläpp från kolkondensanläggningar i Danmark kan ha en betydande inverkan på miljön i Sydsverige.

I den andra konsultrapporten beräknas att om bortfallet av kraft från Barsebäck 2 ersätts med import av kolkondens ökar utsläppen av koldioxid utanför Sveriges gränser med drygt 3,3 miljoner ton per år. Samtidigt innebär det energipolitiska programmets åtgärder minskade utsläpp med ca 2,7 miljoner ton per år. Nettoökningen blir då 0,57 miljoner ton. Å andra sidan ökar elanvändningen i Sverige varför nettoutsläppen från programmet också bör jämföras med den absoluta ökningen av koldioxidutsläppen vid en stängning sett från dagens nivåer. Räknat på detta sätt skulle stängningen innebära att utsläppen av koldioxid ökar med 2,8 miljoner ton per år.

Flertalet remissinstanser bedömer att en stängning av Barsebäck 2 leder till ökad påverkan på miljö och klimat. Ett par instanser anför dock att en avveckling ger en positiv inverkan på miljön under beaktande av miljöeffekter av uranbränslekedjan och risker för olyckor.

Naturvårdsverket konstaterar att en stängning ger ökade utsläpp från fossila bränslen i Sverige, men enligt verkets bedömning är det ändå möjligt att nå miljö kvalitetsmålen avseende klimat till 2008-2012, eventuellt dock till ökade kostnader. Energimyndigheten menar att en stängning ger ökade utsläpp av koldioxid på kort sikt, men att miljöpåverkan på längre sikt blir begränsad då produktionsbortfallet ersätts genom ny produktionskapacitet av el från förnybara energikällor samt utbyggnad av gaskraft som ersättning för kolkraft.

4.5 Slutsatser

Regeringens bedömning: Riksdagens villkor för en stängning av Barsebäck 2 före utgången av 2003 är inte helt uppfyllda vad avser effektbalansen och påverkan på miljön och klimatet. Frågan om stängning av Barsebäck 2 bör hanteras tillsammans med förhandlingarna om de övriga kvarvarande reaktorerna och frågan om energiomställningen i sin helhet. Därvid bör möjligheterna till en snabb stängning av Barsebäck 2 inom ramen för en förhandlingslösning särskilt prövas. I det fall en förhandlingslösning för stängningen av Barsebäck 2 inte kan åstadkommas, har regeringen ambitionen att besluta om stängning av reaktorn med stöd av lagen om kärnkraftens avveckling, efter det att erforderliga åtgärder har genomförts. Regeringen avser således tillse att ytterligare åtgärder vidtas, bl.a. genom uppdrag till Svenska kraftnät inom ramen för effektbalansmodellen, för att möjliggöra ett beslut om en snar stängning. Särskild vikt skall läggas vid en effektivisering av elanvändningen. Det är regeringens bedömning att förberedelser och genomförande av detta kan åstadkommas före utgången av april 2004.

Utvärderingen och remissinstanserna: I avsnitt 4.4 redovisas en sammanfattning av de rapporter som utgjort en del av underlaget till den samlade analys som regeringen gjort beträffande möjligheterna att stänga reaktorn. Remissammanställningen av rapporterna redovisas i sin helhet i bilaga 8.

Flertalet remissinstanser bedömer i likhet med regeringen att de kriterier som är svårast att uppfylla gäller riskerna för negativa effekter av stängningen vad avser påverkan på effektbalansen samt miljö/klimat. Energimyndigheten anser att det bör övervägas att låta frågan om Barsebäck 2 ingå i förhandlingarna mellan regeringen och industrin om en långsiktigt hållbar politik för omställningen av energisystemet.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 1997 års energipolitiska riksdagsbeslut är ett villkor för stängningen av den andra reaktorn att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Det energipolitiska beslutet innehöll därför åtgärder för att under en femårsperiod stimulera användningen av förnybara energislag och en minskad elanvändning.

Resultatet av den förnyade prövning som regeringen gjorde under 2001 visade att förutsättningarna inte hade förändrats sedan prövningen under 2000. Riksdagen delade regeringens bedömning att det därigenom inte fanns anledning att ändra den tidigare bedömningen i frågan

(skr. 2001/02:22, bet. 2001/02:NU3, rskr. 2001/02:113). Samtidigt framhöll riksdagen att Barsebäcksverkets andra reaktor stängs så snart de villkor riksdagen lagt fast är uppfyllda, vilket bedömdes bli fallet senast före utgången av 2003.

Regeringen har genomfört en ytterligare prövning under 2003 för att säkerställa att erforderliga åtgärder fått tillräckligt genomslag för att en stängning skall kunna genomföras. Regeringen gör dock bedömningen att riksdagens villkor för en stängning av Barsebäck 2 före utgången av 2003 inte helt kommer att vara uppfyllda vad avser effektbalansen och påverkan på miljön och klimatet. Under de senaste åren har Svenska kraftnät genomfört och beslutat om åtgärder för att genom nätförstärkningar undanröja begränsningar i överföringen av el till södra Sverige. Trots dessa åtgärder bedömer regeringen att en eventuell stängning i dagsläget skulle medföra ökade risker för effektbalansproblem.

Regeringen avser därför tillse att ytterligare åtgärder vidtas, genom uppdrag till Svenska kraftnät inom ramen för effektbalansmodellen, för att möjliggöra ett beslut om en snar stängning. Särskild vikt skall läggas vid en effektivisering av elanvändningen. Det är regeringens bedömning att förberedelser och genomförande av detta kan åstadkommas före utgången av april 2004.

Miljö- och klimatpåverkan bedöms inte kunna kompenseras fullt ut genom det åtgärdsprogram som beslutades 1997 och som därefter har genomförts. Uppföljningen och utvärderingen visar att en del av kompensationen av en stängning av reaktorn sannolikt på kort sikt kommer att utgöras av inhemskt producerad fossilbränslebaserad el samt import av el. Utifrån den statistiska bilden av hur importen till Sverige är sammansatt under olika perioder, drar regeringen i likhet med flertalet remissinstanser slutsatsen att bortfallet till en del kommer att kompenseras med el från fossilbränsleeldade anläggningar. Koldioxidutsläppen från elproduktionen i Sverige utgör dock endast ca 5 procent av de totala utsläppen. Regeringen konstaterar i likhet med Energimyndigheten att en stängning sannolikt ger ökade utsläpp på kort sikt, men att miljöpåverkan på längre sikt blir begränsad då ny produktionskapacitet tillkommer genom el från förnybara energikällor samt utbyggnad av gaskraft som ersättning för kolkraft. Naturvårdsverket gör bedömningen att det är möjligt att nå miljö kvalitetsmålen avseende klimat till 2008 – 2012. Vidare förväntas ytterligare åtgärder till följd av internationella miljööverenskommelser liksom klimatpolitiska åtgärder genomföras i de länder som Sverige importerar fossilbaserad kraft ifrån. Regeringen gör därför bedömningen att en stängning av Barsebäck 2 inte förväntas leda till påtagligt negativa effekter för miljö eller klimat

I 2002 års energipolitiska proposition (2001/02:143) aviserade regeringen att företrädare för industrin skulle inbjudas till överläggningar i syfte att nå en överenskommelse om en långsiktigt hållbar politik för den fortsatta omställningen av energisystemet. Överenskommelsen bör skapa gynnsamma förutsättningar för en företagsekonomiskt försvarbar fortsatt drift och successiv stängning av kärnkraften, samtidigt som annan miljövänlig elproduktion tas i drift och elförsörjningen tryggas. Regeringen beslutade den 27 juni 2002 att förordna en förhandlare med uppdrag att för statens del genomföra de förhandlingar som aviserades i propositionen. Förhandlaren har inlett sitt arbete.

Det är regeringens bedömning att en överenskommelse mellan staten och industrin om en omställning av energisystemet innebär betydande fördelar. Den ger möjlighet för alla parter att samlas kring en långsiktig helhetssyn på energisystemets utveckling och bör kunna innebära att de samhällsekonomiska kostnaderna för avvecklingen och riskerna för störningarna i elproduktionen minskar. Jämfört med en lagreglerad avveckling reaktor för reaktor, skulle därmed möjligheterna förbättras för att en snabbare och effektivare omställning av energisystemet kan genomföras till en lägre samhällsekonomisk kostnad med uppfyllande av höga krav på en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning.

Enligt regeringens bedömning bör mot denna bakgrund frågan om avveckling av den andra reaktorn i Barsebäck hanteras tillsammans med förhandlingarna om de övriga 10 kvarstående reaktorerna och frågan om energiomställningen i sin helhet. Regeringen avser att ge ett tilläggsdirektiv med denna innebörd till förhandlaren.

Riksdagen har konstaterat att lokaliseringen av Barsebäcksverket är mindre lämplig. Möjligheterna till en snabb stängning av den andra reaktorn i Barsebäck inom ramen för en förhandlingslösning bör särskilt prövas i förhandlarens fortsatta arbete.

I det fall en förhandlingslösning för stängningen av Barsebäck 2 inte kan åstadkommas, har regeringen ambitionen att besluta om stängning av reaktorn med stöd av lagen om kärnkraftens avveckling, efter det att erforderliga åtgärder har genomförts.

Regeringen bedömer att försörjningstryggheten för el under normala förhållanden är i stort sett tillfredsställande. En framtida överenskommelse mellan staten och industrin om en långsiktigt hållbar politik för kärnkraftsavvecklingen och den fortsatta omställningen av energisystemet skulle utgöra en stabil grund för ett fortsatt upprätthållande av en god försörjningstrygghet. Den situation som har rått på den nordiska elmarknaden under vintern 2002/03 till följd av extremt liten tillrinning till vattenmagasinen visar dock att det är av största vikt att elproduktionssystemet är dimensionerat för att klara elbehovet även under år med låg vattenkraftproduktion. Det är vidare angeläget att vattenmagasinen utnyttjas optimalt för att säkerställa en god försörjningstrygghet för el.

Regeringen bedömer att de förändringar i ramverket för elproduktion som regeringen i budgetpropositionen för 2003 har föreslagit avseende kraftvärmebeskattning och införande av elcertifikat (prop. 2002/03:40) kommer att bidra till att tillgodose elenergibehovet under de närmaste åren. Genom förändringen i beskattningen av kraftvärme så att den beskattas på samma sätt som industriellt mottryck, skapas incitament till nyinvesteringar i kraftvärme. I befintliga gaseldade kraftvärmeverk i södra Sverige kan elproduktionen komma att öka med ca 1 TWh. Därtill beräknas en ökning med 1,5 TWh till 2007 om det planerade gaskraftvärmeverket i Göteborg byggs. Genom elcertifikatsystemet beräknas ytterligare 10 TWh tillföras elproduktionssystemet till 2010. Åtgärderna bidrar även till en förbättrad effektbalans, som kommer att ytterligare stärkas om regeringens förslag avseende effektfrågan (avsnitt 5) genomförs.

Ökningstakten i elanvändningens utveckling har avsevärt mattats av under det senaste decenniet. Från en genomsnittlig ökningstakt under decennierna dessförinnan på mellan 3 och 4 procent per år, har öknings-

takten stabiliserats på knappt 1 procent årligen. Den fortsatt stigande efterfrågan på el, i såväl Sverige som Norden och Nordeuropa, talar för att ytterligare behov av ny produktionskapacitet kommer att uppstå inom några år. Regeringen avser att noga följa utvecklingen och säkerställa att de energipolitiska riktlinjerna i 1997 och 2002 års beslut uppfylls avseende målet om en långsiktig försörjningstrygghet och en diversifierad tillförsel av energi. Det innebär att tillkommande behov av ny energi skall mötas genom bl.a. en ambitiös och kontrollerad tillförsel av förnybar elproduktion och ett effektivare utnyttjande av infrastrukturen för naturgas. Naturgasen har miljöfördelar jämfört med andra fossila bränslen. En ökad användning av naturgas kommer att bidra till minskade miljöpåverkande utsläpp då den i Sverige ersätter användning av olja och kol. En ökad inhemsk elproduktion skulle vidare leda till lägre behov av elimport med minskade koldioxidutsläpp i omvärlden som följd.

Det är vidare angeläget att energianvändningen fortsätter att effektiviseras. 2002 års energipolitiska beslut omfattar statliga insatser med inriktning på information och utbildning, kommunal energirådgivning samt teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. När det gäller energianvändningen i bebyggelsen är en viktig förutsättning för en effektivisering av användningen att det finns en koppling mellan ändrat beteende och kostnader för energianvändningen. I avsnitt 8 redovisar regeringen sin bedömning rörande månadsvis avläsning av elmätarna för samtliga kunder senast den 1 juli 2009. I detta sammanhang kan också nämnas att regeringen har givit Boverket i uppdrag att analysera konsekvenserna av ett eventuellt förbud mot uppvärmning med direktverkande el i nya byggnader år 2005. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2003.

5 Effektfrågan

5.1 En lag om effektreserv på elmarknaden införs

Regeringens förslag: Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) får ansvaret för att en effektreserv finns tillgänglig. Effektreserven skall skapas genom att Svenska kraftnät träffar avtal med aktörer på elmarknaden om ökad produktionskapacitet och/eller minskad elförbrukning.

Den av Svenska kraftnät skapade effektreserven får inte överstiga 2 000 megawatt.

Kostnaderna för effektreserven skall finansieras genom en avgift från dem som har ingått avtal om balansansvar med Svenska kraftnät.

Svenska kraftnäts ansvar för effektreserven skall upphöra vid utgången av februari 2008, då en marknadsbaserad lösning bör ha växt fram.

Affärsverket svenska kraftnäts förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens energimyndighet, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Konkurrensverket, Svenska Kommunförbundet,*

Svenskt Näringsliv och *Svensk Energi* delar helt eller till övervägande del synpunkten att effektfrågan bör lösas med marknadsmässiga mekanismer.

Oberoende elhandlare anser att konkurrensen på elmarknaden inte fungerar fullt ut och att det därför inte är möjligt att införa en marknadsbaserad lösning av effektfrågan.

Landsorganisationen i Sverige förutsätter att en marknadsbaserad lösning övervakas kontinuerligt och att beredskapen för ett snabbt införande av reglering måste vara stor.

Vad gäller den föreslagna övergångslösningen tillstyrks den helt eller till övervägande del av *Statens energimyndighet*, *Statskontoret*, *Krisberedskapsmyndigheten*, *Konkurrensverket*, *Riksrevisionsverket*, *Svenskt Näringsliv* och *Svensk Energi*.

Oberoende Elhandlare anser att förslaget bör anpassas till förutsättningarna för att införa en marknadsbaserad lösning.

Bakgrund: I varje givet ögonblick måste den totala inmatningen av el på det svenska elsystemet vara lika stor som det totala uttaget från systemet. El kan nämligen inte lagras och kan därför inte matas in i förväg eller i efterhand för att balansera uttaget. Om en viss mängd el tas ut i ett visst ögonblick måste därför samma mängd el matas in i just det ögonblicket.

Om denna balans inte föreligger uppstår störningar på elsystemet och vid allvarigare obalanser blir det strömavbrott.

En teoretisk lösning av denna fråga vore att varje elleverantör svarar för att precis lika mycket el matas in på elsystemet som tas ut av hans kunder i varje givet ögonblick. Av praktiska skäl är det dock inte möjligt för elleverantörerna att exakt hålla denna balans. Däremot strävar de efter att upprätthålla balansen i så stor utsträckning som möjligt.

Ansvar för att den exakta balansen upprätthålls, systemansvaret, åvilar i stället Affärsverket Svenska kraftnät (Svenska kraftnät). Enkelt uttryckt upprätthålls balansen genom att Svenska kraftnät kontinuerligt bevakar det samlade uttaget från elsystemet, dvs. den samlade elförbrukningen i landet, och ser till att den samlade inmatningen på elsystemet hela tiden är lika stor. Denna balanshållning kallas balansreglering och äger rum inom en verksamhet som benämns balanstjänsten. Inom ramen för balanstjänsten har Svenska kraftnät ingått avtal med ett antal elföretag, som därvid åtagit sig att, efter uppmaning från Svenska kraftnät, öka eller minska sin produktion eller förbrukning och därmed sin inmatning till eller uttag från elsystemet.

Elföretagens ersättning för denna ökade eller minskade produktion eller förbrukning regleras i de avtal som nämnts ovan.

Därefter sker en ekonomisk reglering i efterhand mellan Svenska kraftnät och de elföretag som i avtal med Svenska kraftnät åtagit sig ett balansansvar. Med detta avses ett ekonomiskt ansvar för att elsystemet tillförs lika mycket el som tas ut av de elanvändare för vilka den balansansvarige har åtagit sig detta ansvar.

Denna ekonomiska reglering, balansavräkningen, sker inom ramen för balanstjänsten. Svenska kraftnät får in mätresultat från alla nätinnehavare i landet. Mätresultaten avser varje kalendertimme dygnet runt. På grundval av dessa resultat fastställer Svenska kraftnät dels den samlade förbrukningen hos de elanvändare som en viss balansansvarig ansvarar för,

dels den samlade inmatningen av el som denne balansansvarige har svarat för. Dessa mätresultat är sällan identiska, varför den balansansvarige i allmänhet har låtit mata in för mycket eller för lite el på elsystemet. Denna differens regleras ekonomiskt mellan Svenska kraftnät och berörd balansansvarig vid balansavräkningen. Reglerna för denna avräkning är utformade så, att alla balansansvariga ges incitament att försöka hålla sin egen balans så noga som möjligt.

Det nyss beskrivna systemansvaret, som alltså åvilar Svenska kraftnät, är kortsiktigt. Det innebär att det endast gäller inom ramen för de samlade produktionsresurser som vid varje givet tillfälle finns tillgängliga. Om det vid ett visst tillfälle inte finns tillräckligt med produktionsresurser kan balansen bara upprätthållas genom minskad elförbrukning. Svenska kraftnät kan i en sådan situation kortsiktigt minska elförbrukningen genom s.k. roterande bortkoppling. Detta innebär att elöverföringen till ett visst område helt avbryts under en viss kortare tid. Efter utgången av denna kortare tidsperiod vidtas samma åtgärd i ett annat område osv.

Svenska kraftnäts systemansvar innebär alltså inte ett långsiktigt ansvar för att det vid varje givet tillfälle finns produktionsresurser som motsvarar den samlade elförbrukningen i landet.

Denna förbrukning är av naturliga skäl som störst under den mörka och kalla årstiden. Sedan avregleringen av elmarknaden genomfördes har, vid några tillfällen då det rått extrema temperaturförhållanden, elförbrukningen varit så stor att landets samlade produktionsresurser nästan inte räckt till för att upprätthålla balansen på elsystemet. Det finns alltså risk för att det uppstår en effektbrist i vissa extrema situationer. Effekt mäts i watt (W) och anger mängden el som matas in på eller tas ut från elsystemet per tidsenhet.

Denna svårighet att upprätthålla balansen i elsystemet i vissa extrema situationer beror bl.a. på att en viss del av produktionsresurserna har lagts ned sedan elmarknaden avreglerades samtidigt som elanvändningen har ökat. Närmare bestämt rör det sig främst om ett antal kondenskraftverk som eldas med olja. Dessa användes före avregleringen som reservkraftverk. De behövde i allmänhet bara användas under en mycket kort period varje år då elförbrukningen var extremt hög. Skälet till att just dessa kraftverk användes som en yttersta reserv var att de i allmänhet hade en ogynnsammare kostnadsbild jämfört med andra typer av kraftverk.

På den monopolmarknad som existerade före avregleringen kunde innehavarna av dessa kraftverk få täckning för sina kostnader trots att kraftverken bara genererade intäkter under en mycket kort period.

Efter avregleringen verkar alla producenter på en konkurrensutsatt marknad. Ägarna av nämnda kraftverk har av lönsamhetsskäl inte ansett sig kunna driva kraftverken vidare på den nya elmarknaden utan tagit dem ur drift. Till följd av detta har det alltså uppstått en effektknapphet i det svenska elsystemet. För att komma till rätta med detta problem har Svenska kraftnät under senare år slutit avtal med ett antal elproducenter om att ställa vissa effektreserver till elsystemets förfogande. Regeringen uppdrog t.ex. i december 2001 åt Svenska kraftnät att upphandla en effektreserv om 400–600 megawatt avseende de två följande vintrarna.

Skälen för regeringens förslag: Den osäkra situation som har beskrivits ovan kan inte vara hur länge som helst utan frågan måste få en var-

aktig lösning. Regeringen är av den uppfattningen att frågan om att upprätthålla effektbalansen på sikt måste lösas av marknadens aktörer. I avvaktan på att detta sker bör Svenska kraftnät få ansvaret för att tillfälliga effektreserver finns tillgängliga. Detta bör ske genom att en särskild lag införs där denna fråga regleras. För att markera att detta ansvar endast gäller under en begränsad tid, varefter en marknadsbaserad lösning skall ha växt fram, bör lagen vara tidsbegränsad. En lämplig slutpunkt är, enligt regeringens uppfattning, vid utgången av februari 2008.

Det förslag till lagreglering av frågan om effektreserver som regeringen nu lägger fram har följande innehåll.

Svenska kraftnät får ansvaret för att en effektreserv finns tillgänglig på elmarknaden. Detta ansvar skall uppfyllas genom att Svenska kraftnät tecknar avtal dels med elproducenter om ökad produktion, dels med stora elanvändare om minskad eller stoppad elförbrukning. Båda avtalstyperna får alltså användas parallellt.

Beträffande avtalen med elproducenterna kommer följande att gälla. Avtalen kommer exempelvis att ingås med innehavare av sådana produktionsanläggningar, vilka annars inte kan drivas lönsamt beroende på de höga kostnaderna, som beskrivits ovan.

Producenterna får åta sig att hålla anläggningarna i sådant skick att de kan tas i drift med kort varsel. Kostnaderna för detta åtagande ersätts av Svenska kraftnät.

Svenska kraftnät avgör när anläggningarna skall tas i drift. När så sker kommer elen antingen att matas in på det svenska elsystemet inom ramen för balansregleringen eller bjudas ut på spotmarknaden vid den nordiska elbörsen Nordpool. I båda fallen kommer den el som matas in på elsystemet att åsättas ett mycket högt pris för att markera att marknaden själv skall lösa effektfrågan så långt som möjligt. De intäkter som uppstår till följd av att anläggningarna tas i drift tillfaller Svenska kraftnät. Dessa intäkter minskar Svenska kraftnäts kostnader för effektreserven.

Vad gäller avtalen med elanvändarna kommer de antagligen att variera mer till sin utformning beroende på olika önskemål från de enskilda elanvändarna. Innebörden torde dock i huvudsak bli att elanvändarna åtar sig att, på initiativ av Svenska kraftnät, minska sin elförbrukning under en viss angiven tidsperiod. Detta kan uppnås antingen genom att elanvändaren avstår från att köpa el eller genom att elanvändaren visserligen köper el men säljer den vidare. I det senare fallet kan elanvändaren sälja elen till Svenska kraftnät som då använder elen vid balansregleringen eller bjuder ut elen på spotmarknaden vid elbörsen Nordpool. De intäkter som kan uppkomma till följd av detta minskar Svenska kraftnäts kostnader för effektreserven.

Den effektreserv som Svenska kraftnät på detta sätt skapar får inte vid något tillfälle ha en större omfattning än 2 000 megawatt. På det sättet markeras att även elmarknadens aktörer redan nu måste ta ett ansvar för att tillräckliga produktionsresurser finns tillgängliga så att effektbalansen kan upprätthållas.

De kostnader som Svenska kraftnät får till följd av denna reglering skall, enligt regeringens uppfattning, ersättas av de aktörer på elmarknaden som har ingått avtal om balansansvar med Svenska kraftnät. Om det saknas tillräcklig effekt medför det att de balansansvariga får minskade möjligheter att hålla sin balans. Detta är, som nämnts ovan, ekonomiskt

ofördelaktigt. Därför ligger det i de balansansvarigas intresse att det finns tillräckliga effektreserver. Fördelningen av dessa kostnader mellan de balansansvariga skall ske efter omfattningen av vars och ens balansansvar och efter omfattningen av deras obalanser.

5.2 Riktlinjer för den långsiktiga hanteringen av effektfrågan

Regeringens bedömning: En långsiktig och kostnadseffektiv hantering av effektfrågan förutsätter en öppen marknadsbaserad lösning. En sådan lösning bör ha utvecklats till senast den 1 mars 2008. En kontrollstation skall läggas in i god tid för att pröva hållbarheten i den tänkta lösningen. Svenska kraftnät skall i samarbete med branschen arbeta för att utveckla effektsäkringsprodukter och en handelsplats för sådana produkter. Åtgärder för att stimulera utvecklingen mot en mer effektiv styrning av elförbrukningen skall särskilt beaktas. En harmonisering av förutsättningarna för hantering av effektfrågan på nordisk nivå skall eftersträvas.

Affärsverkets svenska kraftnäts förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Remissinstansernas synpunkter behandlas under avsnitt 5.1.

Skälen för regeringens bedömning: Det finns olika modeller för hur effektfrågan kan hanteras på en konkurrensutsatt elmarknad. I Svenska kraftnäts rapport har i huvudsak tre huvudmodeller behandlats, nämligen reglering, centralt upprätthållen kapacitet och öppna marknadslösningar.

Regleringslösningar bygger på olika former av tvingande ålägganden för elmarknadens aktörer att upprätthålla kapacitet. Sådana lösningar innebär en partiell återreglering som allvarligt kan hämma effektiviteten på elmarknaden. De medför vidare ett antal principiella och praktiska svårigheter på en konkurrensutsatt elmarknad, bl.a. genom att skilda villkor i olika länder kan ge upphov till konkurrensnedvridningar.

Centralt upprätthållen kapacitet är den modell som tillämpats som en övergångslösning i Sverige i dag, och som är regeringens förslag i avsnitt 5.1, då Svenska kraftnät upphandlar kapacitet som finansieras kollektivt. Denna typ av lösning innebär oklarheter beträffande det långsiktiga ansvaret för effektbalansens och därmed produktionsapparatens utveckling.

Öppna marknadslösningar bygger på en tilltro till att effektbalansen kan klaras genom att de företag som är verksamma på elmarknaden har tillräckliga incitament för att upprätthålla kapacitet utan att direkta kontrollmekanismer behöver byggas upp. Det är regeringens uppfattning att öppna marknadslösningar är att föredra framför regleringar eller central upphandling.

Frågan om hur tillräcklig kapacitet ska kunna upprätthållas på en konkurrensutsatt elmarknad är aktuell i alla de nordiska länderna, men den har hanterats på olika sätt. I t.ex. Norge är Statnett enligt lag ålagt att i varje situation kunna tillhandahålla tillräcklig höglastkapacitet. På sikt bör regelverken för att upprätthålla tillräcklig kapacitet vara likartade på

en gemensam marknad. En harmonisering mellan de nordiska länderna torde vara enklast att uppnå om graden av tvingande regleringsingrepp är av så liten omfattning som möjligt, i synnerhet under en omställningsperiod.

En möjlighet för marknadsaktörerna att på frivillig basis hantera sin riskexponering och åstadkomma nya former för finansiering av effektresurser kan t.ex. vara att utveckla särskilda effektsäkringsprodukter och en marknadsplats där produkterna kan handlas. Svenska kraftnät skall tillsammans med branschorganisationerna starta ett sådant arbete.

För att underlätta och påskynda utvecklingen mot en marknadsbaserad lösning bör åtgärder på förbrukningssidan för att minska effekttopparna stimuleras. På några års sikt bör nya affärsmässiga effektprodukter kunna utvecklas i samspel mellan elmarknadens aktörer, nätföretagen och kunderna. De riktlinjer för månadsvis avläsning av elmätare och sänkt gräns för timvis mätning som redovisas i avsnitt 8 bidrar till att öka flexibiliteten på efterfrågesidan och skapa incitament till förändrad energiförbrukning.

Om utvecklingen mot en marknadsbaserad lösning på effektfrågan inte går i önskvärd riktning kan det bli aktuellt med omprövning och ny inriktning, exempelvis reglering. Vid en kontrollstation bör särskilt granskas att den fysiska effektbalansen utvecklas tillfredsställande, att frivilliga effektsäkringsprodukter växer fram, att det sker en utveckling av prisflexibilitet på förbrukningssidan samt att utvecklingen på elmarknaden i Norden och i övriga Europa inte förhindrar den valda inriktningen.

6 Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/77/EG av den 27 september 2001 om främjande av el producerad från förnybara energikällor på den inre marknaden för el

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/77/EG av den 27 september 2001 om främjande av el producerad från förnybara energikällor på den inre marknaden för el trädde i kraft den 27 oktober 2001.

I artikel 1 anges direktivets syfte, vilket är att främja en ökning av de förnybara energikällornas bidrag till elproduktionen på den inre marknaden för el och att skapa en grund för ett framtida rättsligt ramverk på gemenskapsnivå för detta.

Artikel 2 innehåller ett antal definitioner.

Direktivets syfte skall uppnås på flera olika sätt enligt följande.

Ett av medlen för att uppnå direktivets syfte regleras i artikel 3. Medlemsstaterna skall, enligt punkten 1, vidta lämpliga åtgärder för att främja en ökad användning av el producerad från förnybara energikällor i enlighet med de nationella vägledande mål som skall anges i en rapport. Denna rapport skall, enligt punkten 2, antas och offentliggöras senast den 27 oktober 2002 och därefter vart femte år. Rapporten skall ange nationella vägledande mål för den framtida användningen av el producerad från förnybara energikällor. Denna användning skall anges som en procentuell andel av elanvändningen för de följande tio åren. I rapporten

skall också en redogörelse lämnas för de åtgärder som vidtagits och som planeras på nationell nivå för att uppnå nämnda mål.

I propositionen (prop. 2001/02:143) *Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning* lade regeringen fram ett förslag till sådana nationella vägledande mål. Som mål angavs där att användningen av el från förnybara energikällor skall öka med tio terawattimmar (TWh) från 2002 års nivå till år 2010. Detta skulle innebära att andelen el producerad från förnybara energikällor uppgår till 51 procent år 2010 enligt de nu föreliggande prognoserna. Dessutom angavs att, om det vid en utvärdering som skall ske 2004 visar sig att det finns förutsättningar för att ytterligare öka elproduktionen från förnybara energikällor, ett lämpligt mål är att öka den årliga förnybara elproduktionen med femton TWh från 2002 års nivå till 2012. Den procentuella andelen el producerad från förnybara energikällor skulle därvid öka från 51 till 54 procent.

Det förslag till nationella vägledande mål som regeringen lagt fram antogs av riksdagen (bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317). Därmed har bestämmelsen i punkten 2 genomförts i den svenska lagstiftningen.

I propositionen (prop. 2002/03:40) *Elcertifikat för att främja förnybara energikällor* föreslog regeringen att ett system med elcertifikat skall införas. Detta system syftar till att främja en ökad användning av el producerad från förnybara energikällor. Det är alltså avsett att bidra till att de nationella vägledande målen uppnås.

Propositionen är för närvarande under behandling i riksdagen. Systemet med elcertifikat avses träda i kraft den 1 maj 2003. Därmed är bestämmelsen i punkten 1 genomförd i den svenska lagstiftningen.

Enligt punkten 3 skall medlemsstaterna, med början senast den 27 oktober 2003 och därefter vartannat år offentliggöra en rapport med en analys av hur de nationella vägledande målen enligt punkten 2 har förverkligats.

Punkten 4 riktar sig till Europeiska gemenskapernas kommission och innebär att kommissionen, på grundval av de rapporter från medlemsstaterna som nämns i punkterna 2 och 3, skall offentliggöra en rapport. Denna rapport skall bl.a. bedöma i vilken utsträckning medlemsstaterna har gjort framsteg när det gäller att förverkliga sina nationella vägledande mål.

Bestämmelserna i artikel 4 riktar sig till kommissionen och handlar bl.a. om vissa utvärderingar av de stödsystem medlemsstaterna inför för att, i enlighet med artikel 3.1, främja en ökad användning av el producerad från förnybara energikällor.

I artikel 5 anges ytterligare ett medel för att uppnå direktivets syfte. I artikeln åläggs medlemsstaterna vissa skyldigheter beträffande ursprungsgarantier för el producerad från förnybara energikällor.

I denna lagrådsremiss läggs ett förslag fram som är avsett att genomföra artikelns bestämmelser i den svenska lagstiftningen.

Artikeln är uppdelad i sex punkter enligt följande.

Enligt punkten 1 skall medlemsstaterna senast den 27 oktober 2003 se till att el producerad från förnybara energikällor kan garanteras vara producerad från sådana energikällor i den mening som avses i direktivet i enlighet med objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande kriterier som har fastställts av respektive medlemsstat. De skall också se till att det på begäran utfärdas en ursprungsgaranti med detta innehåll.

I punkten 2 anges att medlemsstaterna får utse ett eller flera behöriga organ som skall vara oberoende i förhållande till producenter och distributörer och som skall ha i uppdrag att kontrollera utfärdandet av ursprungsgarantierna.

I punkten 3 anges vilket innehåll en ursprungsgaranti skall ha samt ändamålet med garantin enligt följande.

En ursprungsgaranti skall innehålla uppgifter om från vilken energikälla som elen producerats, var och när den producerats och, när det gäller vattenkraftverk, installerad effekt.

Vad gäller ändamålet anges att en ursprungsgaranti skall göra det möjligt för producenter av el från förnybara energikällor att visa att den el de säljer är producerad från förnybara energikällor i den mening som avses i direktivet.

I punkten 4 ges bestämmelser om ömsesidigt erkännande mellan medlemsstaterna av ursprungsgarantier.

Sådana ursprungsgarantier som utfärdas i enlighet med punkten 2, dvs. sådana garantier som har utfärdats inom ramen för de utsedda organens tillsynsverksamhet, bör erkännas ömsesidigt av medlemsstaterna. Detta erkännande skall uteslutande avse garantierna såsom bevis på de faktorer som nämns i punkten 3. Vägran att erkänna en ursprungsgaranti som bevis, t.ex. av skäl som hänför sig till bedrägeribekämpning, måste grundas på objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande kriterier. Om någon vägrar att erkänna en ursprungsgaranti får kommissionen tvinga den vägrande parten att erkänna garantin, särskilt med beaktande av de objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande kriterier på vilka ett sådant erkännande grundas.

I punkten 5 åläggs medlemsstaterna att inrätta lämpliga mekanismer för att säkerställa att ursprungsgarantin är både korrekt och tillförlitlig, och de skall i den rapport som avses i artikel 3.3 beskriva de åtgärder som har vidtagits för att säkerställa garantisystemets tillförlitlighet.

Som framgår av artikel 8 skall kommissionen senast den 31 december 2005 lägga fram en sammanfattande rapport om genomförandet av direktivet.

Punkten 6 är riktad till kommissionen och innebär att kommissionen, efter samråd med medlemsstaterna, i den nämnda rapporten skall granska de former och tillvägagångssätt som medlemsstaterna kan följa för att garantera ursprunget för den el som producerats från förnybara energikällor. Vid behov skall kommissionen föreslå Europaparlamentet och rådet att gemensamma regler antas om detta.

Artikel 6 innehåller vissa bestämmelser om de administrativa förfaranden som medlemsstaterna tillämpar vid prövning av tillstånd till att uppföra produktionsanläggningar för produktion av el från förnybara energikällor.

I punkten 1 åläggs medlemsstaterna att utvärdera de lagar och andra författningar som reglerar nämnda tillståndsförfaranden i syfte att underlätta anläggandet av nämnda produktionsanläggningar.

En rapport om denna utvärdering skall, enligt punkten 2, senast den 27 oktober 2003 offentliggöras.

Regeringen har gett Kommittén för översyn av plan- och bygglagstiftningen (dir. 2002:97) i uppdrag att utvärdera den lagstiftning som nämns i artikel 6 i direktivet. Vidare har Statens energimyndighet i reglerings-

brevet för budgetåret 2003 fått i uppdrag att presentera en sammanställning av de utvärderingar som gjorts av den lagstiftning som nämns i artikel 6 inom ramen för uppföljningen av det nationella vägledande målet om 10 TWh el från förnybara energikällor.

Punkten 3 riktar sig till kommissionen och innebär att kommissionen, i den sammanfattande rapport om genomförandet av direktivet, som kommissionen enligt artikel 8 skall lägga fram, skall utvärdera vilka metoder som är bäst för att förverkliga de mål som anges i punkten, dvs. att underlätta anläggandet av produktionsanläggningar för produktion av el från förnybara energikällor.

Artikel 7 behandlar vissa nätfrågor.

I punkten 1 åläggs medlemsstaterna att se till att förnybar el garanteras överföring på det nationella elsystemet. Nätinnehavarna skall också prioritera förnybar el då inmatningsordningen bestäms.

Ellagen (1997:857) är utformad så, att alla produktionsanläggningar, inklusive de anläggningar som producerar förnybar el, som är anslutna till elnätet har en ovillkorlig rätt att mata in el och få elen överförd på elnätet. Frågan om inmatningsordning blir därmed inte aktuell. Bestämmelsen i punkten 1 är alltså redan genomförd i den svenska lagstiftningen.

I punkten 2 åläggs medlemsstaterna att inrätta ett rättsligt ramverk om vem som skall stå för kostnaderna för sådana tekniska anpassningar som behövs för att ansluta nya producenter av förnybar el till elnätet. Som exempel på sådana anpassningar nämns nätanslutningar och nätförstärkningar. Som alternativ till ett rättsligt ramverk kan medlemsstaterna ålägga nätinnehavarna att utarbeta och offentliggöra standardiserade regler i nämnda hänseenden.

Den svenska ellagstiftningen behandlar alla elproducenter lika. Regleringen innebär att kostnaderna för den fysiska anslutningen av en produktionsanläggning till nätet skall betalas av producenten. Den avgift som producenten sålunda skall betala till nätinnehavaren skall, enligt lagstiftningen, vara skälig. Nätmyndigheten har tillsyn över att så blir fallet. Kostnaderna för övriga åtgärder som kan bli nödvändiga till följd av en sådan anslutning, t.ex. en förstärkning av nätet, betalas av nätinnehavaren. Eftersom detta ingår i nätinnehavarens nätverksamhet har nätinnehavaren rätt att ta ut dessa kostnader via nättariffen, dvs. den avgift som alla de elkunder, som är anslutna till det aktuella nätet betalar för sin överföring på nätet. Dessa kostnader brukar av nätinnehavarna inkluderas i nättariffen i den utsträckning åtgärderna medför nytta för andra elkunder än den som blir ansluten. Bestämmelsen i punkten 2 är således redan genomförd i den svenska ellagstiftningen.

Enligt punkten 3 får medlemsstaterna ålägga nätinnehavarna att överta de kostnader som nämns i punkten 2.

Regeringen anser att en sådan reglering skulle rubba en av grundvalarna för den lagstiftning som infördes vid avregleringen av elmarknaden, nämligen att varje elkund skall svara för de kostnader som han orsakar. Regeringen avstår därför från att föreslå en sådan reglering.

Enligt punkten 4 skall nätinnehavarna åläggas att förse nya producenter som vill bli anslutna till nätet uttömmande uppgifter om de kostnader som en sådan anslutning kan komma att medföra.

Enligt en bestämmelse i ellagen skall en nätinnehavare inom skälig tid lämna sådana uppgifter på begäran. Därmed är bestämmelsen redan genomförd i den svenska lagstiftningen.

I samma punkt sägs också att medlemsstaterna kan tillåta att producenter av förnybar el skall kunna använda en anbudsförfrågan beträffande anslutningsarbetet.

Den svenska lagstiftningen bygger på att nätinnehavaren själv svarar för anslutningsarbetet. Han kan därvid utföra arbetet i egen regi eller anlita en entreprenör. Oavsett på vilket sätt nätinnehavaren har utfört anslutningsarbetet har producenten, om han är missnöjd med den avgift han skall betala för anslutningen, alltid rätt att begära prövning av avgiftens skälighet hos nätmyndigheten. Om producenten är missnöjd med nätmyndighetens beslut har han alltid rätt att överklaga beslutet hos allmän förvaltningsdomstol.

Lagstiftningen innehåller alltså flera spärrar mot att producenter skall behöva betala oskäliga avgifter för sin anslutning. Det skulle därmed inte medföra några nämnvärda förbättringar för producenterna om de fick rätt att själva svara för upphandlingen. Regeringen avstår därför från att föreslå sådana lagändringar.

I punkten 5 sägs att medlemsstaterna skall inrätta ett rättsligt ramverk eller kräva att nätinnehavarna utarbetar och offentliggör standardiserade regler för fördelningen av kostnader för systeminstallationer mellan alla producenter som drar nytta av installationerna. Som exempel på systeminstallationer nämns nätanslutningar och nätförstärkningar.

Vidare sägs att denna kostnadsfördelning skall genomföras med hjälp av en mekanism, som är grundad på objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande kriterier. Dessa kriterier skall beakta de fördelar som anslutningarna medför såväl för de ursprungligen anslutna och senare anslutna producenterna som för nätinnehavarna.

I detta sammanhang hänvisas till den redogörelse som har lämnats i anslutning till artikel 7 punkten 2.

I punkten 6 föreskrivs att medlemsstaterna skall se till att överföringsavgifter, dvs. nättariffer, inte diskriminerar inmatning av förnybar el på nätet.

Den svenska ellagstiftningen anger att nättariffer skall vara skäliga och utformade på sakliga grunder. Detta innebär att diskriminering av någon kundkategori inte får äga rum. Nätmyndigheten har tillsyn över att nättarifferna uppfyller nämnda krav. Bestämmelsen är därmed redan genomförd i den svenska lagstiftningen.

Vidare föreskrivs att medlemsstaterna, när så är lämpligt, skall upprätta ett rättsligt ramverk som innebär att de överföringsavgifter som en producent av förnybar el skall betala återspeglar de kostnadsfördelar som deras anslutning till nätet medför.

Ellagstiftningen innehåller en bestämmelse av följande innebörd. En producent som matar in el på ett elnät har rätt till viss ersättning av nätinnehavaren. Ersättningen skall motsvara dels värdet av minskade nätförluster till följd av inmatningen, dels värdet av den minskning av nätinnehavarens effektabonnemang som blir möjlig till följd av inmatningen.

Genom denna bestämmelse har direktivet genomförts i denna del.

Punkten 7 reglerar innehållet i den rapport som enligt artikel 6.2 skall offentliggöras senast den 27 september 2003.

Artikel 8 riktar sig till kommissionen och innebär att kommissionen senast den 31 december 2005 och därefter vart femte år skall lägga fram en sammanfattande rapport om genomförandet av direktivet för Europaparlamentet och rådet.

Enligt artikel 9 skall medlemsstaterna ha genomfört direktivet senast den 27 oktober 2003.

Artiklarna 10 och 11 innehåller formella föreskrifter.

7 En lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el införs

Regeringens förslag: En lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el införs. Producenter av förnybar el får en rätt att på begäran få en ursprungsgaranti från Svenska kraftnät. Garantin utgör ett intyg om att en viss mängd förnybar el har producerats i producentens anläggning.

Statens energimyndighets förslag: Förslaget var mer omfattande än regeringens förslag beroende på att förslaget till lag om elcertifikat ännu inte var slutligt framtaget.

Remissinstanserna: *Statskontoret, Konsumentverket, Konkurrensverket, Naturvårdsverket, Svensk Energi, Oberoende El-handlare, Fjärrvärmeföreningen och Svenska Kommunförbundet* tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 6 ges en beskrivning av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/77/EG av den 27 september 2001 om främjande av el producerad från förnybara energikällor på den inre marknaden för el. I direktivets artikel 5 ges bestämmelser om ursprungsgarantier för el producerad från förnybara energikällor (förnybar el). Dessa bestämmelser skall nu genomföras i den svenska lagstiftningen.

Bestämmelserna innebär i korthet följande. Medlemsstaterna skall se till att el som har producerats med användande av förnybara energikällor kan garanteras vara producerad med användande av sådana energikällor. Medlemsstaterna skall också se till att sådana ursprungsgarantier utfärdas på begäran. Garantierna skall av producenten kunna visas för potentiella köpare av elen som bevis för att den el producenten säljer är förnybar el. Garantierna skall utfärdas enligt objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande kriterier som har fastställts av berörd medlemsstat. Medlemsstaterna skall införa lämpliga mekanismer för att säkerställa att de ursprungsgarantier som utfärdas är korrekta och tillförlitliga. För det ändamålet får medlemsstaterna utse ett eller flera organ som skall ha i uppdrag att kontrollera utfärdandet av ursprungsgarantierna. Dessa organ skall vara oberoende i förhållande till såväl producenter som distributörer.

Regeringen lägger i denna proposition fram ett lagförslag som syftar till att genomföra direktivets artikel 5 i den svenska lagstiftningen. Lag-

förslaget har följande utformning. En ursprungsgaranti skall utfärdas av staten på begäran av en producent. Garantierna föreslås bli utfärdade av Svenska kraftnät. Verket får genom sin hantering av mätresultat från produktionsanläggningarna i riket tillgång till de flesta av de uppgifter som skall anges i en ursprungsgaranti. Genom att Svenska kraftnät utfärdar ursprungsgarantierna säkerställs också att dessa är korrekta och tillförlitliga. Därmed behöver man inte inrätta ytterligare organ för att kontrollera utfärdandet av ursprungsgarantier.

Till grund för regeringens lagförslag ligger ett förslag från Energimyndigheten. Detta förslag var mer utförligt och omfattande än det förslag som regeringen nu lägger fram. Huvuddelen av bestämmelserna i Energimyndighetens förslag har numera tagits in i det förslag till lag om elcertifikat som för närvarande är under riksdagens behandling (prop. 2002/03:40). Förslaget till lag om elcertifikat grundar sig också på det nu aktuella direktivet. I regeringens nu aktuella lagförslag görs vissa hänvisningar till lagen om elcertifikat varigenom en del av bestämmelserna i den lagen blir tillämpliga även på utfärdande av ursprungsgarantier. Andra bestämmelser som föreslogs av Energimyndigheten är bara relevanta när det gäller elcertifikat och har därför inte upprepats i regeringens nu aktuella lagförslag. Därför är regeringens lagförslag inte lika omfattande som Energimyndighetens förslag.

8 Riktlinjer för månadsvis avläsning av elmätare samt sänkt gräns för timvis mätning m.m.

8.1 Bakgrund

Riksdagen beslutade hösten 1995 att ett nytt regelverk för elmarknaden skulle träda i kraft den 1 januari 1996 (prop. 1994/95:222, bet. 1995/96:NU1, rskr. 1995/96:2). Lagändringen genomfördes inom ramen för lagen (1902:71 s.1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar. Dessutom infördes en ny lag, lagen (1994:616) om handel med el m.m. (elhandelslagen). Genom de nya reglerna i 1902 års ellag öppnades elnäten för konkurrens i handeln med el. Syftet med elmarknadsreformen var att bl.a. införa valfrihet för elanvändarna och skapa förutsättningar för en ökad pris- och kostnadspress inom elförsörjningen.

I elhandelslagen infördes bl.a. bestämmelser om leveranskoncession. Innehavaren av leveranskoncession var skyldig att leverera el för normala förbrukningsändamål till alla kunder inom området som inte önskade byta elleverantör. Leveranskoncessionären var den enda leverantör som fick leverera till kunder vars uttag inte mättes timme för timme. Leveranskoncessionerna beviljades för fem år, dvs. fram t.o.m. år 2000 och skulle utvärderas före år 2000.

Riksdagen beslutade hösten 1997 om en ny ellag som trädde i kraft den 1 januari 1998 (prop. 1996/97:136, bet.1997/98:NU3, rskr. 1997/98:27). Det materiella innehållet i den nya ellagen baseras i huvudsak på den från år 1996 gällande ellagstiftningen.

Regeringen beslutade den 20 maj 1998 om direktiv för utvärdering av systemet med leveranskoncessioner och bemyndigade chefen för Näringsdepartementet att tillkalla en särskild utredare (dir. 1998:37). Utredningen antog namnet LEKO-utredningen. Regeringen uppdrog den 1 oktober 1998 genom tilläggsdirektiv (dir. 1998:82) åt utredaren att med förtur analysera behovet och konsekvenserna av att undanta kunder med låg elförbrukning från grundprincipen om timvis mätning av elanvändningen.

I samband med beredning av prop. 1997/98:159 *Genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el, m.m.* redovisade Näringsutskottet i betänkandet 1998/99:NU4 *Vissa elmarknadsfrågor* som sin uppfattning att LEKO-utredningens uppdrag borde skärpas och preciseras på visst sätt i de små elkonsumenternas intresse. Riksdagen beslutade den 4 december 1998 i enlighet med Näringsutskottets förslag (rskr. 1998/99:53).

I regeringens proposition om införande av schablonberäkning på elmarknaden (prop. 1998/99:137) föreslog regeringen bl.a. att systemet med leveranskoncession skall upphöra i och med införandet av schablonberäkning. Riksdagen beslutade den 13 oktober 1999 i enlighet med regeringens förslag (bet. 1999/2000:NU4, rskr. 1999/2000:1).

Mätning och debitering

Regeringen gav den 11 februari 1999 genom tilläggsdirektiv (dir. 1999:19) LEKO-utredningen i uppdrag att med förtur behandla vissa frågor som sammanhänger med införandet av schablonberäkning av elleveranser. Utredningen fick i uppdrag att bl.a. överväga om mätperiodens längd bör regleras och om elräkningen bör baseras på faktisk förbrukning. I LEKO-utredningens slutbetänkande *Småskalig elproduktion samt mätning och debitering av elförbrukning* (SOU 1999:95), som presenterades den 1 september 1999, anger utredningen att ett avskaffande av preliminärdebiteringen genom tätare mätperioder främst medför tre typer av fördelar

- att kvaliteten i schablonberäkningen kan förbättras,
- att kunden vid varje räkningstillfälle endast betalar för den el han faktiskt förbrukat, samt
- att en ökad uppmärksamhet på elförbrukningen kan öka kundens benägenhet att spara energi.

Utredningen fann dock inte tillräckliga skäl för att rekommendera ett avskaffande av preliminärdebiteringen. Svårigheten bestod i att bedöma de fördelar och de kostnader som ett avskaffande av preliminärdebiteringen skulle innebära. Mot en snabb förändring talade också det faktum att elmarknadens aktörer var fullt upptagna med att införa, och anpassa sig till, schablonavräkningsreformen.

Mot bakgrund av den utredning som Energimyndigheten gjort på uppdrag av regeringen bedömer regeringen att det nu är möjligt att införa tätare mätaravläsningar samt sänka gränsen för timvis mätning. Regeringen redovisar sin bedömning i dessa frågor i avsnitten 8.2 och 8.3. Regeringen önskar i sammanhanget erinra om att ett långsiktigt perspektiv

tiv i dessa frågor måste finnas. Mätssystem är dyra att investera i när det gäller många kunder och det är viktigt att marknadens aktörer får signaler som sträcker sig över en lång tidsperiod. Det är mycket viktigt att investeringsbeslut som tas av branschen fattas på riktig grund. Nya investeringar till följd av ändrade legala krav drabbar i slutändan konsumenterna. En alltför kortsiktig strategi kan även undergräva förtroendet för elmarknadens funktion.

8.2 Riktlinjer för månadsvis avläsning

Regeringens bedömning: Elnätsföretagen bör vara skyldiga att läsa av elmätarna samt rapportera mätvärden för samtliga kunder minst en gång i månaden. Kraven på månadsvis mätning, avläsning och rapportering för samtliga kunder bör vara obligatoriska senast den 1 juli 2009.

Energimyndighetens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning. Dock föreslog Energimyndigheten att de nya kraven borde införas i två etapper. I den första etappen bör elanvändare med en årsförbrukning som överstiger 8 000 kWh omfattas och den bör vara genomförd den 1 juli 2006. Den andra etappen som omfattar de övriga uttagspunkterna bör kunna vara avslutad efter ytterligare tre år, dvs. den 1 juli 2009.

Remissinstanserna: Merparten av remissinstanserna anser att Energimyndighetens förslag om månadsvis avläsning är bra då det gynnar konsumenternas ställning på elmarknaden. *Statskontoret*, *RRV*, *ESV* samt *Villaägarnas Riksförbund* anser dock att Energimyndighetens ekonomiska uppskattningar är mycket osäkra. *Svensk Energi* har gjort en egen analys av den samhällsekonomiska situationen till följd av förslaget. Den analysen pekar på en samhällsekonomisk förlust om systemet med månadsvis avläsning införs. *Svensk Energi* anser att fyra avläsningar per år för kunder med en större förbrukning än 8 000 kWh per år är ett rimligt krav. *Göteborg Energi AB* och *Sydkraft AB* anser att gränsen på 8 000 kWh kan accepteras men att tätare avläsning för mindre kunder inte är befogat. *Sollentuna Energi AB*, som infört timvis mätning för samtliga sina kunder, anger att de faktiska kostnaderna är lägre än de som anges i rapporten och att det finns andra besparingseffekter som kan uppnås med ett system med tätare mätaravläsningar.

Skälen till regeringens bedömning: Avregleringen av den svenska elmarknaden syftade till en ökad valfrihet för konsumenter och ett effektivare resursutnyttjande. En av regeringens viktigaste uppgifter vad gäller elmarknaden är att vårda elmarknadsreformen och att bevaka att elmarknaden fungerar som det är tänkt och föreslå åtgärder där elmarknadens funktion kan förbättras. Regeringen anser att tätare mätaravläsning är en sådan åtgärd som skulle förbättra elmarknadens funktion. Regeringen delar Energimyndighetens bedömning att mätning av elförbrukning bör ske månadsvis. Detta är dock förenat med betydande kostnader och de nya kraven bör därför introduceras med relativt lång övergångstid.

Enligt gällande regelverk, förordning (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el, skall nätägaren läsa av mätare

minst en gång per år. Med tätare mätaravläsningar skulle kunderna kunna få en bättre avstämning och en mer direkt koppling mellan förbrukning och fakturering. Sannolikt skulle förutsättningarna öka för en debitering efter faktisk förbrukning. I dag debiteras de flesta kunder efter en beräknad förbrukning och avstämning sker en gång per år då mätaren läses av. Den preliminära förbrukningen bygger på tidigare års förbrukning och om en elkund ändrat sitt förbrukningsmönster i någon riktning innebär det att den preliminära förbrukningen kan avvika avsevärt från den verkliga förbrukningen, speciellt för kunder med hög elförbrukning. Exempel finns där nätföretagen inte läst av elmätaren under en längre period vilket medfört att vissa kunder fått en avsevärd avvikelse i förbrukningen, med mycket höga elräkningar som följd när avstämning sedan skett. Månadsvis avläsning ger även kunderna förbättrad information om elförbrukningen vilket kan skapa incitament till förändrad energiförbrukning. Detta är positivt då de energibesparingsåtgärder som finns hos slutkunderna bygger på information och förståelse för förbrukning och debitering. Regeringen anser även att ökad information till kunderna skulle kunna öka rörligheten på elmarknaden och få fler kunder att utnyttja möjligheten att byta elleverantör.

Ett införande av månadsvis avläsning innebär även en utveckling mot användning av fjärravlästa system vilket underlättar avläsning av elmätare med tätare intervall. Enligt gällande lagstiftning skall nätföretagen läsa av elmätarna minst en gång per år. Det finns dock tillfällen då ytterligare avläsning krävs. Detta gäller exempelvis då elanvändare byter elleverantör eller flyttar. Vi dessa tillfällen måste nätägaren göra extra avläsningar för att få aktuell mätarställning. Med ett system med månadsvis avläsning skulle leverantörsbyten och flyttningar som idag kräver extra avläsningar förenklas och mätarställningar från den ordinarie månadsvisa avläsningen kunna användas. Därmed skulle en del av nätföretagens kostnader för avläsningar också kunna minskas. Användandet av fjärravlästa system är även en fördel i de fall elmätaren är placerad så att nätägaren inte kommer åt den eftersom avläsning kan ske även om kunden inte är hemma.

Nuvarande regelverk innebär för schablonberäknade kunder att slutliga andelstal rapporteras 13 månader efter leveransmånad och slutavräkning sker under den 14:e månaden efter leveransmånad. Tiden för avräkning av de slutliga andelstalen för schablonberäknade kunder skulle kunna kortas avsevärt med tätare mätaravläsning. Med månadsvis insamling av mätvärden och rapportering av dessa kommer slutavräkningen av schablonleveranserna att kunna ske under den andra månaden efter leveransmånaden. Regeringen delar Energimyndighetens bedömning att detta innebär en förbättring för aktörerna då det ger en kontinuerlig avstämning av energileveranserna. Detta förutsätter dock att samtliga kunder läses av månadsvis.

Det finns således ett antal fördelar med att införa månadsvis avläsning. Ett sådant system kommer dock att ge upphov till ökade kostnader. Dessa kostnader kommer till största del att belasta nätföretagen, genom investering i och underhåll av system för månadsvis mätning, avläsning och rapportering. Energimyndigheten har uppskattat kostnaden för ett införande av månadsvis avläsning till ca 10 miljarder kronor i investering. Kostnader för drift och underhåll är mycket svåra att uppskatta, dels

för att de kostnader som Energimyndigheten och vissa remissinstanser tagit fram skiljer sig avsevärt åt, dels för att någon satsning på fjärravlästa system i större omfattning inte finns att referera till. Kostnaderna för drift och underhåll kommer dock även de att belasta nätföretagen. Eventuella tariffhöjningar till följd av de ökade kraven på avläsning är inte inkluderade i myndighetens rapport. Regeringen bedömer dock att det är rimligt att de som har fördelar av reformen även betalar något för detta. Ett sätt att göra detta är att tillåta att vissa kostnader för införande av månadsvis avläsning överförs på kundkollektivet genom att dessa kostnader beaktas i den ekonomiska bedömningen av nätföretagens tariffer.

Kunder med en liten förbrukning, t.ex. lägenhetskunder, har mindre möjlighet till energibesparing och viljan hos dessa att betala för månadsvis mätning och avläsning är sannolikt lägre än när det gäller större förbrukare. För dessa kunder skulle kvartalsvis avläsning kunna vara tillräcklig för att motverka stora differenser mellan preliminär och faktisk förbrukning. Med kvartalsvis avläsning skulle en manuell hantering av avläsningar fortfarande vara möjlig. Enligt vad som tidigare refererats finns exempel där avläsning skett efter flera år vilket resulterat i stora efterdebiteringar av kunder som inte lästs av under en lång tid. Manuell hantering av avläsningar med tätare intervall kommer inte lösa problemet för dessa nätföretag. Kunder med liten förbrukning har inte samma besparingspotential som större kunder och riskerar inte heller att drabbas av stora differenser mellan preliminär och avläst förbrukning. Denna kundkategori är dock de som flyttar oftast. Nätföretagen måste således läsa av mätarställningarna vid dessa tillfällen. I vissa fall är självavläsning, dvs. då kunden läser själv av sin mätare och skickar in mätarställningen vid flyttidpunkten, möjlig.

Även om kvartalsvis avläsning av elmätare skulle vara en möjlighet, åtminstone för kunder med liten förbrukning, är det dock regeringens bedömning att de fördelar som finns med tätare mätaravläsning och den betydelse detta skulle ha för elmarknadens funktion endast kan utnyttjas fullt om månadsvis avläsning införs för alla kunder oavsett förbrukning. Med införande av månadsvis avläsning skulle fjärravläsning införas på större bredd då manuell avläsning av kunder inte blir praktiskt genomförbart. Detta skulle underlätta inte endast planerade avläsningar utan även avläsningar vid flytt och byte av elleverantör. Möjlighet till debitering efter faktisk förbrukning för samtliga kunder är då också möjligt samtidigt som tiden för beräkning av slutliga andelstal skulle förkortas avsevärt.

Energimyndigheten har i utredningen föreslagit ett stegvist införande. Enligt Energimyndighetens förslag skall nätföretagen i ett första steg vara skyldiga att mäta och rapportera elförbrukning månadsvis för elanvändare med en årsförbrukning som överstiger 8 000 kWh. Nätägaren är fri att även månadsvis avläsa kunder med lägre förbrukning, dock kvarstår kravet att samtliga kunder med en årsförbrukning som överstiger 8 000 kWh skall läsas av månadsvis senast den 1 juli 2006. Samtliga kunder skall ha månadsvis avläsning senast den 1 juli 2009. Regeringen bedömer att ett sådant stegvist införande kan medföra onödiga kostnader för nätföretagen. Det mest rationella torde ofta vara att nätägaren installerar system för att hantera månadsvisa avläsningar områdesvis för att

undvika att behöva utföra kompletterande installationer inom samma område vid en senare tidpunkt vilket skulle kunna bli fallet med myndighetens stegvisa förslag. Regeringen anser därför att nätägaren själv bör få avgöra i vilken takt och på vilket sätt installationerna bör göras inom ett nätkoncessionsområde. En rimlig utgångspunkt torde vara att kunder med störst elförbrukning prioriteras av nätägarna. Samtliga kunder skall dock ha månadsvis avläsning senast den 1 juli 2009. Regeringen avser att ändra den nämnda förordningen i enlighet med denna bedömning.

För att skapa incitament till att införa månadsvis avläsning av mätare anser regeringen att ekonomiska incitament bör beaktas i den ekonomiska bedömningen av nätföretagens nättariffer i den takt månadsvis avläsning införs i respektive nätkoncessionsområde.

Regeringen avser att ge i uppdrag till Energimyndigheten att följa utvecklingen och rapportera till regeringen senast den 1 juli 2006.

8.3 Riktlinjer för sänkt gräns för timvis mätning

Regeringens bedömning: Kravet på timmätning bör skärpas genom att gränsen sänks, från 200 ampere eller 135 kilowatt, till att omfatta samtliga uttagspunkter med ett säkringsabonnemang som överstiger 63 ampere. Detta krav bör gälla från den 1 juli 2006. Ellagen bör ändras så att det framgår att de nätföretag som önskar hantera samtliga sina kunder som timkunder i schablonavräkningen kan göra detta. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag i dessa delar.

Energimyndighetens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Av de svar som inkommit har färre remissinstanser kommenterat förslaget om sänkt gräns för timvis mätning. *Svenska Kommunförbundet* och *Hyresgästernas Riksförbund* stöder förslaget i sin helhet. *Statskontoret* ställer sig tveksam till sänkt gräns men anser dock att förslaget om frivillig rapportering av samtliga kunder som timkunder är bra. *ESV* och *Konkurrensverket* ställer frågan varför inte krav kan ställas på att samtliga system ska klara timvis mätning. *ESV* konstaterar vidare att en samhällsekonomisk analys saknas för förslaget om sänkt gräns för timvis mätning. Av den anledningen motsätter sig *HM Power AB* att förslaget införs. *Svensk Energi* anser att sänkt gräns för timvis mätning är bra. De betonar dock att den gräns som beslutas måste gälla för en lång tid framöver för att skapa stabilitet.

Skälen till regeringens bedömning: Regeringen delar Energimyndighetens bedömning att en sänkning av gränsen för timvis mätning ökar flexibiliteten på efterfrågesidan. Sänkt gräns för timvis mätning innebär att fler kunder kan erbjudas differentierade tariffer och på så sätt skapas incitament för både energi- och effektbesparing. Införande av timvis mätning för samtliga kunder, som några remissinstanser efterfrågar, är enligt regeringen en mycket kostsam åtgärd, både när det gäller investering samt drift och underhåll, där nyttan med timvis mätning för mindre kunder i förhållande till dessa kostnader kan ifrågasättas. En sänkning av gränsen för timvis mätning från nuvarande nivå borde dock

vara kostnadsmässigt rimlig för de flesta nätföretag. De kunder som idag inte omfattas av kravet på timvis mätning men som skulle omfattas om gränsen sänktes uppskattas till mellan 50 000 och 70 000 kunder. Många nätföretag tillämpar redan idag timmätning för dessa kunder. För kunder med huvudsäkring 80 ampere eller över rekommenderas s.k. transformatormätning, dvs. en annan och dyrare mätarinstallation än vad som gäller under denna gräns, vilket också motiverar att gränsen sätts till kunder med en huvudsäkring som överstiger 63 ampere. Dessa kunder har dessutom en relativt hög förbrukning och har därmed störst incitament att utnyttja eventuell flexibilitet i utbudet för att genomföra besparingar.

Energimyndigheten har även föreslagit att ellagen skall ändras så att det framgår att de nätföretag som önskar hantera samtliga sina kunder som timkunder i schablonavräkningen kan göra detta. Regeringen anser att förslaget är bra. Idag anges i ellagens 3 kap 10 § andra stycket att nät-koncessionshavaren skall utföra preliminär schablonberäkning och slutlig schablonberäkning för kunder som har ett säkringsabonnemang om högst 200 ampere eller tar ut effekt om högst 135 kilowatt vid lågspänning, om inte kunden begärt timmätning. Detta innebär att även de nätägare som infört timmätning i större utsträckning än vad gällande regelverk kräver och som kan lämna slutlig schablonberäkning direkt inte har möjlighet att göra detta utan att bryta mot gällande lagstiftning. Regeringen anser därför att 3 kap. 10 § andra stycket i ellagen bör ändras för att underlätta för de nätföretag som på frivillig väg infört timvis mätning för sina kunder i större utsträckning än vad som krävs och som då är beredda att rapportera kunderna som timkunder.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag i dessa delar.

8.4 Automatisk avbrottsregistrering och sanktioner

Regeringens bedömning: Krav på automatisk avbrottsregistrering i samband med införande av månadsvis avläsning bör inte införas.

Bestämmelser om sanktioner mot de nätföretag som inte följer regelverket om månadsvis avläsning bör utredas vidare.

Energimyndighetens förslag: Energimyndigheten föreslår att automatisk avbrottsregistrering införs som krav i samband med krav på månadsavläsning. Energimyndigheten föreslår även att bestämmelser tas fram om sanktioner mot de elnät-företag som inte följer det föreslagna regelverket.

Remissinstanserna: *Konkurrensverket, Svenska kommunförbundet, Villaägarnas Riksförbund* och *Stoseb* anser att förslaget om automatisk avbrottsregistrering är bra. *Svensk Energi, Göteborg Energi AB* och *HM Power AB* betonar svårigheten med att avgöra vem som orsakar avbrottet. Nuvarande teknik klarar inte av att skilja på avbrott orsakade av nätägaren eller avbrott orsakade av annan. En noggrannare analys krävs av förslaget.

Sveriges Konsumentråd, Konkurrensverket och *Oberoende Elhandlare* stöder Energimyndighetens förslag om att bestämmelser om sanktioner

tas fram. *Svensk Energi* anger att Energimyndigheten redan idag har sanktionsmöjligheter och att ytterligare sanktionsmöjligheter inte är nödvändiga.

Skälen till regeringens bedömning: Enligt den nya lydelsen i ellagen 4 kap. 1 § som trädde i kraft den 1 juli 2002 skall nätföretagens sätt att bedriva verksamheten få påverka nättariffens storlek. Med automatisk avbrottsregistrering skulle denna tillsyn underlättas. Nätföretagens statistik över avbrott skulle även förbättras avsevärt.

Regeringen bedömer dock att den teknik som krävs för att automatisk avbrottsregistrering skall kunna få de fördelar som nämnts inte är tillgänglig. De flesta mätsystem klarar idag automatisk avbrottsregistrering. Systemen kan dock inte skilja på vem som orsakade avbrottet. En sommarstugeägare som slår av huvudströmbrytaren när han åker hem eller ett träd som faller över en ledning registreras båda som ett avbrott, men endast ett är nätägarens ansvar. Regeringen bedömer även att det inte är rimligt att avvakta ny teknik då detta skulle kunna försena införandet av månadsvis avläsning avsevärt. Det är av stor vikt att nätföretagen påbörjar processen med att skapa möjligheter för månadsvis avläsning så snart som möjligt för att alla kunder skall kunna omfattas av detta senast den 1 juli 2009. Inom branschen pågår ett omfattande arbete med att utveckla en nationell störningsstatistik. Målet med arbetet som bedrivs inom *Svensk Energi* är att samtliga nätbolag skall anslutas till ett nationellt system under 2003 där alla störningar skall dokumenteras. Regeringen anser att det är av största vikt att ett system för tillförlitlig störningsinformation tas fram så att nätföretagens statistik över avbrott förbättras.

När det gäller möjligheter till sanktioner är det viktigt för elmarknadens funktion att säkerställa att de krav som ställs efterlevs. Där har enligt regeringens uppfattning sanktionsmöjligheter en viktig roll att fylla. Regeringen delar även Energimyndighetens bedömning att det finns ett behov av sanktionsmöjligheter när det gäller de företag som inte utför de föreslagna månadsavläsningarna i tid. Energimyndigheten har dock redan idag möjlighet att ingripa mot de nätföretag som inte utför avläsningar enligt gällande regler. Myndigheten har där möjlighet att förelägga ett nätföretag att utföra avläsning. Detta föreläggande får förenas med vite. Handläggning av ett ärende kan dock vara ett resurs- och tidskrävande arbete innan beslut fattas. Därför finns anledning att se över sanktionssystem mot nätägare som inte följer bestämmelserna om avläsning av mätare för att se hur ett sådant system lämpligen bör utformas. Regeringen beslutade i februari 2003 om en utredning om den fortsatta utvecklingen av el- och naturgasmarknaderna (dir 2003:22). Ett av utredningens uppdrag är att se över möjligheter till sanktioner i de fall ett leverantörsbyte inte sker i tid. I detta sammanhang skall utredaren även se över behovet av sanktionsåtgärder mot de nätföretag som inte läser av elmätare enligt gällande regler.

9.1 Förslaget till lag om effektreserv

Regeringens lagförslag innebär att Svenska kraftnät ges i uppdrag att upphandla en effektreserv. Den upphandlade effektreserven kan utgöras av elproduktion och/eller förbrukningsneddragning. Svenska kraftnät ges rätt att ta ut avgifter av de balansansvariga företagen för finansiering av denna effektreserv.

De balansansvariga företagen är ca 40 stycken och de har åtagit sig det ekonomiska ansvaret att se till att tillförsel och försäljning av el, timme för timme, är i balans beträffande sina kunder. Ett flertal av dem är elproducenter. Den ökade kostnad som den föreslagna lagen kommer att medföra, kan de balansansvariga ta ut av sina kunder. Det är svårt att uppskatta denna kostnad, men det torde röra sig om en total kostnad på några hundra miljoner kronor årligen.

Den föreslagna lagen utgör således en ytterligare komponent i de förhållanden som existerar på elmarknaden. Den administrativa belastningen kan inte anses öka nämnvärt. Kostnaderna får föras vidare i konsumentledet.

9.2 Förslaget till lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el

Regeringens lagförslag innebär att innehavare av anläggningar för produktion av el baserad på förnybara energikällor ges rätt att efter ansökan få en s.k. ursprungsgaranti utfärdad. Garantin utfärdas av Svenska kraftnät under förutsättning att anläggningens produktion är timmätt. Den föreslagna lagen berör, utöver den el som omfattas av förslaget till lag om elcertifikat (prop. 2002/03:40), el som producerats i vattenkraftanläggningar med en effekt över 1,5 MW samt el som producerats med vissa typer av biobränslen.

Lagförslaget medför således inga ytterligare krav utan ger en möjlighet för en producent att få ett bevis på att den el som producerats är producerad med användande av en förnybar energikälla.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om effektreserv

1 § Den myndighet som enligt 8 kap. 1 § första stycket ellagen (1997:857) har systemansvaret för el (den systemansvariga myndigheten), har ansvaret för att en effektreserv om högst 2 000 megawatt finns tillgänglig. Effektreserven skall skapas genom att den systemansvariga myndigheten ingår avtal dels med elproducenter om att ställa ytterligare produktionskapacitet till förfogande, dels med elanvändare om rätt att begränsa deras elförbrukning.

Effektreserven skall vara ett komplement till den övriga produktionskapacitet som finns på elmarknaden.

En allmän beskrivning av den fråga som regleras i paragrafen finns i avsnitt 5.1.

I *första stycket* anges att den systemansvariga myndigheten enligt ellagen, vilken är Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät), har ansvaret för att en effektreserv om högst 2 000 megawatt finns tillgänglig.

Dessutom anges hur Svenska kraftnät skall skapa effektreserven, nämligen genom avtal med dels elproducenter om att ställa produktionskapacitet till förfogande, dels stora elanvändare om rätt att begränsa deras elförbrukning. Svenska kraftnät är en del av staten. Därför skall, enligt 1 kap. 2 § lagen (1992:1528) om offentlig upphandling, upphandlingen av de tjänster som här blir aktuella ske med iakttagande av bestämmelserna i den lagen.

I *andra stycket* anges att effektreserven skall vara ett komplement till den övriga produktionskapacitet som finns på elmarknaden.

2 § Den som enligt 8 kap. 4 § första stycket ellagen (1997:857) har ingått avtal med den systemansvariga myndigheten (balansansvarig) skall till myndigheten betala en avgift för täckande av de kostnader som uppstår för myndigheten enligt de avtal som avses i 1 § första stycket.

Avgiftens storlek för varje balansansvarig skall baseras på omfattningen av dennes balansansvar enligt avtalet med den systemansvariga myndigheten och omfattningen av den balansansvariges obalans under den tidsperiod som avgiften avser. Avgiften bestäms av den systemansvariga myndigheten.

Enligt *första stycket* skall de aktörer som med Svenska kraftnät ingått avtal om balansansvar ersätta Svenska kraftnät för de kostnader som uppstår enligt de avtal som nämns i 1 §. Frågan har berörts i avsnitt 5.1.

Hur betalningen av ersättningen kommer att gå till får regleras i avtalet med den enskilde producenten eller elanvändaren. I vissa fall kommer hela ersättningsbeloppet att betalas ut i sin helhet medan i andra fall betalningen kommer att delas upp.

Med hänsyn till dessa omständigheter går det inte att i förväg fastställa den avgift som de balansansvariga skall betala. Avgiften som, enligt *andra stycket*, skall bestämmas av Svenska kraftnät kommer i stället att tas ut i efterhand. Därvid kommer avgifterna att periodiseras så att de så långt möjligt blir lika stora varje månad.

Fördelningen mellan de balansansvariga av de kostnader som skall täckas med avgifterna den aktuella månaden skall, enligt *andra stycket*, grunda sig på omfattningen av de balansansvarigas balansåtagande och den balansansvariges obalans under den tidsperiod som avgiften avser.

3 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för att den systemansvariga myndigheten skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag.

Svenska kraftnät kommer att behöva en rad uppgifter för att effektreserven skall kunna upphandlas på ett så korrekt sätt som möjligt. Därför föreskrivs i paragrafen om rätt för regeringen och Svenska kraftnät att meddela föreskrifter om insamling av sådana uppgifter.

Det blir främst elproducenter och balansansvariga som kommer att behöva lämna uppgifter. Det kommer bl.a. att röra sig om uppgifter beträffande nybyggnationer av produktionskapacitet, hur befintliga produktionsanläggningar skall drivas under vissa angivna tidsperioder, avställning av produktionskapacitet och större förändringar av elförbrukningen.

4 § Beslut av den systemansvariga myndigheten enligt 2 § andra stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Övriga beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Den systemansvariga myndighetens beslut om bestämmande av de balansansvarigas avgift får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, vilket föreskrivs i *första stycket*. I övrigt får beslut enligt denna lag, enligt *andra stycket*, inte överklagas.

10.2 Förslaget till lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om en rätt för elproducenter att få ursprungsgarantier för el som producerats med användande av förnybara energikällor (förnybar el).

Med ursprungsgaranti avses ett dokument som anger att en viss mängd förnybar el har producerats.

I *första stycket* anges vad som regleras i lagen, nämligen rätten för elproducenter att få ursprungsgarantier för förnybar el. Med det sistnämnda avses el som producerats med användande av förnybara energikällor. Vilka förnybara energikällor som berättigar producenten att få ursprungsgarantier framgår av 4 §.

I *andra stycket* anges vad som avses med en ursprungsgaranti, nämligen ett dokument som anger att en viss mängd förnybar el har producerats. I 8 § finns bestämmelser om de uppgifter som skall anges i en ursprungsgaranti.

2 § Den myndighet som enligt 1 kap. 3 § lagen (2003:000) om elcertifikat har utsetts att handlägga de frågor som enligt den lagen ligger på kontoföringsmyndigheten (garantimyndigheten) skall handlägga frågor om ursprungsgarantier.

I paragrafen anges att kontoföringsmyndigheten enligt lagen om elcertifikat (elcertifikatlagen) skall handlägga frågor om ursprungsgarantier. Med stöd av ett bemyndigande i den lagen kommer regeringen att utse Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) att vara kontoföringsmyndighet enligt den lagen.

I den aktuella lagen används termen garantimyndighet för denna myndighet.

3 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas av den myndighet som enligt 1 kap. 3 § lagen (2003:000) om elcertifikat har utsetts att handlägga de frågor som enligt den lagen ligger på tillsynsmyndigheten.

Tillsynen omfattar inte garantimyndigheten.

I *första stycket* anges att tillsynsmyndigheten enligt elcertifikatlagen skall vara tillsynsmyndighet beträffande den aktuella lagen. Med stöd av ett bemyndigande i elcertifikatlagen kommer regeringen att utse Statens energimyndighet (Energimyndigheten) att vara tillsynsmyndighet enligt den lagen.

Tillsynen omfattar, enligt *andra stycket*, inte garantimyndigheten.

Tillsynsmyndigheten har, utöver tillsynsansvaret, även vissa uppgifter enligt 5 §.

4 § Berättigade att få ursprungsgarantier är

- 1. den som enligt 2 kap. 1 § 1–4 lagen (2003:000) om elcertifikat är berättigad att bli tilldelad elcertifikat,**
- 2. innehavaren av en produktionsanläggning där el produceras med användande av vattenkraft, och**
- 3. innehavaren av en produktionsanläggning där el produceras med användande av biobränslen.**

Med biobränslen avses bränslen framställda ur biomassa samt deponigas, gas från avloppsreningsanläggningar och biogas.

Med biomassa avses den biologiskt nedbrytbara fraktionen av produkter, avfall och rester av både vegetabiliska och animaliska ämnen från jordbruk, skogsbruk och närstående industrier samt den biologiskt nedbrytbara fraktionen av industriavfall och kommunalt avfall.

Som framgår av 1 § är det endast elproducenter som kan få ursprungsgarantier. I *första stycket* ges närmare bestämmelser om vilka producenter

som kan komma ifråga för detta, nämligen de producenter som producerar förnybar el. Bestämmelsen är uppdelad i tre punkter.

Bestämmelsen i *första punkten* hänvisar till elcertifikatlagen. Den som enligt 2 kap. 1 § 1–4 den lagen är berättigad att bli tilldelad elcertifikat är också berättigad att få ursprungsgarantier. Bestämmelsen i elcertifikatlagen syftar på innehavare av produktionsanläggningar där el produceras med användande av vindkraft, solenergi, vågenergi eller geotermisk energi.

För att innehavaren skall vara berättigad att bli tilldelad elcertifikat krävs också, enligt den nämnda bestämmelsen i elcertifikatlagen, att anläggningen har blivit godkänd. Sådant godkännande meddelas, enligt 2 kap. 5 § elcertifikatlagen, av Energimyndigheten på ansökan av anläggningens innehavare. Godkännande får bara meddelas om produktionen sker med användande av någon eller några av de nämnda förnybara energikällorna. Genom detta förfarande säkerställs att anläggningen verkligen producerar förnybar el.

I *andra punkten* anges att innehavare av vattenkraftverk har rätt att få ursprungsgarantier. Någon hänvisning till elcertifikatlagen görs inte i denna punkten, vilket beror på följande. Endast elproduktion i vissa typer av vattenkraftverk, huvudsakligen småskaliga sådana, berättigar innehavaren att bli tilldelad elcertifikat. Detta beror på att den el som produceras i nu befintliga storskaliga vattenkraftverk kan produceras till konkurrenskraftiga kostnader. Den typen av elproduktion behöver därför inte det stöd som systemet med elcertifikat innebär.

Enligt direktivet har dock innehavare av alla typer av vattenkraftverk rätt att få ursprungsgarantier. Detta sägs också i *andra punkten*. Något godkännande av ett vattenkraftverk behövs inte eftersom det i dessa fall aldrig torde råda någon tveksamhet huruvida elproduktionen sker med användande av vattenkraft eller ej. Däremot måste anläggningens innehavare göra en anmälan enligt 5 §.

I *tredje punkten* anges att elproduktion som sker med användande av biobränslen berättigar innehavaren av produktionsanläggningen att få ursprungsgarantier. Situationen är här liknande den som gäller för vattenkraftverk. Enligt elcertifikatlagen kommer inte all elproduktion som sker med användande av biobränslen att berättiga producenten att bli tilldelad elcertifikat. Endast vissa typer av biobränslen kommer att ge producenten denna rätt. Regeringen kommer senare att meddela föreskrifter om detta.

Enligt direktivet medför dock all elproduktion som sker med användande av någon typ av biobränslen en rätt för producenten att få ursprungsgarantier. Inte heller beträffande dessa anläggningar behövs det något godkännande eftersom det aldrig torde råda någon tveksamhet huruvida biobränsle kan användas som energikälla i en produktionsanläggning eller ej. Däremot måste anläggningens innehavare, liksom fallet är beträffande vattenkraftverk, göra en anmälan enligt 5 §.

I *andra och tredje styckena* definieras begreppet biobränsle. Definitionen utgår från motsvarande definition i direktivet.

5 § Innehavaren av en produktionsanläggning som vill få ursprungsgarantier för framtiden skall anmäla detta till tillsyns-

myndigheten. Detta gäller dock inte om anläggningen har godkänts enligt 2 kap. 5 § andra stycket lagen (2003:000) om elcertifikat.

Prop. 2002/03:85

Paragrafen gäller innehavare av sådana anläggningar som inte har godkänts enligt elcertifikatlagen. I praktiken handlar det om storskaliga vattenkraftverk och vissa biobränsleeldade kraftverk.

I dessa fall måste innehavaren göra en anmälan till tillsynsmyndigheten att han för framtiden vill få ursprungsgarantier. Skälet till detta är följande.

En ursprungsgaranti bygger på de mätresultat som rapporteras till Svenska kraftnät av berörd nätinnehavare. Normalt rapporteras mätresultaten avseende inmatningen på ett nät samlat för varje balansansvarig. En balansansvarig har ofta åtagit sig balansansvaret för inmatningen från flera produktionsanläggningar. Detta innebär att mätresultaten för en enskild produktionsanläggning ofta inte kan utläsas ur en sådan rapport.

Förhållandet är detsamma vad gäller tilldelande av elcertifikat. Om en anläggning har godkänts enligt elcertifikatlagen kommer därför ett meddelande om detta att sändas till berörd nätinnehavare som därmed kommer att bli skyldig att rapportera mätresultaten från berörd anläggning individuellt.

Detsamma kommer att ske enligt den nu aktuella lagen efter det att en innehavare av en produktionsanläggning har gjort en anmälan enligt den aktuella paragrafen. Med stöd av bemyndigandet i 7 § första stycket kommer regeringen att meddela närmare föreskrifter om detta.

6 § Om el har producerats i en sådan produktionsanläggning som avses i 4 § med användande av såväl sådana energikällor som berättigar anläggningens innehavare att få ursprungsgarantier som andra energikällor, får ursprungsgarantier utfärdas bara för den andel av elen som producerats med användande av den först nämnda typen av energikällor.

Paragrafen blir främst tillämplig på kraftverk, som kan eldas med såväl biobränslen som andra, icke-förnybara bränslen. Två situationer berörs av paragrafen. Den ena är att man vissa tidsperioder använder förnybara energikällor och andra tidsperioder andra energikällor. Den andra situationen är att man använder en blandning av förnybara och andra typer av energikällor. Det förekommer till exempel att man tillsätter kol till biobränslen vilket ökar effektiviteten.

Med stöd av bemyndigandet i 7 § tredje stycket kommer regeringen att meddela närmare föreskrifter om hur beräkning och rapportering av den producerade förnybara elen skall gå till i dessa fall.

7 § Ursprungsgarantier får utfärdas bara för sådan förnybar el vars inmatade mängd och dess fördelning över tiden har mätts och rapporterats till garantimyndigheten enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Om den förnybara elen matas in på ett elnät som används utan stöd av nätkoncession skall innehavaren av produktionsanlägg-

ningen svara för den mätning och rapportering som anges i första stycket.

I de fall som avses i 6 § skall innehavaren av anläggningen särskilt beräkna och rapportera den el som har producerats med användande av sådana energikällor som berättigar anläggningens innehavare att få ursprungsgarantier.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om beräkning och rapportering enligt tredje stycket.

Enligt *första stycket* får ursprungsgarantier bara utfärdas för sådan förnybar el vars inmatning har mätts och rapporterats enligt de föreskrifter som gäller på detta område. Dessa föreskrifter finns i förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el (mättningsförordningen). Föreskrifterna innebär i korthet att den inmatade mängden el skall mätas för varje timme, vilket brukar kallas timvis mätning. Mätning skall utföras av den som innehar nätkoncession för det nät där inmatningen äger rum. Utöver mätningen skall nätkoncessionshavaren också rapportera mätresultaten till olika intressenter, bl.a. Svenska kraftnät. Mätresultaten avseende inmatningen på ett nät skall av nätkoncessionshavaren redovisas samlat för varje balansansvarig.

En balansansvarig ansvarar ofta för inmatningen från flera produktionsanläggningar, varför mätresultaten från en enskild produktionsanläggning ofta inte kan utläsas ur rapporterna från nätkoncessionshavarna. Regeringen kommer därför att vidta vissa ändringar i mättningsförordningen. Ändringarna kommer att innebära följande.

När en produktionsanläggning har godkänts enligt elcertifikatlagen kommer ett meddelande att sändas till berörd nätkoncessionshavare att mätresultaten från anläggningen skall rapporteras separat till Svenska kraftnät. Detsamma kommer att gälla när en anmälan enligt 5 § den aktuella lagen har kommit in till Svenska kraftnät.

Om en viss mängd el inte har mätts och rapporterats enligt de nämnda föreskrifterna kan ursprungsgarantier inte utfärdas för denna mängd el eftersom de mätresultat som krävs för detta inte finns rapporterade.

Som nämnts ovan är det nätkoncessionshavaren som är ansvarig för mätning och rapportering på sitt nät. Det förekommer att den el som produceras i småskaliga produktionsanläggningar, där produktionen ofta sker med användande av förnybara energikällor, matas in på ett s.k. internt nät. Ett sådant nät får användas utan att nätkoncession har meddelats för nätet. Eftersom det i detta fallet inte finns någon nätkoncessionshavare som, enligt mättningsförordningen, är ansvarig för mätning och rapportering föreskrivs det i *andra stycket* att producenten själv får svara för mätning och rapportering som därvid måste ske enligt de föreskrifter som nämns i första stycket.

Föreskriften i *tredje stycket* reglerar den situation som avses i 6 §, nämligen då el produceras med användande av både förnybara och icke-förnybara energikällor. I det fallet måste den förnybara elen beräknas särskilt, varefter resultatet av denna beräkning rapporteras till Svenska kraftnät.

Regeringen kommer att meddela närmare föreskrifter om hur denna beräkning och rapportering skall gå till med stöd av bemyndigandet i *fjärde stycket*.

8 § Garantimyndigheten skall på begäran av någon som är berättigad att få ursprungsgarantier utfärda en sådan garanti.

En ursprungsgaranti skall innehålla uppgifter om

1. den förnybara energikälla som har använts vid produktionen av elen,

2. den produktionsanläggning där den förnybara elen har producerats, och

3. den mängd el som har producerats och den tidsperiod under vilken produktionen har ägt rum. Tidsperioden skall vara en eller flera kalendermånader.

Om den förnybara elen har producerats med användande av vattenkraft skall dessutom produktionsanläggningens installerade effekt anges.

Av paragrafens *första stycke* framgår att ursprungsgarantier bara utfärdas på begäran av någon som är berättigad att få en sådan garanti. Garantimyndigheten, dvs. Svenska kraftnät, är utfärdande myndighet.

I *andra stycket* anges de uppgifter som en ursprungsgaranti skall innehålla.

Enligt punkten 1 skall den förnybara energikälla som använts vid produktionen av elen anges och enligt punkten 2 den produktionsanläggning där den förnybara elen har producerats. Enligt punkten 3 skall den mängd el som producerats och den tidsperiod under vilken produktionen har ägt rum anges i ursprungsgarantin. Dessa uppgifter har Svenska kraftnät tillgång till på grund av den rapporteringsskyldighet som har beskrivits under 7 §. Det finns här en begränsningsregel för att Svenska kraftnät inte skall behöva hantera mätresultat från alltför korta tidsperioder. Den angivna tidsperioden skall utgöras av en eller flera kalendermånader.

I *tredje stycket* anges en specialregel för sådan el som producerats med användande av vattenkraft. I dessa fall skall i ursprungsgarantin anges produktionsanläggningens installerade effekt. Skälet till detta är att de miljömässiga effekterna av storskalig respektive småskalig vattenkraft har varit föremål för diskussion. Genom att den installerade effekten anges framgår det av ursprungsgarantin om elen har producerats i ett storskaligt eller småskaligt vattenkraftverk.

9 § Regeringen får meddela föreskrifter om avgift för utfärdandet av ursprungsgarantier.

I paragrafen anges att regeringen får meddela föreskrifter om avgift för utfärdandet av ursprungsgarantier. Med stöd av bemyndigandet kommer regeringen att fastställa en avgift som motsvarar garantimyndighetens kostnad för att utfärda en garanti.

Paragrafen har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

10 § Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

De förhållanden som kan komma att bli föremål för tillsyn är till en början då ursprungsgarantier begärs för användning av biobränslen som energikälla. I de anläggningar där biobränslen används kan även andra, fossila bränslen användas som energikälla. Tillsynen kan där komma att avse kontroll av att ursprungsgarantier inte begärs för el som producerats med användande av andra energikällor än biobränslen.

Tillsyn kan också bli aktuell i de fall producenten själv har att svara för mätning, beräkning och rapportering enligt 7 § andra och tredje styckena.

Den aktuella paragrafen kan bli tillämplig om tillsynsmyndigheten exempelvis misstänker att en producent, som har begärt att få en ursprungsgaranti avseende biobränslen, egentligen har använt andra bränslen. Tillsynsmyndigheten kan då med stöd av denna paragraf till exempel begära att få ta del av de handlingar som belyser producentens inköp av biobränslen respektive andra bränslen.

11 § En myndighets beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

De beslut som kan meddelas enligt lagen är garantimyndighetens beslut enligt 8 § om utfärdande av ursprungsgarantier, garantimyndighetens beslut enligt 9 § om uttagande av avgift och tillsynsmyndighetens beslut enligt 10 § om rätt för myndigheten att få upplysningar och ta del av handlingar.

Paragrafen har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

Sammanfattning av Svenska kraftnäts rapport Effekt-försörjning på den öppna elmarknaden

Prop. 2002/03:85
Bilaga 1

Regeringen gav i slutet av november 2001 Svenska Kraftnät i uppdrag att senast den 1 oktober 2002 lämna förslag på ett system för att långsiktigt trygga effektillgången i elsystemet, dvs. förmågan att tillgodose efterfrågan på el när den är som störst. Utredningsarbetet har bedrivits i samråd med Statens Energimyndighet som bl.a. har svarat för en delutredning. Resonemang, analyser och handlingslinjer har förankrats i en referensgrupp med ledande representanter för Energimyndigheten, högskolor, branschföreningarna Svensk Energi, Oberoende Elhandlare och Svenskt Näringsliv samt företag som verkar inom elmarknaden.

Grunden för utredningen är den gällande ellagen i Sverige och den nordiska och europeiska elmarknaden som byggts upp på i huvudsak likartade lagstiftningsförutsättningar.

Frågan om hur tillräcklig kapacitet ska kunna upprätthållas på en öppen elmarknad är aktuell i alla de nordiska länderna, men den har hanterats på olika sätt. I Danmark finns en övergångslösning t.o.m. år 2003 som reglerar de systemansvarigas roll i samspel med de dominerande producentföretagen. I Norge infördes nyligen en ny lag som ger den systemansvarige ett ansvar för att det ska finnas tillräcklig effekt. Frågan om marknadsaktörernas ansvar och engagemang har framför allt stått i fokus i Sverige och Finland. Utanför Norden pågår utredningar och försök i många olika riktningar. T ex diskuteras införandet av reglering i Nederländerna medan tidigare uppbyggda regleringsmekanismer har avvecklats i England och Wales eftersom de inte fungerat på avsett sätt.

En harmonisering av regelverken mellan i första hand de nordiska länderna är viktig för att elmarknaden som en helhet ska fungera. Under en tid kan olika system tolereras, men på sikt måste regelverken för att upprätthålla tillräcklig kapacitet vara desamma på en gemensam marknad. En harmonisering torde vara enklast att uppnå om graden av tvingande regleringsingrepp är av så liten omfattning som möjligt, i synnerhet under en omställningsperiod.

De direkta kostnaderna för att skapa tillräcklig kapacitet är tämligen små i förhållande till det mycket stora värdet av den kraft som omsätts i marknaden och i försäljningen till slutkunderna. Å andra sidan kan de indirekta kostnaderna bli stora om en olämplig modell för att lösa effektfrågan väljs, dvs. om modellen innebär att det blir väsentliga försämringar i hur den öppna elmarknaden fungerar. Effektfrågan har också ett stort värde för tilltron till att grundläggande försörjningsfunktioner kan uppfyllas på en öppen elmarknad.

Effektfrågan drivs av den fysiska balansutvecklingen, t.ex. genom att förbrukningen fortsätter att öka. För närvarande bedöms den årliga ökningen ligga på ca 1%, dvs. för Sverige ca 300 MW. Kunskaperna om vad som händer med förbrukningen när höga priser uppstår i samband med mycket låga temperaturer är dock bristfälliga. Det finns således ett behov av ökade kunskaper inom detta område.

Inom utredningen har prövning skett av olika metoder för att hantera effektfrågan i spännvidden mellan reglering med myndighetsstyrning å ena sidan och öppna marknadslösningar med ett fritt rörligt kraftpris som

den viktigaste styrfaktorn å den andra sidan. I huvudsak har tre huvudmodeller behandlats:

- Reglering
- Centralt upphandlad och kollektivt finansierad kapacitet.
- Öppna marknadslösningar.

Prop. 2002/03:85
Bilaga 1

Regleringslösningar, som bygger på olika former av tvingande ålägganden för elmarknadens aktörer att upprätthålla kapacitet kan i förstone förefalla ändamålsenliga. De kan skapa erforderliga marginaler och fördela en börda som annars inte innebär några väsentliga direkta intäkter. Sådana lösningar innebär emellertid en partiell återreglering som allvarligt kan hämma effektiviteten i elmarknaden. Det skulle vidare medföra ett antal principiella och praktiska svårigheter i en öppen elmarknad, i synnerhet i en internationell sådan.

En modell med central upphandling av kapacitet kan sägas vara etablerad genom de övergångslösningar som Svenska Kraftnät har genomfört dels i samverkan med branschföreningen Svensk Energi, dels på uppdrag av regeringen. I förstnämnda fallet sker en kollektiv finansiering via de balansansvariga, i det sistnämnda finansieras upphandlingen via minskat avkastningskrav på Svenska Kraftnät. Principiellt innebär sådana lösningar en oklarhet beträffande det långsiktiga ansvaret för effektbalansens och därmed produktionsapparatens utveckling.

Öppna marknadslösningar bygger på en tilltro till att effektbalansen kan klaras genom att de företag som är verksamma på elmarknaden har tillräckliga skäl för att upprätthålla kapacitet utan att direkta kontrollmekanismer behöver byggas upp. De höga priser som kan förväntas under effekttoppar skulle vara riskabla för framförallt mindre företag på elmarknaden varför de kan förväntas efterfråga fysiska och finansiella säkringar.

Svenska Kraftnäts uppfattning är att det inte är önskvärt eller ändamålsenligt att bygga upp omfattande regleringslösningar – om detta kan undvikas. Arbetet i utredningen har således inriktats på att finna en utveckling som så långt som möjligt bygger på öppna marknadsmässiga mekanismer.

Vägen till en sådan marknadsmässig hantering av effektfrågan kan emellertid inte gå via ett abrupt avskaffande av de övergångslösningar, som har byggts upp de senaste åren och som effektbalansen fysiskt är beroende av (sammanlagt ca 1700 MW). Därför föreslås att sådan centralt upphandlad kapacitet behålls som en del av en övergångslösning under en period. De ekonomiska villkoren för att utnyttja dem affärsmässigt inom elmarknaden bör dock skärpas. Tillsammans med tydliga signaler att de centrala resurserna inte kommer att utvidgas, så kan detta ge tillräckliga incitament för aktörerna att söka andra fysiska och finansiella medel för att säkra sin effektbalans. De centralt upphandlade effektresurserna skall i linje härmed finansieras via de balansansvariga så som gäller för de ca 1000 MW som efter överenskommelse med Svensk Energi upphandlades hösten 2000 för en treårsperiod. Detta är en nödvändighet om man vill åstadkomma en utveckling mot ett ökat ansvar för aktörerna på elmarknaden för att effektresurserna är tillräckliga.

Särskild uppmärksamhet har ägnats åt möjligheterna att minska effekttopparna genom åtgärder på förbrukningssidan, vilket ofta är eko-

nomiskt fördelaktigt. Ett viktigt skäl vid sidan av betydelsen av den fysiska effektbalansen är att en flexibilitet i förbrukningsledet är nödvändig för att stabilisera prisbildningen på el vid höga förbrukningsnivåer. Tekniskt sett är potentialen avsevärd men ett antal strukturella och ekonomiska faktorer behöver bearbetas vidare för att en påtaglig verkan ska kunna nås. På kort sikt måste därför förväntningarna inom detta område förbli måttliga. På några års sikt bör emellertid nya affärsmässiga effektprodukter kunna utvecklas i samspel mellan elmarknadens aktörer, nät-företagen och kunderna. I detta sammanhang bör man också notera betydelsen av att pris- och tariffstrukturerna påverkar kundernas intresse av att installera effektdämpande utrustningar.

På industrisidan pekar erfarenheterna från projektet Industribud, som Svenska Kraftnät bedriver i samarbete med Svenskt Näringsliv och Statens Energimyndighet, och från de upphandlingar, som har genomförts för att stärka effektbalansen, på ett ökande intresse för förbrukningsreduktioner. Detta gäller särskilt om ersättningarna mera faller ut som fasta årliga intäkter än vid inträffande aktiveringar.

En möjlighet för marknadsaktörerna att på frivillig basis hantera sin riskexponering samt för att åstadkomma nya former för finansiering av effektresurser vore en utveckling av särskilda optionsprodukter samt en handelsplats för detta. Ett sådant arbete kommer att startas med inriktning på bl.a. regelverk och standardisering. Detta kan vara nödvändigt för att aktörer utan egna produktionsresurser ska kunna säkra sin effektbalans.

Det kan inte ges några garantier för att den här föreslagna inriktningen kommer att innebära en lösning av effektfrågan en gång för alla. Om utvecklingen inte går i den riktning som förutsatts måste det finnas en öppning för omprövning och ny inriktning. I så fall kan det bli nödvändigt att tillgripa reglering. En sådan omprövning bör ske vid en kontrollstation, varvid situationen beträffande den fysiska effektbalanssituationen och utvecklingen i andra länder måste beaktas.

Svenska Kraftnäts förslag innebär följande:

- Som ett uttalat mål anges att tillgången på effekt på den svenska elmarknaden, som utgör en del av en nordisk och på sikt en nordeuropeisk marknad, skall åstadkommas genom marknads-ekonomiska mekanismer.
- En harmonisering av förutsättningarna för att nå detta mål eftersträvas framför allt på nordisk nivå.
- Det påbörjade arbetet med att främja och utveckla former för att på frivillig väg begränsa effektuttag inom industrin och annan elanvändning bör intensifieras genom tydliga åtaganden inom el- och industribranscherna samt av berörda myndigheter.
- En utredning genomförs för att klarlägga hur olika effektsäkringsprodukter, t.ex. i form av optioner, kan utformas, hur en handel med dessa kan komma igång och hur en handelsplats bör utformas. Svenska Kraftnät kommer att ta initiativ till en sådan utredning tillsammans med branschorganisationerna.
- Som en övergångslösning upphandlar Svenska Kraftnät ca 2000 MW för att erforderliga resurser ska finnas tillgängliga på den svenska elmarknaden under de närmaste åren. Både produktion och förbrukningsbortkoppling utnyttjas. Finansie-

ringen sker via de balansansvariga företagen. Villkoren för att utnyttja dessa resurser anpassas så att en marknadsekonomisk hantering av effektfrågan främjas.

- Svenska Kraftnäts utvidgade ansvar för att hantera övergångslösningen regleras i lag. Lagen bör göras tidsbegränsad, bl.a. som en tydlig signal om att en marknadsmässig lösning eftersträvas.
- Övergångsperiodens längd sätts till den 1 mars 2008. En kontrollstation för att pröva hållbarheten i den valda lösningen läggs in våren 2007. Vid kontrollstationen granskas följande:
 - Att den fysiska effektbalansen utvecklas tillfredsställande.
 - Att en framväxt och verkan av frivilliga effektsäkringsprodukter sker.
 - Att det sker en utveckling av prisflexibilitet på förbrukningsidan.
 - Att elmarknadsutvecklingen i Norden och i övriga Europa inte förhindrar den valda inriktningen.
- Ett FoU-projekt startas för att klarlägga elförbrukningens karaktär och priskänslighet vid mycket kall väderlek.

Sammanfattning av förslag till lag om tillfällig effektreserv

Prop. 2002/03:85
Bilaga 2

För att genomföra en tillfällig övergångslösning med en centralt upphandlad och finansierad effektreserv bör en ny lag om effektreserv införas. Genom att göra denna nya lag tidsbegränsad ges en tydlig signal om att en marknadsmässig lösning eftersträvas på sikt.

Den systemansvariga myndigheten har endast ett ansvar att kortsiktigt upprätthålla balans mellan produktion och förbrukning av el. En fördel med en tillfällig lag är att bestämmelsen om systemansvar i ellagen då inte behöver ändras. Detta begrepp kommer därmed att vara detsamma före och efter den tillfälliga lagen.

Den tillfälliga lagen ger den systemansvariga myndigheten i uppdrag att upphandla en reserv som kan användas för att minska risken för brist på effekt i elsystemet. En lämplig storlek på effektreserven bedöms vara cirka 2 000 MW. Utgångspunkten för bedömningen är att det inte sker någon väsentlig förändring i den nuvarande kapaciteten i det svenska elförsörjningssystemet och att planerade utbyggnader kommer till stånd. För att en marknadsmässig lösning skall ha förutsättningar att kunna ta över ansvaret för effektreserven under år 2008 är det viktigt att den centralt upphandlade och finansierade kapaciteten inte ökas successivt. I lagen bör det därför införas en högsta storlek på effektreserven. Lagen bör också klargöra att den systemansvariga myndigheten har möjlighet att vid upphandlingen välja om reserven skall bestå av produktion, minskad förbrukning eller en kombination.

Lagen måste också innehålla bestämmelser som ger den systemansvariga myndigheten rätt att ta ut kostnaderna för finansieringen av den upphandlade kapaciteten. Eftersom den som säljer el är ansvarig för att företaget har förmåga att leverera den el som kunderna har rätt att ta ut så skall kostnaden för effektreserven också betalas av de balansansvariga företagen.

I avsikt att genomföra bästa möjliga upphandlingsresultat måste den systemansvariga myndigheten kunna välja lämpligt sätt och tidpunkt för upphandlingarna. Det är därför inte möjligt att i förväg ha kännedom om de slutliga kostnaderna för effektreserven. Till detta kommer att det inte i förväg går att veta antalet balansansvariga och deras balansansvarsåtaganden. Det är alltså inte ändamålsenligt att i förordning eller föreskrifter bestämma avgiftens storlek. Därför bör den systemansvariga myndigheten ges bemyndigande att besluta om avgiftens storlek och dess fördelning mellan de balansansvariga företagen. Riktigheten av ett sådant beslut bör dock på begäran av balansansvarig kunna prövas av domstol, varigenom de balansansvarigas rättssäkerhet tillvaratas.

En förutsättning för att den systemansvariga myndigheten skall ha möjlighet att på ett så riktigt sätt som möjligt upphandla effektreserven och att det föreslagna systemet skall kunna utvärderas är att myndigheten har tillgång till korrekt information om elmarknaden. Det behöver därför säkerställas att den systemansvariga myndigheten får information från producenter och balansansvariga om bl.a. planerade/beslutade avställningar, nybyggnationer, om hur produktionsanläggningar faktiskt utnyttjas vid särskilda tidpunkter samt information om plane-

rade/beslutade större förändringar av förbrukning. Lagen bör därför innehålla en bestämmelse som ger den systemansvariga myndigheten rätt att få sådan information. Prop. 2002/03:85
Bilaga 2

Lagförslag

Lag (0000:0000) om tillfällig effektreserv

1 § För att säkra effektbalansen i det svenska elsystemet under perioden den 1 november 2003 till den 1 mars 2008 skall det finnas en för elmarknaden tillgänglig effektreserv på högst 2 000 MW.

Effektreserven kan utgöras av elproduktion, minskad elförbrukning eller en kombination av dessa.

2 § Den i 1 § angivna effektreserven skall på affärsmässiga grunder upphandlas av den systemansvariga myndigheten.

3 § De som enligt 8 kap. 4 § ellagen (1997:857) har ingått avtal om balansansvar (balansansvariga) skall till den systemansvariga myndigheten betala en avgift för att finansiera effektreserven.

4 § Den systemansvariga myndigheten beslutar om den i 3 § angivna avgiftens storlek och hur denna skall fördelas mellan de balansansvariga. Avgiftens storlek skall motsvara kostnaderna för att hålla effektreserven och fördelningen mellan de balansansvariga skall ske på sakliga grunder.

5 § Den systemansvariga myndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för elproducenter och balansansvariga att lämna de uppgifter som behövs för att myndigheten skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag.

6 § Beslut av den systemansvariga myndigheten enligt 4 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Övriga beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003 och upphör att gälla vid utgången av februari 2008.

Sammanställning av remissyttranden över Svenska kraftnäts rapport Effektförsörjning på den öppna elmarknaden

Remissinstanserna

Rapporten har tillställts totalt 29 remissinstanser. Yttrande har avgivits av *Statskontoret*, *Riksrevisionsverket (RRV)*, *Kungliga tekniska högskolan (KTH)*, *Konkurrensverket*, *Statens energimyndighet (Energimyndigheten)*, *Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)*, *Svenska Kommunförbundet*, *Svenskt Näringsliv*, *Svensk Energi*, *Svenska Fjärrvärmeföreningen*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *HSB:s Riksförbund*, *Oberoende Elhandlare*, *Svenska Gruvföreningen*, *Svensk Elbrukarförening*, *Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO)*, *Sveriges Vindkraftsleverantörer* och *Villaägarnas Riksförbund*. Därutöver har yttranden inkommit från *Sydkraft AB*, *Fortum Heat and Power AB (Fortum)*, *Svenska Kraftbörsen AB* och *HM Power AB*.

Följande remissinstanser har avstått från att lämna synpunkter: *Krisberedskapsmyndigheten*, *Handelshögskolan*, *Göteborgs universitet*, *Handelshögskolan i Stockholm*, *Verket för näringslivsutveckling (NUTEK)*, *Tjänstemännens Centralorganisation*, *Sveriges Akademikers Centralorganisation*, *Hyresgästernas Riksförbund*, *Svensk industriförening*, *Svensk Vindkraftsförening*, *Sveriges Fastighetsägareförbund* och *Vindkraftens Investerare och Projektörer*.

Allmänna synpunkter

Statskontoret är i huvudsak positiv till inriktningen i rapportens förslag när det gäller marknadsbaserade lösningar på effektförsörjningen, men efterlyser konkreta förslag på hur en marknadsbaserad lösning skall uppnås och fungera. *RRV* delar Svenska kraftnäts uppfattning att effektförsörjningsfrågans lösning så långt som möjligt bör grundas på öppna marknadsmässiga mekanismer, men att det tar flera år att bygga upp dessa. *Konkurrensverket* tillstyrker Svenska kraftnäts förslag med inriktningen mot ett marknadsbaserat system för effektförsörjning, men delar också bedömningen att det kan bli nödvändigt att tillgripa reglering om utvecklingen inte går i den riktning som Svenska kraftnät förutsätter. *Energimyndigheten* tillstyrker Svenska kraftnäts förslag om förbättringar av effektförsörjningen på den öppna elmarknaden. *ITPS* är positivt inställt till utredningens förslag. *Svenska Kommunförbundet* stödjer i allt väsentligt den strategi för en långsiktig effektförsörjning som föreslås i rapporten. *Svenskt Näringsliv* tillstyrker i allt väsentligt de förslag som lämnas i rapporten. *Svensk Energi* ställer sig positiv till den övergångslösning som utredningen föreslår och förutsätter att detaljerna i lösningen utformas i nära samarbete med företrädare för branschen. *LO* anser att förutsättningarna för att Svenska kraftnät skall lyckas åstadkomma en väl fungerande effektmarknad under rådande omständigheter är inte själv-

klar. *Oberoende elhandlare* anser att Svenska Kraftnät måste ta ett övergripande ansvar för att systemet är i balans långsiktigt, tills det finns förutsättningar för att införa en marknadslösning för effektförsörjningen och marknaden i övrigt fungerar. *Svenska Gruvföreningen* anser att ansvaret för effektförsörjningen skall lösas av marknaden och på marknadsmässiga villkor. *Svensk Elbrukarförening* anser att om de regelverk som gäller för leveranser inom affärsliv och näringsverksamheter i övrigt tillämpas, så står det klart att ansvaret för erforderlig tillgång på effekt faller naturligt på leverantören och att några speciallösningar inte behövs. *SERO* tillstyrker i det stora de förslag som Svenska kraftnät lägger fram i rapporten. *Sveriges Vindkraftsleverantörer* påpekar att en utbyggnad av vindkraften skulle förbättra effektsituationen i landet. *Villaägarnas Riksförbund* ansluter sig med viss tvekan till den av Svenska kraftnät föreslagna öppna lösningen för den framtida effektförsörjningen med de tillhörande åtgärder som föreslås i utredningen. *Sydkraft AB* stödjer rapportens sammanfattning och slutsatser samt förslag till åtgärder. *Fortum* stöder slutsatserna från Svenska kraftnät och understryker att marknadsbaserade lösningar är de enda hållbara både på kort och på lång sikt. *Svenska Kraftbörsen AB* anser att Svenska kraftnäts förslag inte löser problemet med effektbalans och att rapporten saknar en analys av orsakerna till problemet.

Marknadsbaserad lösning

Statskontoret delar utredningens grundläggande bedömning att modellen med öppna marknadsbaserade lösningar är att föredra framför övriga presenterade modeller.

Konkurrensverket anser att det inte kan uteslutas att även kompletterande regleringslösningar kan behöva övervägas såväl inom nuvarande system med upphandlad reservkraft som i ett kommande marknadsbaserat system. Svenska kraftnät bör därför enligt Konkurrensverket redan nu utveckla och värdera olika tänkbara kompletteringar till dessa system.

Energimyndigheten tillstyrker att effektfrågan löses med marknadsmässiga metoder utan omfattande regleringar.

Svenskt Näringsliv anser att det i ett företags- och tillväxtperspektiv är angeläget att den lösning som väljs för att tillgodose effektbehovet är långsiktigt trovärdig och baseras på marknadsmässiga principer.

Svensk Energi menar att en marknadsbaserad lösning är den mest effektiva och konstruktiva lösningen på effektbalanshanteringen. Vidare framhåller Svensk Energi att det är angeläget att få en rimlig övergångsmodell som så snabbt som möjligt kan introducera mera marknadsbaserade mekanismer i systemet.

LO förutsätter att hela försöksverksamheten med att införa marknadsmekanismer på effektområdet blir föremål för en kontinuerlig övervakning från berörda myndigheter. Beredskapen för ett snabbt införande av reglering måste enligt LO vara stor.

Oberoende Elhandlare anser att konkurrensen på elmarknaden inte fungerar fullt ut och att det därför inte är möjligt att införa en marknadslösning för effektförsörjning. Ett införande av en marknadsbaserad lösning på dagens elmarknad skapar enligt *Oberoende Elhandlare* ytterli-

gare konkurrenshinder för mindre aktörer och elhandlare utan egen produktion. Vidare anser Oberoende Elhandlare att en marknadsbaserad lösning på dagens elmarknad kommer att innebära ökade kostnader för hushållen.

Sydkraft AB menar att det är en bra att effektfrågan kan lösas med marknadsmässiga metoder.

Svenska Kraftbörsen AB anser att lösningen på problemet med effektbalans är att låta konsumenterna handla effekt i stället för energi.

Nordisk harmonisering

Statskontoret föreslår att regeringen bör ta initiativ till att, med hänsyn tagen till regleringen på EU-nivå, öka harmoniseringen på elmarknaden mellan de nordiska länderna.

Energimyndigheten anser att en harmonisering av de marknadsekonomiska mekanismerna på en nordisk och även en övrig europeisk nivå bör eftersträvas så att elmarknaden som en helhet kan fungera.

Svenskt Näringsliv betonar att det är angeläget att så fort som möjligt åstadkomma en harmonisering av metoderna för effektbalanshantering på hela den nordiska marknaden, både för att få en kostnadseffektiv lösning och för att bibehålla konkurrensneutraliteten.

Svensk Energi anser att det är angeläget att en övergripande samordning mellan de nordiska länderna snarast påbörjas om hur effektbalansen ska hanteras. Det är enligt Svensk Energi viktigt att regeringen tar initiativ för en samordning av hanteringen av effektbalansen och för utvecklingen av finansiella effektsäkringsprodukter.

Oberoende Elhandlare menar att förutsättningar för en marknadsbaserad lösning inte finns, om inte en nordisk och europeisk lösning skapas. En marknadslösning kräver enligt Oberoende Elhandlare åtminstone en integrerad nordisk marknad med ett prisområde och utökad överföringskapacitet samt att överföringskablar inte ägs och kontrolleras av producenterna.

HSB delar utredningens uppfattning att det är angeläget att uppnå en harmonisering av effekthanteringen inom Norden och helst även med övriga länder med vilka Sverige har ett kraftutbyte.

Sydkraft AB anser att det är viktigt med en harmonisering på nordisk nivå.

Fortum framhåller vikten av en nordisk harmonisering av regelverk kring hantering av stamnätet samt att den fungerande nordiska elmarknaden skall utgöra basen till lösning av effektfrågan.

Övergångslösning

Statskontoret instämmer med utredningens förslag om att en övergångslösning med en centralt upphandlad och finansierad effektreserv är nödvändig innan en marknadsbaserad lösning etablerats.

Energimyndigheten tillstyrker en övergångslösning där Svenska kraftnät upphandlar högst 2000 MW som resurs på den svenska elmarknaden. Vidare anser Energimyndigheten att Svenska kraftnät snarast bör

få i uppgift att ta fram en handlingsplan som skall leda fram till att övergångslösningen kan avvecklas.

Svenskt Näringsliv delar uppfattningen att en övergångslösning med centralt upphandlade reserver skall tillämpas, med hänsyn till att nödvändiga mekanismer för att säkra effekttillgången ännu inte är på plats.

Svensk Energi stödjer utredningens förslag att Svenska kraftnät i konkurrens upphandlar 2000 MW effektreserv som består av såväl produktionstillskott som efterfrågereduktion. Vidare anser Svensk Energi att de effektresurser som kommer att finnas tillgängliga inom ramen för övergångsmodellen bör bjudas in på reglermarknaden och inte på spotmarknaden. Därutöver anför Svensk Energi att det är angeläget att utredningens förslag hanteras skyndsamt så att lagstiftning och åtgärder, t.ex. upphandling av effektreserven inför nästa års vinter, hinner genomföras under första kvartalet 2003 i god tid före sommaren och med en sådan framförhållning att de balansansvariga aktörernas ekonomiska situation inte riskeras.

Svenska Fjärrvärmeföreningen påpekar att om det finns intresse att ta i anspråk den outnyttjade kapacitet som finns inom fjärrvärmens i form av äldre kraftvärmeverk och kondensörningsmöjligheter i kraftvärmeverken är det viktigt att anläggningsägarna får god tid på sig för att i ordningställa anläggningarna och bemanna dessa med kompetent personal.

Oberoende Elhandlare anser att Svenska Kraftnät skall ha ett utvidgat lagstadgat ansvar för effektförsörjning i linje med utredningens förslag, men att det inte ska vara någon tidsgräns för detta ansvar. Det innebär enligt *Oberoende Elhandlare* att Svenska Kraftnät skall ha det utökade ansvaret för effektförsörjningen tills det görs en eventuell framtida lagändring.

Svensk Elbrukarförening framhåller att förslaget om ”marknadsekonomiska mekanismer” är för allmänt uttryckt och att det måste anges vilka dessa mekanismer är. Föreningen instämmer i förslaget till temporär lösning och betonar att den skall vara temporär.

Fortum anser att Svenska kraftnäts förslag till övergångslösning i nuvarande form i praktiken skulle leda till en försämrad effektsituation, därför att den inte skulle ge några incitament eller rationella grunder till investeringar i ny spetskraft eller åtgärder inom efterfrågesidan. Under övergångsperioden skall enligt *Fortum* reservkapaciteten enbart användas i väl definierade nödsituationer och perioden skall begränsas till 1-3 år.

Övergångsperiodens längd

RRV anser att det framstår som osäkert om det räcker med en övergångsperiod fram till 1 mars 2008.

KTH framför åsikten att övergångslösningen måste vara avvecklad till 2005 för att man vid kontrollstationen skall kunna avgöra om marknaden fungerar.

Energimyndigheten anser det rimligt att övergångsperiodens bortre gräns sätts till den 1 mars 2008 samt att en utvärdering görs under våren 2007.

Svenskt Näringsliv tycker att ambitionen måste vara att få i gång ett marknadsbaserat system tidigare än år 2008.

Svensk Energi anser att en övergångsperiod om fem år, fram till år 2008, är rimligt tilltagen och att detta bör kunna vara tillräckligt för att marknaden och aktörerna skall hinna anpassa sina verksamheter till de nya förutsättningarna. Vidare anser *Svensk Energi* att det är troligt att även efter övergångsperiodens fem år finns ett behov av kollektiva effektreserver för att garantera det fysiska systemets stabilitet. En sådan funktion måste enligt *Svensk Energi* utformas så att den inte stör marknadens funktionssätt samt utnyttjas och prissätts helt marknadsmässigt. Möjligheten att kunna fortsätta hantera och finansiera effektreserven bör därför hållas öppen också efter år 2008.

Oberoende Elhandlare anser att det inte går att ta beslut om en marknadslösning nu. Istället bör Svenska Kraftnät få i uppdrag att vid en kontrollstation förslagsvis 2007 beakta dels förutsättningarna för en marknadslösning dels hur marknaden fungerar mot bakgrund av existerande regelverk och intentioner.

Svensk Elbrukarförening menar att den föreslagna övergångsperioden är lång men rimlig med tanke på att nya leveransavtal som ger priselasticitet kräver s.k. timmätning och därför bör göras parallell med införandet av Energimyndighetens mätningförslag.

Sydkraft AB framhåller att det även efter övergångsperiodens fem år kan vara motiverat att ha kollektiva resurser för att få en trygg elförsörjning. Därför bör enligt *Sydkraft* möjligheten att kunna fortsätta hantera och finansiera effektreserven också efter år 2008 hållas öppen.

Fortum anser att övergångsperioden skall vara betydligt kortare än vad Svenska kraftnät föreslår.

Kontrollstation

Statskontoret föreslår att utöver kontrollstationen 2007 bör en uppföljning av utvecklingen ske senast i början av 2005.

RRV anser att kontrollstationerna bör vara flera och komma tidigare i processen för att det skall var möjligt att tidigt identifiera områden där kompletterande åtgärder eller tydligare incitament behövs.

Energimyndigheten anser det rimligt att en utvärdering görs under våren 2007.

ITPS anser att det är viktigt att kontrollstationen 2007 tilldelas tillräckliga resurser.

Oberoende Elhandlare framför åsikten att om förslaget i rapporten införs, så måste det ske med stor försiktighet med ett flertal kontrollstationer. Utredningsarbetet vid kontrollstationen år 2007 måste enligt *Oberoende Elhandlare* ske i nära samarbete med parterna på marknaden. *Oberoende Elhandlare* anser vidare att en viktig del i det arbetet är att analysera vilken påverkan en marknadsbaserad lösning av effektförsörjningen har för de mindre aktörerna.

Finansiering av effektresurserna

Statskontoret saknar en kommentar om vilka sakliga grunder som kan var aktuella när avgifterna från de balansansvariga skall bestämmas.

Svensk Energi anser det rimligt att effektresurserna övergångsvis finansieras kollektivt, för kunderna, via de balansansvariga företagen. Vidare anser *Svensk Energi* att effektresurserna bör delfinansieras via uttagsdelen i stamnätstariffen i de situationer som det läggs geografiska begränsningar för deltagande i kommande effektupphandlingar. En delfinansiering via uttagsdelen i stamnätstarifferna ger enligt *Svensk Energi* Svenska kraftnät ett tydligt ekonomiskt incitament att bygga bort flaskhalsar i stamnätet.

Oberoende Elhandlare menar att under en eventuell försöksperiod bör inte i något avseende det fysiska ansvaret övergå till elhandlarna utan ligga kvar på Svenska Kraftnät, som bör svara för finansieringen. Om det kan styrkas att effektbrist beror på bristande överföringskapacitet mellan snitten inom Sverige skall enligt *Oberoende Elhandlare* en andel av kostnaden för effektreserven belasta nätägarna. Vidare anser *Oberoende Elhandlare* att om det skall ligga i elhandlarnas skyldigheter att vara med i en finansiering, så måste detta ske med mycket stor varsamhet och med hänsyn tagen till innehållet i elhandlarnas kontrakt med sina kunder så att kostnaden kan överföras till kunden. Avkastningskravet på Svenska Kraftnät får enligt *Oberoende Elhandlare* inte vara en drivande kraft bakom utformningen av det svenska eller nordiska balansansvarssystemet.

Svensk Elbrukarförening anser att det är elmarknadens aktörer/elhandlarna som skall bära kostnaderna för de interimistiska effektreserverna.

Priset på reservkraft

RRV anser att den initiala prisökningen på den upphandlade kapaciteten är central och att den måste ge tydliga incitament för marknadens aktörer att direkt söka en mer aktiv roll för lösningen av effektproblematiken. Vidare menar *RRV* att en lösning med ett relativpris bör utredas.

KTH framhåller att prissättningen på upphandlad reservkraft är av central betydelse för att få till stånd en robust lösning. Priset bör bestämmas utgående från hur marknaden påverkas, inte utgående från den faktiska kostnaden för att utnyttja reserven.

Flexibiliteten på användningssidan

Statskontoret anser att det är angeläget att fortsätta utvecklingen med frivilliga avtal med stora förbrukare med syfte att de mot ekonomisk ersättning reducerar sin förbrukning.

Energimyndigheten vill understryka att det påbörjade arbetet med att främja och utveckla affärsmissiga former för begränsningar av effektuttaget inom industrin och annan elanvändning bör intensifieras. Vidare anser *Energimyndigheten* att basindustrin och även vissa andra företag bör ha ett skydd så att deras verksamhet inte blir ogynnsamt belastat med de kostnader som kan bli en följd av att deras verksamhet inte kan kopplas bort när elpriserna stiger.

Svenskt Näringsliv stöder förslaget att intensifiera arbetet med att förmå storförbrukare att på frivillig väg, och med hjälp av ekonomiska incitament, åstadkomma effektbegränsningar.

Svensk Energi anser att åtgärder för att öka priselasticiteten hos kunderna, speciellt vid situationer med hög elförbrukning, är ett viktigt område för att kunna lösa effektbalanshanteringen på ett effektivt sätt.

HSB delar utredningens förslag att initiativ skall skapas för elkunderna att styra sin förbrukning, så att de om möjligt minskar sitt effektuttag vid tillfällena med stor efterfrågan och höga kostnader för elproduktion. Detta bör enligt *HSB* inte bara gälla för kunder inom industrin utan på sikt för alla elkunder.

Svensk Elbrukarförening anser att inte förrän schablonmetodens form för kollektivmätning har övergivits och elen registreras individuellt hos alla producenter och kunder finns de grundläggande förutsättningarna för priselasticitet.

SERO menar att eftersom det väderberoende effektbehovet är det stora problemet i det svenska elsystemet bör åtgärder koncentreras på detta, exempelvis genom att abonnenter med elvärme tecknar avtal med nätägaren/elleverantören om att vid anmodan sänka sitt effektuttag.

HM power AB hävdar att potentialen av effektreduktion är 0,25 kW och inte 4,5 kW per småhus som anges i rapporten och att detta ger en årlig kostnad på 3600 kronor och inte 200 kronor.

Utredning om effektsäkringsprodukter och marknadsplats

Statskontoret förordar att utredningsarbetet på grund av frågans vikt och bredd sker på regeringens uppdrag i form av en offentlig utredning eller på annat lämpligt sätt.

Energimyndigheten anser det positivt att en utredning genomförs för att klarlägga hur olika effektsäkringsprodukter kan utformas.

Svenskt Näringsliv stöder förslaget om att skyndsamt utreda hur effektsäkringsprodukter, t.ex. optioner, kan utformas.

Svensk Energi anser det mycket angeläget att det omgående startas en utredning i enlighet med Svenska kraftnäts föreslag, som ska klarlägga hur olika finansiella effektsäkringsprodukter kan utformas, hur en handel med dessa kan komma igång samt hur en handelsplats bör utformas. En nordisk harmonisering är enligt *Svensk Energi* önskvärd men genom att behovet nu är akut för de svenska aktörerna, bör utredningen i första hand fokuseras på hanteringen av den svenska modellen för effektresurserna.

FoU-projekt om elanvändningen

Statskontoret anser att kunskap om elförbrukningen är värdefull och att rapporten borde ha tydliggjort behovet att ett sådant projekt genom att kortfattat redovisa forskningsläget på området.

Energimyndigheten tycker att det är positivt att Svenska kraftnät initierar ett FoU-projekt för att klarlägga elförbrukningens karaktär och pris-känslighet vid mycket kallt väder.

HM power AB anser i likhet med rapportens förslag till åtgärder att FoU-projekt bör starta där riktiga data och väl utvecklade modeller ger en tydligare bild över var potential till effektreduktion finns. Prop. 2002/03:85
Bilaga 3

Övrigt

Svenskt Näringsliv pekar på vikten av att, i avtalen om elleverans, ansvarsförhållandena mellan säljare och köpare vid risk för effektbrist anges tydligare än vad i dag är fallet.

Svensk Energi framhåller att det under utredningens gång har framkommit ett behov av en översyn av balanstjänstens funktioner och prissättningen av balanskraft. Det finns anledning se över balanstjänstens funktion och regelverk samt vidta såna åtgärder som kan förbättra effektbalansen.

Oberoende Elhandlare anser att elhandlarna, mot bakgrund av strukturen på marknaden, enbart skall ha ett ekonomiskt ansvar för att vara i balans. Åtminstone måste detta enligt *Oberoende Elhandlare* gälla fram till dess det finns en fungerande effektmarknad med fungerande instrument för en effekthandel

Svenska Gruvföreningen anser att en av de största orsakerna till att systemet för effektförsörjning inte fungerar är avtalen som tecknas mellan småförbrukare och leverantörer. Svenska Gruvföreningen föreslår att dessa avtal, i likhet med bilaterala avtal med större förbrukare, skall innehålla klausuler om volym och kvalitet förutom pris.

Sammanställning av remissyttranden över förslag till lag om tillfällig effektreserv

Prop. 2002/03:85
Bilaga 4

Remissinstanserna

Lagförslaget har tillställts totalt 31 remissinstanser. Yttranden har avgetts av *Hovrätten i Nedre Norrland*, *Kammarrätten i Göteborg*, *Statskontoret*, *Krisberedskapsmyndigheten*, *Riksrevisionsverket (RRV)*, *Kungliga Tekniska Högskolan*, *Konkurrensverket*, *Statens energimyndighet (Energimyndigheten)*, *Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)*, *Svenskt Näringsliv*, *Svensk Energi*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Oberoende Elhandlare*, *Svenska Gruvföreningen*, *Svensk Elbrukarförening*, *Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO)*, *Svensk Vindkraftförening* och *Villaägarnas Riksförbund*.

Följande remissinstanser har avstått från att lämna synpunkter: *Svenska Kommunförbundet*, *Handelshögskolan*, *Göteborgs universitet*, *Handelshögskolan i Stockholm*, *Verket för näringslivsutveckling (NUTEK)*, *Svenska Fjärrvärmeföreningen*, *Landsorganisationen i Sverige*, *HSB:s riksförbund*, *Hyresgästernas Riksförbund*, *Svenska Gruvföreningen*, *Sveriges Fastighetsägareförbund*, *Sveriges Vindkraftsleverantörer* och *Vindkraftens Investerare och Projektörer*.

Allmänna synpunkter

Hovrätten i Nedre Norrland har från de intressen hovrätten har att tillvarata inga synpunkter på den valda lösningen för att minska risken för effektbrist. Hovrätten har däremot på formella grunder vissa invändningar mot delar av lagförslaget. För det första anser hovrätten att grunderna för hur de balansansvarigas avgifter för effektreserven skall beräknas måste närmare anges i lagen. Vidare anser hovrätten att den föreslagna möjligheten för den systemansvariga myndigheten att meddela föreskrifter om skyldighet för elproducenter och balansansvariga att lämna uppgifter inte står i överensstämmelse med regeringsformens reglering av normgivningsmakten. Hovrättens övriga invändningar är av mera detaljkaraktär. *Kammarrätten i Göteborg* har ingen att erinra mot utformningen av den föreslagna lagen. *Statskontoret* instämmer i att en centralt upphandlad och finansierad effektreserv i princip bör finansieras av de balansansvariga företagen och att detta bör lagregleras. *Statskontoret* saknar dock en kommentar om vilka sakliga grunder som skall vara aktuella när avgifterna från de balansansvariga företagen skall bestämmas. *Krisberedskapsmyndigheten*, *KTH*, *Konkurrensverket*, *Svenskt Näringsliv* och *Villaägarnas Riksförbund* har inget att erinra mot lagförslaget. *RRV* och *Svenska Gruvföreningen* har inga synpunkter utöver dem som lämnats på rapporten *Effektforsörjning på den öppna elmarknaden*. *ITPS* bifaller lagförslaget. *Energimyndigheten* tillstyrker lagförslaget och vill därutöver, vad avser kontroll och överprövning av den systemansvariga myndighetens beslut, erinra om liggande förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för inre marknaden för el. *Svensk Energi* ställer sig bakom förslaget men har synpunkter på den konkreta utformningen av lagförslaget. *Oberoende*

Elhandlare anser att lagförslaget bör omarbetas och anpassas till förutsättningarna för att införa en marknadsorienterad effektlösning. *Svensk Elbrukarförening* ansluter sig till förslaget. *Svensk Vindkraftsförening* håller med om förslagen i rapporten Effektförsörjning på den öppna elmarknaden men lämnar inga synpunkter på lagförslaget. *SERO* tillstyrker de förslag som Svenska kraftnät lägger fram.

Synpunkter på utformningen av lagförslaget

1 §

Hovrätten i Nedre Norrland påpekar att det i den föreslagna lagtexten anges att det skall finnas en effektreserv och att den får vara högst 2 000 MW. Däremot anges inte någon miniminivå. Det framstår därför enligt hovrätten som oklart om avsikten är – såsom anges i den inledande motiveringen – att den systemansvariga myndigheten skall tillse att det ständigt finns en tillgänglig effektreserv om cirka 2 000 MW.

Svensk Energi anser att det i lagtexten bör framgå att effektreserven är tillgänglig för att handhas och hanteras av den systemansvariga myndigheten. Detta innebär bl.a. att det är den systemansvariga myndigheten som ansvarar för hur och under vilka förutsättningar effektreserven kommer att nyttjas.

Oberoende elhandlare anser att Svenska Kraftnät måste fullt ut ta ansvar för effektreserven fram till den dag man har en fungerade marknad för effekten. Detta innebär att man inte statistiskt i en lag redan år 2003 kan låsa sig för ett visst effektbehov fram till 2008.

2 §

Hovrätten i Nedre Norrland påpekar att kravet att upphandlingen skall ske på affärsmässiga grunder följer redan av 1 kap. 4 § lagen (1992:1528) om offentlig upphandling och torde inte särskilt behöva anges i den tillfälliga lagen. Eftersom den tillfälliga lagen är självständig i förhållande till ellagen (1997:857) bör det enligt hovrätten av lagtexten framgå att det med den systemansvariga myndigheten avses den i ellagen angivna systemansvariga myndigheten.

Svensk Energi förutsätter att den offentliga upphandlingen också utformas på ett sådant sätt att hänsyn tas till aktörernas långsiktighet och framförhållning.

3 och 4 §§

Hovrätten i Nedre Norrland anser att beteckningen avgift i 3 § läst för sig ger intryck av att syfta på varje balansansvarigs avgift men av innehållet i 4 § framgår att med beteckningen avgift avses den totala avgift som krävs för att finansiera effektreserven. Innehållet i de båda bestämmelserna kan enligt hovrättens mening göras mer lättillgängligt om det återfinns i en gemensam bestämmelse, av vilken bör framgå att effektreserven finansieras genom avgifter som betalas av de balansansvariga och bestäms av den systemansvariga myndigheten. Vidare anser hovrätten att grunderna för hur storleken av varje balansansvarigs avgift skall bestämmas bör framgå av lagen. Det torde inte enligt hovrättens mening vara tillåtet att överlåta direkt till den systemansvariga myndigheten att

besluta om hur kostnaden för att finansiera effektreserven skall fördelas mellan de balansansvariga, jfr regeringsformen (RF) 8 kap. 3 § och 9 § andra stycket.

Svensk Energi anser att ansvar och finansiering bör utformas på ett sätt som ger rimlig möjlighet för de balansansvariga att ta hänsyn till de kommande kostnaderna för effektresurserna även i de sedan tidigare existerande avtalen med sina kunder. Det är därför angeläget att finansieringsfrågorna klargörs i lagen och dess kommentarer. Vidare är det enligt *Svensk Energi* rimligt att effektresurserna övergångsvis finansieras kollektivt, för kunderna, via de balansansvariga företagen. *Svensk Energi* anser också att det är angeläget att den avgift som den systemansvariga myndigheten ska besluta om blir transparent och förutsägbar samt att detta kan ske med god framförhållning. Det bör också framgå om avgiften ska beslutas varje år eller om ett avgiftsbeslut kan gälla över en längre tidsperiod.

Oberoende Elhandlare anför att det är ytterst viktigt att företagen i förväg får reda på avgiftens storlek så att det är möjligt vidarebefordra kostnaden till kunden och baka in denna i priset till kund. Kunden skall veta redan när denne tecknar sitt avtal att det offererade priset håller utan reservation för eventuella kostnader för en balansansvartjänst. Detta innebär enligt *Oberoende Elhandlare* att Svenska Kraftnät inte skall kunna ta ut avgiften för befintliga avtal utan endast för nytecknade avtal samt att man måste hitta en form för att bestämma avgiften så att kunderna också kan teckna längre avtal utan risk för det balansansvariga företaget att åsamkas kostnader som inte är förutsägbara. Vidare anser *Oberoende Elhandlare* att Näringsdepartementets avkastningskrav på Svenska Kraftnät inte får vara en drivkraft hos Svenska Kraftnät att flytta över kostnader på de balansansvariga företagen. Principen för fördelningen av kostnaderna måste enligt *Oberoende Elhandlare* vara konkurrensneutral och fastställas i samråd med branschorganisationerna på marknaden.

Svensk Elbrukarförening anser att Svenska kraftnät inte bara bör ta ut kostnaden utan skall göra det, eventuellt med ett tillägg för administrativt arbete.

5 §

Hovrätten i Nedre Norrland påpekar att enligt 8 kap. 3 § RF skall bl.a. föreskrifter som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden meddelas genom lag. Med stöd av bl.a. 7 § i samma kapitel kan riksdagen i lag bemyndiga regeringen att utan hinder av 3 § meddela föreskrifter i vissa uppräknade ämnen. Om riksdagen med stöd av sina delegationsmöjligheter bemyndigar regeringen att meddela föreskrifter i visst ämne kan riksdagen samtidigt medge att regeringen överlåter åt förvaltningsmyndighet eller kommun att meddela bestämmelser i ämnet. Det är däremot inte tillåtet med delegation direkt från riksdagen till under regeringen lydande förvaltningsmyndigheter eller till kommuner (jfr Håkan Strömberg, Normgivningsmakten enligt 1974 års reform, tredje upplagan, s. 116 m). Rätten att meddela föreskrifter bör alltså enligt hovrätten delegeras till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. För att undvika oklarheter bör det enligt hovrätten i bestämmelsen möjligen också

framgå att uppgifterna skall lämnas till den systemansvariga myndigheten.

Prop. 2002/03:85
Bilaga 4

Svensk Energi ställer sig frågan om vilka uppgifter som den systemansvariga myndigheten skall kunna kräva in samt också behöver kräva in för detta ändamål. Vilka uppgifter det rör sig om bör enligt Svensk Energi tydligt framgå av kommentaren till paragrafen. Svensk Energi uppfattar att den systemansvariga myndigheten redan i dag, via förordning samt olika typer avtal med aktörerna, har tillgång till en omfattande mängd uppgifter. Svensk Energi förutsätter att information rörande enskilda företags affärsstrategier, affärsplanering m.m. är områden som inte ska omfattas av skyldigheten att lämna uppgifter till den systemansvarige myndigheten. Vidare förutsätter Svensk Energi att skyddet för enskilda företags ekonomiska förhållanden kan respekteras.

Sammanfattning av ”Regeringens uppdrag (N2002/5781/ESB) om genomförandet av delar av EG-direktivet 2001/77/EG om främjande av el från förnybara energikällor – Ursprungsgarantier enligt artikel 5”.

Enligt artikel fem i direktivet skall medlemsstaterna senast den 27 oktober 2003 se till att el producerad från förnybara energikällor kan garanteras vara producerad av sådana energikällor som avses i direktivet. Medlemsstaterna skall se till att det på begäran utfärdas ursprungsgarantier. Artikel 5 innehåller sex punkter. Av dessa punkter är det endast punkt tre som kräver åtgärder för att artikeln som helhet skall anses kunna vara genomförd i Sverige.

Enligt artikel 5.3 skall ursprungsgarantierna innehålla uppgifter om från vilken energikälla som elen producerats, var och när den producerats och, när det gäller vattenkraftverk, installerad effekt. Ursprungsgarantierna skall också göra det möjligt för producenter av el från förnybara energikällor att visa att den el de säljer är producerad från förnybara energikällor i den mening som avses i direktivet.

Utöver att ursprungsgarantier för elproduktion från förnybara energikällor skall kunna tillhandahållas kommer krav att ställas på sådan ursprungsgaranti för kraftvärmeproducerad el, enligt förslag till kraftvärmedirektiv KOM (2002) 415. Av dessa skäl är det mest lämpligt att införa en ny lag om ursprungsgarantier.

Med utgångspunkt i förslaget till lag om elcertifikat enligt Ds 2002:40 har en bearbetning och anpassning gjorts till ett lagförslag om ursprungsgarantier. Vägledande vid utformningen av förslaget har varit de uppgifter som Energimyndigheten och Svenska Kraftnät har i elcertifikatsystemet och det hanteringssystem som byggts upp för godkännande av anläggning, tilldelning av elcertifikat och tillsyn. Genom det kommande systemet för elcertifikat kommer kraven i artikel fem att kunna klaras för samtliga energikällor som är berättigade till elcertifikat. En komplettering har gjorts för att hantera storskalig vattenkraft som inte ingår i det svenska elcertifikatsystemet.

I avsnitt 1 ges bakgrund och redovisas Energimyndighetens uppdrag. Avsnitt 2 behandlar myndighetens överväganden inför förslaget till en lag om ursprungsgarantier. I avsnitt 3 redovisas förslag till lag om ursprungsgarantier. I avsnitt 4 beskrivs och kommenteras samtliga punkter under artikel 5. I avsnitt 5 återfinns en konsekvensanalys av Energimyndighetens förslag och i avsnitt 6 finns författningskommentarerna.

Sammanställning av remissyttranden över Statens energimyndighets redovisning av regeringens uppdrag (N2002/5781/ESB) om genomförandet av delar av EG-direktivet om främjande av förnybara energikällor – Ursprungsgarantier enligt artikel 5.

Remissinstanserna

Remissyttranden har avgetts av *Hovrätten för Nedre Norrland*, *Kammarrätten i Jönköping*, *Länsrätten i Södermanlands län*, *Domstolsverket*, *Kammarkollegiet*, *Statskontoret*, *Konsumentverket (KO)*, *Kommerskollegium*, *Exportrådet*, *Riksrevisionsverket*, *Naturvårdsverket*, *Boverket*, *Konkurrensverket*, *Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät)*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Oberoende Elhandlare*, *Svensk Energi*, *Svenska Bioenergiföreningen (SVEBIO)*, *Fjärrvärmeföreningen*, *Svenska Gasföreningen*, *Svenska Gruvföreningen*, *Svenska Kommunförbundet*, *Svenskt Näringsliv*, *Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)*, *Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO)*, *Fastighetsägarna i Sverige*, *Vindkraftsleverantörerna i Sverige* och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)*.

Generella synpunkter

Hovrätten för Nedre Norrland, *Kammarrätten i Jönköping* och *Kammarkollegiet* framför synpunkter på Energimyndighetens förslag till lag om ursprungsgaranti som är av språklig eller formell karaktär.

Naturvårdsverket tillstyrker Energimyndighetens förslag till system för ursprungsgarantier men saknar en bredare analys av vad som ska till för att garantierna ska bli verkningsfulla. *Svensk Energi* anser att förslagen är väl balanserade. *Fjärrvärmeföreningen* delar Energimyndighetens bedömning att en ny lag bör införas för ursprungsgarantierna. *Svenska Kommunförbundet* stödjer i allt väsentligt Energimyndighetens bedömningar och förslag. *Vindkraftsleverantörerna i Sverige* anser i huvudsak att förslaget är bra, att det bygger på elcertifikatet och är kompletterat för att inkludera även storskalig vattenkraft.

Domstolsverket framför att Energimyndighetens förslag innebär att förvaltningsdomstolarna tillförs nya ärendetyper vilket kommer att medföra en ökad arbetsbelastning på domstolarna. Verket konstaterar att rapporten inte innehåller något försök till uppskattning av hur många ytterligare ärenden som de föreslagna reglerna kan antas medföra för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Statskontoret instämmer i Energimyndighetens slutsatser och förslag och påtalar att administrationen av ursprungsgarantierna i så stor utsträckning som möjligt bör samordnas med hanteringen av certifikat. *Svenska kraftnät* delar Energimyndighetens uppfattning att införandet av

de föreslagna åtgärderna innebär att EG-direktivet kan anses vara genomfört i Sverige.

Konsumentverket, Länsrätten i Södermanlands län och Fastighetsägarna i Sverige har inga invändningar mot Energimyndighetens förslag. *Exportrådet, Riksrevisionsverket, Konkurrensverket* och *Svenska Gasföreningen* har inga synpunkter på förslaget. *Oberoende Elhandlare* anser att de föreslagna förändringarna är bra för att ytterligare främja el från förnybara energikällor men avstår från att lämna mer detaljerade synpunkter. *Svenska Gruvföreningen* har inga principiella invändningar men befarar att genomförandet kommer att innebära en omfattande byråkrati som i slutänden kunden får betala för.

Boverket skriver att de inte har möjlighet att bedöma föreslagna åtgärder som behövs för att artikel 5 ska kunna anses vara genomförd och att frågan om energitillförsel ligger utanför verkets område. *LO, Svenskt Näringsliv, SACO* och *TCO* avstår från att yttra sig i ärendet.

SERO framför ett antal synpunkter vad gäller implementeringen av EG-direktivet. De skriver dock att det enda som motsvarar direktivets krav i Energimyndighetens rapport är det pågående arbetet om ursprungsgarantier enligt artikel 5.

Detaljerade kommentarer

2 kap. 1 §

Kommerskollegium konstaterar att de definitioner som förekommer i direktiv 2001/77/EG inte ordagrant överstämmer med förslaget i Lag om elcertifikat (DS 2002:40) och att skillnaden gör det svårt att jämföra de olika regelförslagen.

Svensk Energi anser att det förenklar för aktörerna att systemet för ursprungsmärkning samordnas med definitionerna i Elcertifikatsystemet. *Svensk Energi* vill framhålla vikten av att det snarast klarläggs vilka biobränslen som kommer att vara godkända i elcertifikatsystemet och därigenom också berättiga innehavare av anläggningen till ursprungsgaranti.

Fjärrvärmeföreningen anser att det är viktigt att man har samma definition av förnybar energi i elcertifikatsystemet och i regelverket för ursprungsmärkning. Föreningen förordar att elcertifikatsystemet harmoniseras med den definition som anförs i artikel 2 i EG-direktivet. Att i dagsläget införa svenska särregler anses vara olämpligt eftersom all strävan är att harmonisera regelverket inom EU. Fjärrvärmeföreningen konstaterar att Energimyndigheten i kommentarerna till kap. 2 föreslår att urvalet av biobränslen som görs i elcertifikatsystemet också skall vara de som får ursprungsgarantier. Fjärrvärmeföreningen anser att detta är fel. De övergripande reglerna från EU skall vara utgångspunkten. Om Sverige väljer att inskränka rätten till elcertifikat för viss biomassa får detta inte också inskränka rätten till ursprungsgaranti.

SVEBIO vill peka på risken för att man i regelverken inför olika och motstridiga definitioner av biobränslen. De anser till exempel att GROT, massaindustrins avlutar, torv, återvinningsvirke samt sorterat avfall med biologiskt ursprung bör inrymmas i biobränslefamiljen.

4 kap. 7 §

När det gäller förslaget att en anläggningsinnehavare skall kunna åläggas att betala en särskild avgift om en ursprungsgaranti felaktigt har utfärdats, förordar *Hovrätten för Nedre Norrland* att grunderna för hur den särskilda avgiften skall bestämmas anges i lagen.

5 kap.

Kammarkollegiet framför att det av 4 § 1 st framgår att den som lider skada på grund av tekniskt fel i registret har rätt till ersättning från staten. Energimyndigheten föreslår att Kammarkollegiet skall företräda staten i dessa situationer och att 4 § förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten ändras i enlighet därmed. Kammarkollegiet skriver att det av Energimyndighetens rapport dock inte framgår hur ersättningen till skadelidande skall finansieras. Kammarkollegiet disponerar inte över några medel som kan användas för det ändamålet. För att den av Energimyndigheten föreslagna lagändringen skall kunna genomföras krävs alltså att frågan om finansieringen av ersättningarna till de skadelidande kan lösas.

Kammarkollegiet skriver vidare att i 4 § 2 st föreslås en bestämmelse om jämkning av skadeståndet om den skadelidande har medverkat till skadan. Motsvarande bestämmelse finns dock i skadeståndslagen (1972:207), varför kollegiet föreslår att bestämmelsen utgår ur förslaget. Kollegiet anser det tillräckligt att det i motiven erinras om bestämmelsen i skadeståndslagen.

6 kap. 1 §

Enligt *Kammarrätten i Jönköping* bör bestämmelsen även omfatta beslut om särskild avgift enligt 4 kap. 7 §.

Domstolsverket framför att enligt 6 kap. 1 § skall vissa beslut av Energimyndigheten överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det samma gäller beslut av Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) om avslag på ansökan om information enligt 26 § personuppgiftslagen (1998:204). Sådana beslut av Svenska kraftnät kommer emellertid att omfattas av den allmänna regeln om överklagande i 22 a § förvaltningslagen (1986:223). Enligt Domstolsverket får det därför anses obehövligt att införa en särskild regel om överklagande i den föreslagna lagen om ursprungsgaranti. Domstolsverket anser således att den föreslagna bestämmelsen inte bör införas.

Övrigt

Konsumentverket anser att all el bör ursprungsmärkas, samt att det bör utredas vidare hur redovisningen ska ske för att främja ett medvetet och aktivt val av den enskilde konsumenten vid inköp av el. Även *Vindkraftsleverantörerna i Sverige* anser att ursprungsmärkning bör gälla för all el. *SVEBIO* framför att det i kan finnas skäl att undersöka möjligheterna att införa ursprungsdeklarationer för all el.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/77/EG av den 27 september 2001 om främjande av el producerad från förnybara energikällor på den inre marknaden för el

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD
HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 175.1 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag(1),

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande(2),

med beaktande av Regionkommitténs yttrande(3),

i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget(4), och

av följande skäl:

(1) Möjligheten att använda förnybara energikällor utnyttjas i dag inte till fullo i gemenskapen. Gemenskapen anser att behovet att främja förnybara energikällor är en prioriterad åtgärd eftersom deras användning bidrar till miljöskydd och hållbar utveckling. Dessutom kan detta också skapa lokal sysselsättning, ha en positiv inverkan på social sammanhållning, bidra till försörjningstryggheten och göra det möjligt att uppfylla målen från Kyoto snabbare. Det är därför nödvändigt att se till att denna möjlighet utnyttjas bättre inom ramen för den inre marknaden för el.

(2) Främjande av el producerad från förnybara energikällor är en viktig prioritering för gemenskapen, såsom beskrivs i vitboken om förnybara energikällor (nedan kallad vitboken), av skäl som hänför sig till att trygga energiförsörjningen och diversifiera energitillförseln, skydda miljön och främja den sociala och ekonomiska sammanhållningen. Detta stöddes av rådet i resolutionen av den 8 juni 1998 om förnybara energikällor(5) och av Europaparlamentet i dess resolution om vitboken(6).

(3) Den ökade användningen av el producerad från förnybara energikällor utgör en viktig del av det åtgärds paket som behövs för att uppfylla Kyoto-protokollet till Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar och av varje politiskt åtgärds paket för att uppfylla ytterligare åtaganden.

(4) Rådet i sina slutsatser av den 11 maj 1999 och Europaparlamentet i sin resolution av den 17 juni 1998 om el från förnybara energikällor(7) har uppmanat kommissionen att lägga fram ett konkret förslag till gemenskapsregler om tillträde till den inre marknaden för el producerad från förnybara energikällor. Dessutom har Europaparlamentet i sin reso-

lution av den 30 mars 2000 om el producerad från förnybara energikällor och den inre marknaden för el(8) betonat att det är nödvändigt med bindande och ambitiösa mål för förnybara energikällor på nationell nivå för att nå resultat och uppnå gemenskapsmålen.

(5) För att på medellång sikt kunna öka marknadsandelen för el producerad från förnybara energikällor måste alla medlemsstater ställa upp nationella vägledande mål för användningen av el producerad från förnybara källor.

(6) Dessa nationella vägledande mål bör vara förenliga med alla de nationella åtaganden som gjorts i samband med gemenskapens åtaganden rörande klimatförändringar i enlighet med Kyoto-protokollet.

(7) Kommissionen bör bedöma i vilken utsträckning medlemsstaterna har gjort framsteg när det gäller att uppnå de nationella vägledande målen och i vilken utsträckning dessa är förenliga med det övergripande vägledande målet på 12 % av den nationella bruttoenergianvändningen 2010, med hänsyn till att vitbokens vägledande mål på 12 % för hela gemenskapen senast 2010 ger värdefull vägledning för ökade ansträngningar på gemenskapsnivå och i medlemsstaterna, samtidigt som de olika nationella förutsättningarna måste beaktas. Om det behövs för att uppnå målen bör kommissionen till Europaparlamentet och rådet lägga fram förslag, i vilka kan ingå bindande mål.

(8) Medlemsstaterna skall följa den gällande gemenskapslagstiftningen om avfallshantering om de använder avfall som energikälla. Tillämpningen av detta direktiv påverkar inte definitionerna i bilaga 2a och 2b till rådets direktiv 75/442/EEG av den 15 juli 1975 om avfall(9). Stöd för förnybara energikällor bör vara samstämmigt med gemenskapens övriga mål, särskilt bör hierarkin för avfallshantering respekteras. Därför bör förbränning av osorterade hushållssopor inte främjas genom ett kommande stödsystem för förnybara energikällor om ett sådant främjande skulle undergräva hierarkin.

(9) Den definition av biomassa som ges i detta direktiv utesluter inte en annan definition i nationell lagstiftning, för andra syften än de som anges i detta direktiv.

(10) Medlemsstaterna åläggs inte genom detta direktiv att erkänna köp av en ursprungsgaranti från andra medlemsstater eller motsvarande köp av el som ett bidrag till uppfyllandet av de ålagda nationella kvoterna. Emellertid behövs en ursprungsgaranti för el producerad från förnybara energikällor för att underlätta handeln med sådan el och öka tydligheten beträffande användarnas möjlighet att välja mellan el producerad från icke-förnybara källor och el producerad från förnybara energikällor. System för ursprungsgaranti ger inte i sig rätt att komma i åtnjutande av nationella stödmekanismer i olika medlemsstater. Det är viktigt att alla former av el som produceras från förnybara energikällor omfattas av sådana ursprungsgarantier.

(11) Det är viktigt att skilja mellan ursprungsgarantier och överlåtbara gröna certifikat.

(12) Behovet av offentligt stöd till förnybara energikällor erkänns i gemenskapens riktlinjer om statligt stöd för miljöskydd(10) vilka, bland andra alternativ, beaktar behovet av att internalisera externa kostnader för elproduktion. Bestämmelserna i fördraget och särskilt artiklarna 87 och 88 i detta kommer emellertid att fortsätta att gälla för sådant stöd.

(13) Det behöver upprättas ett rättsligt ramverk för marknaden för förnybara energikällor.

(14) Medlemsstaterna har olika stödmekanismer på nationell nivå för förnybara energikällor, bland annat gröna certifikat, investeringsstöd, skattebefrielser eller skattelättnader, skatteåterbetalningar och system med direkt prisstöd. Ett viktigt medel att uppnå detta direktivs mål är att garantera att dessa mekanismer fungerar väl till dess att ett rättsligt ramverk på gemenskapsnivå blir operativt, för att bibehålla investerarnas förtroende.

(15) Det är för tidigt att besluta om ett gemenskapsomfattande ramverk för stödsystem, med hänsyn till de begränsade erfarenheterna av nationella system och den nuvarande relativt låga andelen el producerad från förnybara energikällor med prisstöd inom gemenskapen.

(16) Det är emellertid nödvändigt att efter en tillräckligt lång övergångsperiod anpassa stödsystemen till den framväxande inre marknaden för el. Det är därför lämpligt att kommissionen övervakar situationen och lägger fram en rapport om erfarenheterna från tillämpningen av nationella system. Om det är nödvändigt bör kommissionen, mot bakgrund av slutsatserna i den rapporten, lägga fram ett förslag till ett rättsligt ramverk avseende stödsystem för el producerad från förnybara energikällor. Förslaget bör bidra till uppfyllandet av de nationella vägledande målen, vara förenligt med principerna för den inre marknaden för el och ta hänsyn till särdragen hos olika förnybara energikällor, olika tekniker och geografiska skillnader. Det bör också effektivt främja användningen av förnybara energikällor och vara enkelt och samtidigt så effektivt som möjligt, särskilt när det gäller kostnaderna, samt omfatta en tillräckligt lång övergångstid på minst sju år och bibehålla investerarnas förtroende och undvika icke-återvinningsbara kostnader (stranded costs). Detta rättsliga ramverk skulle möjliggöra att el producerad från förnybara energikällor kan konkurrera med el producerad från icke-förnybara energikällor och begränsa kostnaden för konsumenten samtidigt som behovet av offentligt stöd på medellång sikt minskas.

(17) En ökad marknadspenetration för el producerad från förnybara energikällor medger stordriftsfördelar som minskar kostnaderna.

(18) Det är viktigt att utnyttja marknadskrafternas och den inre marknadens styrka och göra el producerad från förnybara energikällor konkurrenskraftig och attraktiv för medborgarna i Europa.

(19) I samband med att utvecklingen av marknaden för förnybara energikällor främjas är det viktigt att ta hänsyn till den positiva inverkan på regionala och lokala utvecklingsmöjligheter, möjligheter till export, social sammanhållning och möjligheter till sysselsättning, i synnerhet när det gäller små och medelstora företag och oberoende kraftproducenter.

(20) Sektorn för energi från förnybara energikällor har en särpräglad struktur, vilket särskilt bör beaktas vid översynen av de administrativa förfarandena för att få tillstånd att uppföra anläggningar som producerar el från förnybara energikällor.

(21) Under vissa omständigheter är det inte möjligt att helt säkerställa överföring och distribution av el producerad från förnybara energikällor utan att nätets tillförlitlighet och säkerhet påverkas och garantier i detta sammanhang kan därför inbegripa ekonomisk ersättning.

(22) Kostnaderna för att till nätet ansluta nya elproducenter som använder förnybara energikällor bör vara objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande, och erforderlig hänsyn bör tas till den nytta anslutna kraftverk medför för nätet.

(23) Eftersom de allmänna målen för den föreslagna åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och de därför på grund av åtgärdernas omfattning eller effekter bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. Det närmare genomförandet av åtgärderna bör emellertid överlätas på medlemsstaterna, vilket ger varje medlemsstat möjlighet att välja det sätt som bäst motsvarar dess speciella situation. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syfte

Syftet med detta direktiv är att främja en ökning av de förnybara energikällornas bidrag till elproduktionen på den inre marknaden för el och att skapa en grund för ett framtida rättsligt ramverk på gemenskapsnivå för detta.

Definitioner

I detta direktiv avses med

a) förnybara energikällor: förnybara icke-fossila energikällor (vindkraft, solenergi, jordvärme, våg- och tidvattenenergi, vattenkraft, biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsanläggningar och biogas),

b) biomassa: den biologiskt nedbrytbara fraktionen av produkter, avfall och rester från jordbruk (både vegetabiliska och animaliska ämnen), skogsbruk och närstående industrier samt den biologiskt nedbrytbara fraktionen av industriavfall och kommunalt avfall,

c) el producerad från förnybara energikällor: elektricitet producerad i kraftverk där enbart förnybara energikällor används, liksom den andel av elektriciteten som produceras från förnybara energikällor i hybridkraftverk som också använder konventionella energikällor, samt den el producerad från förnybara källor som används för att fylla lagringssystemen, undantaget den el som produceras som ett resultat av lagringssystem,

d) elanvändning: nationell elproduktion, inbegripet egenproduktion, plus importerad el minus exporterad el (nationella bruttoelanvändningen).

Dessutom skall definitionerna i Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG av den 19 december 1996 om gemensamma regler för den inre marknaden för el(11) tillämpas.

Artikel 3

Nationella vägledande mål

1. Medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder för att främja en ökad användning av el producerad från förnybara energikällor i enlighet med de nationella vägledande mål som avses i punkt 2. Dessa åtgärder skall stå i proportion till det uppställda målet.

2. Senast den 27 oktober 2002 och därefter vart femte år skall medlemsstaterna anta och offentliggöra en rapport med nationella vägledande mål för den framtida användningen av el producerad från förnybara energikällor uttryckt som en procentuell andel av elanvändningen för de följande tio åren. I rapporten skall också redogöras för de åtgärder som vidtagits och som planeras på nationell nivå för att uppnå dessa nationella vägledande mål. När målen fram till 2010 fastställs skall medlemsstaterna

- ta hänsyn till de referensvärden som återfinns i bilagan, och

- se till att dessa mål är förenliga med de nationella åtaganden som gjorts i samband med gemenskapens åtaganden rörande klimatförändringar i enlighet med Kyoto-protokollet till Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar.

3. Medlemsstaterna skall, första gången senast den 27 oktober 2003 och därefter vartannat år, offentliggöra en rapport som skall innehålla en analys av förverkligandet av nationella vägledande mål, med hänsyn tagen särskilt till de klimatafaktorer som eventuellt kan påverka förverkligandet av dessa mål, och ange i vilken utsträckning åtgärderna är förenliga med nationella åtaganden beträffande klimatförändringar.

4. Kommissionen skall på grundval av de rapporter från medlemsstaterna som avses i punkterna 2 och 3 bedöma i vilken utsträckning

- medlemsstaterna har gjort framsteg när det gäller att förverkliga sina nationella vägledande mål,

- de nationella vägledande målen är förenliga med det övergripande vägledande målet på 12 % av den nationella bruttoenergianvändningen senast 2010 och särskilt med den vägledande andelen el producerad från förnybara energikällor på 22,1 % av gemenskapens totala elanvändning senast 2010.

Kommissionen skall offentliggöra sina slutsatser i en rapport, första gången senast den 27 oktober 2004 och därefter vartannat år. Denna rapport skall vid behov åtföljas av förslag till Europaparlamentet och rådet.

Om det i den rapport som avses i andra stycket dras slutsatsen att de nationella vägledande målen sannolikt inte stämmer överens, av skäl som inte är motiverade och/eller som inte hänger samman med nya vetenskapliga rön, med det övergripande vägledande målet, skall dessa förslag ta upp nationella mål, inklusive eventuellt bindande sådana, i en lämplig form.

Artikel 4

Stödsystem

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i fördraget skall kommissionen utvärdera tillämpningen av de system som används i medlemsstaterna, enligt vilka en elproducent får direkt eller indirekt stöd enligt offentliga myndigheters bestämmelser, och som skulle kunna ha en begränsande effekt på handeln, på grundval av att systemen bidrar till målen i artiklarna 6 och 174 i fördraget.

2. Kommissionen skall, senast den 27 oktober 2005, lägga fram en väldokumenterad rapport om erfarenheterna från tillämpningen och samexistensen av de olika systemen enligt punkt 1. I rapporten skall bedömas framgången, inbegripet kostnadseffektiviteten, av de stödsystem som avses i punkt 1 för att främja konsumtion av el som producerats från för-

nybara energikällor i enlighet med de nationella vägledande mål som anges i artikel 3.2. Rapporten skall vid behov åtföljas av ett förslag till ett ramverk på gemenskapsnivå avseende stödsystem för el producerad från förnybara energikällor.

Varje förslag till ramverk skall

- a) bidra till uppfyllandet av de nationella vägledande målen,
- b) vara förenligt med principerna för den inre marknaden för el,
- c) ta hänsyn till särdragen hos olika förnybara energikällor, samt även olika tekniker och olika geografiska förhållanden,
- d) främja en effektiv användning av förnybara energikällor och vara enkelt och samtidigt så effektivt som möjligt, särskilt när det gäller kostnaderna, och
- e) omfatta en tillräckligt lång övergångsperiod för nationella stödsystem på minst sju år och bibehålla investerarnas förtroende.

Artikel 5

Ursprungsgaranti för el producerad från förnybara energikällor

1. Medlemsstaterna skall senast den 27 oktober 2003 se till att el producerad från förnybara energikällor kan garanteras vara producerad från sådana energikällor i den mening som avses i detta direktiv i enlighet med objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande kriterier som har fastställts av respektive medlemsstat. De skall se till att det på begäran utfärdas en ursprungsgaranti med detta innehåll.

2. Medlemsstaterna får utse ett eller flera behöriga organ som skall vara oberoende i förhållande till producenter och distributörer och som skall ha i uppdrag att kontrollera utfärdandet av ursprungsgarantierna.

3. Ursprungsgarantierna skall

- innehålla uppgifter om från vilken energikälla som elen producerats, var och när den producerats och, när det gäller vattenkraftverk, installerad effekt, och

- göra det möjligt för producenter av el från förnybara energikällor att visa att den el de säljer är producerad från förnybara energikällor i den mening som avses i detta direktiv.

4. Sådana ursprungsgarantier som utfärdas i enlighet med punkt 2 bör erkännas ömsesidigt av medlemsstaterna uteslutande såsom bevis på de faktorer som nämns i punkt 3. Vägran att erkänna en ursprungsgaranti som bevis, t.ex. av skäl som hänför sig till bedrägeribekämpning, måste grundas på objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande krite-

rier. Om någon vägrar att erkänna en ursprungsgaranti får kommissionen tvinga den vägrande parten att erkänna garantin, särskilt med beaktande av de objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande kriterier på vilka ett sådant erkännande grundas.

5. Medlemsstaterna eller de behöriga organen skall inrätta lämpliga mekanismer för att säkerställa att ursprungsgarantin är både korrekt och tillförlitlig, och de skall i den rapport som avses i artikel 3.3 beskriva de åtgärder som har vidtagits för att säkerställa garantisystemets tillförlitlighet.

6. Efter samråd med medlemsstaterna skall kommissionen i den rapport som avses i artikel 8 granska de former och tillvägagångssätt som medlemsstaterna kan följa för att garantera ursprunget för den el som producerats från förnybara energikällor. Vid behov skall kommissionen föreslå Europaparlamentet och rådet att gemensamma regler antas om detta.

Artikel 6

Administrativa förfaranden

1. Medlemsstaterna eller de behöriga organ som medlemsstaterna har utsett, skall utvärdera nuvarande lagar och författningar om de tillståndsförfaranden eller andra förfaranden som anges i artikel 4 i direktiv 96/92/EG för uppförande av produktionsanläggningar för produktion av el från förnybara energikällor i syfte att

- minska lagstiftningshinder och andra hinder för en ökning av produktionen av el från förnybara energikällor,

- få fram effektivare och snabbare förfaranden på lämplig administrativ nivå, och

- se till att reglerna är objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande och beaktar fullt ut särdragen i de olika teknikerna för att utnyttja förnybara energikällor.

2. Medlemsstaterna skall senast den 27 oktober 2003 offentliggöra en rapport om den utvärdering som avses i punkt 1, vid behov med en beskrivning av de åtgärder som har vidtagits. Syftet med denna rapport är att, om det är relevant i nationell lagstiftning, ge en översikt över vilken nivå som uppnåtts och särskilt vad gäller följande frågor:

- Samordning mellan de olika administrativa organen när det gäller tidsfrister, mottagande och behandling av ansökningar om tillstånd.

- Möjligheten att fastställa särskilda riktlinjer för den verksamhet som avses i punkt 1 och möjligheten att införa ett snabbplaneringsförfarande för producenter av el från förnybara energikällor.

- Utseendet av myndigheter för att medla vid tvister mellan tillståndsgivande myndigheter och dem som ansöker om tillstånd.

Prop. 2002/03:85
Bilaga 7

3. Kommissionen skall, i den rapport som avses i artikel 8 och på grundval av de rapporter från medlemsstaterna som avses i punkt 2 i den här artikeln, utvärdera vilka metoder som är bäst för att förverkliga de mål som anges i punkt 1.

Artikel 7

Nätfrågor

1. Utan att det påverkar nätets tillförlitlighet och säkerhet skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de som ansvarar för drift av överföringsnät och distributionsnät inom deras territorium garanterar överföring och distribution av el producerad från förnybara energikällor. De kan dessutom ge prioriterat tillträde till nätet för el producerad från förnybara energikällor. Då de som ansvarar för driften av överföringsnätet avgör inmatningsordningen mellan produktionsanläggningarna skall de prioritera anläggningar som använder förnybara energikällor, i den mån driften av det nationella elsystemet tillåter det.

2. Medlemsstaterna skall inrätta ett rättsligt ramverk eller kräva att de som ansvarar för drift av överföringsnät och distributionsnät utarbetar och offentliggör standardiserade regler om vem som skall stå för kostnaderna för sådana tekniska anpassningar, t.ex. nätanslutningar och nätförstärkningar, som behövs för att ansluta nya elproducenter som skall mata nätet med el producerad från förnybara energikällor.

Dessa regler skall grunda sig på objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande kriterier, som skall ta särskild hänsyn till alla de kostnader och fördelar som sammanhänger med anslutningen av dessa producenter till nätet. Reglerna kan medge olika typer av anslutningar.

3. När så är lämpligt får medlemsstaterna kräva att de som ansvarar för drift av överföringsnät och distributionsnät delvis eller till fullo övertar de kostnader som avses i punkt 2.

4. De som ansvarar för drift av överföringsnät och distributionsnät skall åläggas att förse nya elproducenter som önskar bli anslutna med en uttömmande och detaljerad uppskattning av de kostnader som anslutningen medför. Medlemsstaterna kan tillåta att de producenter av el producerad från förnybara energikällor som vill ansluta sig till nätet skall kunna använda en anbudsfrågan rörande anslutningsarbetet.

5. Medlemsstaterna skall inrätta ett rättsligt ramverk eller kräva att de som ansvarar för drift av överföringsnät och distributionsnät utarbetar och offentliggör standardiserade regler för fördelningen av kostnader för systeminstallationer, t.ex. nätanslutningar och nätförstärkningar, mellan alla producenter som drar nytta av dem.

Kostnadsfördelningen skall genomföras med hjälp av en mekanism som är grundad på objektiva, klara och tydliga samt icke-diskriminerande kriterier, som beaktar de fördelar som anslutningarna medför såväl för de ursprungligen anslutna producenterna och de senare anslutna producenterna som de som ansvarar för drift av överföringsnät och distributionsnät.

6. Medlemsstaterna skall se till att uttag av överförings- och distributionsavgifter inte diskriminerar el från förnybara energikällor, särskilt el från förnybara energikällor som producerats i randområden såsom öregioner och regioner med låg befolkningstäthet.

När så är lämpligt skall medlemsstaterna upprätta ett rättsligt ramverk eller ålägga dem som ansvarar för drift av överföringssystem och distributionssystem att se till att avgifter som tas ut för överföring och distribution av el från anläggningar som använder förnybara energikällor åter speglar realiserbara kostnadsfördelar som resulterar av anläggningens anslutning till nätet. Sådana kostnadsfördelar kan uppstå genom direkt användning av ett lågspänningsnät.

7. Medlemsstaterna skall i den rapport som avses i artikel 6.2 även bedöma vilka åtgärder som skall vidtas för att underlätta tillträde till nätet för el producerad från förnybara energikällor. I denna rapport skall bl.a. möjligheten att införa tvåvägsmätning undersökas.

Artikel 8

Sammanfattande rapport

På grundval av de rapporter som medlemsstaterna upprättat enligt artiklarna 3.3 och 6.2 skall kommissionen för Europaparlamentet och rådet lägga fram en sammanfattande rapport om genomförandet av detta direktiv senast den 31 december 2005, och därefter vart femte år.

I denna rapport skall kommissionen

- granska de framsteg som gjorts när det gäller att ta hänsyn till de externa kostnaderna för el producerad från icke-förnybara energikällor samt effekterna av offentligt stöd till elproduktionen, och
- särskilt beakta medlemsstaternas möjligheter att uppfylla de nationella vägledande mål som fastställs i artikel 3.2, det övergripande vägledande mål som anges i artikel 3.4 och förekomsten av diskriminering mellan olika energikällor.

Vid behov skall kommissionen överlämna ytterligare förslag till Europaparlamentet och rådet tillsammans med denna rapport.

Artikel 9

Överföring

Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv före den 27 oktober 2003. De skall genast underrätta kommissionen om detta.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

Artikel 10

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft samma dag som det offentliggörs i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

Artikel 11

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 27 september 2001.

På Europaparlamentets vägnar

N. Fontaine

Ordförande

På rådets vägnar

C. Picqué

Ordförande

- (1) EGT C 311 E, 31.10.2000, s. 320 och EGT C 154 E, 29.5.2001, s. 89.
- (2) EGT C 367, 20.12.2000, s. 5.
- (3) EGT C 22, 24.1.2001, s. 27.
- (4) Europaparlamentets yttrande av den 16 november 2000 (EGT C 223, 8.8.2001, s. 294), rådets gemensamma ståndpunkt av den 23 mars 2001 (EGT C 142, 15.5.2001, s. 5) och Europaparlamentets beslut av den 4 juli 2001 (ännu ej offentliggjort i EGT). Rådets beslut av den 7 september 2001.
- (5) EGT C 198, 24.6.1998, s. 1.
- (6) EGT C 210, 6.7.1998, s. 215.
- (7) EGT C 210, 6.7.1998, s. 143.
- (8) EGT C 378, 29.12.2000, s. 89.
- (9) EGT L 194, 25.7.1975, s. 39. Direktivet senast ändrat genom kommissionens beslut 96/350/EG (EGT L 135, 6.6.1996, s. 32).
- (10) EGT C 37, 3.2.2001, s. 3.
- (11) EGT L 27, 30.1.1997, s. 20.

Sammanställning av remissyttranden över utvärderingsrapporter om 1997 års energipolitiska program

Remissinstanserna

Yttrande har avgivits av *Statskontoret, Statistiska centralbyrån (SCB), Ekonomistyrningsverket, Riksrevisionsverket, Vetenskapsrådet, Uppsala universitet, Kungliga tekniska högskolan (KTH), Växjö universitet, Umeå universitet, Chalmers tekniska högskola, Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, Statens meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), Boverket, Konkurrensverket, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Skogsstyrelsen, Affärsverket svenska kraftnät (Svenska Kraftnät), Statens energimyndighet (Energimyndigheten), Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), Svenska Kommunförbundet, Svenska Naturskyddsföreningen (SNF), Svenskt Näringsliv, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svensk Energi, Svenska Fjärrvärmeföreningen, Svenska Petroleuminstitutet, Landsorganisationen (LO), Barsebäck kraft AB, Folkkampanjen mot kärnkraft - kärnvapen, Föreningen Sveriges Energirådgivare (Energirådgivarna), Oberoende Elhandlare, Svenska kolinstitutet, Svenska gasföreningen, Svensk Industriförening, Fastighetsägarna Sverige, Sveriges verkstadsindustrier (VI), Sydkraft AB och Miljövänner för kärnkraft*. Vidare har ett gemensamt yttrande lämnats in av de fyra branschorganisationerna inom Skogen och Kemin, Gruvorna och Stålet (*SKGS*), dvs. *Jernkontoret, Plast & Kemiföretagen, Skogsindustrierna* och *Svenska gruvföreningen*. Utöver detta har yttranden inkommit från *Kävlinge kommun, Idémaskinen, Svenska Kraftbörsen AB, Miljöförbundet jordens vänner* och *Kärnkraftskommunernas samarbetsorgan (KSO)*.

När det gäller Statens energimyndighet, har även ledamöterna i myndighetens styrelse givits möjlighet att kommentera frågan särskilt. Ett samlat yttrande har lämnats av fyra ledamöter i styrelsen. Ett enskilt yttrande har även lämnats av en annan styrelseledamot.

Allmänna synpunkter

Allmänt om rapporterna

De två utvärderingsrapporter som remissinstanserna har yttrat sig över har tagits fram av konsultföretagen *ÅF Energikonsult AB* respektive *J&W Energi och miljö*, i det följande benämns rapporterna *ÅF* respektive *J&W*.

De flesta remissinstanserna har antingen en positiv uppfattning om rapporternas allmänna kvalitet och innehåll eller yttrar sig inte om detta. Några mer kritiska synpunkter har dock framkommit. Således anser *Ekonomistyrningsverket (ESV)* att det hade behövts en mer sammanvägd målanalys där påverkan på olika samhällsmål och kostnaderna för att nå dessa mål skulle vägas mot varandra. Bland andra *Barsebäck kraft AB* menar att det kraftbortfall som blir följden om Barsebäck 2 stängs har

underskattats. Vidare har *Energimyndigheten* framfört vissa metodsynpunkter på rapporterna, men menar att de sammantaget kompletterar varandra.

Mer specifika synpunkter när det gäller redogörelsen för olika åtgärder inom programmet samt uppfyllelsen av enskilda villkor redovisas i förekommande fall nedan inom respektive sakområde. Även *Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)* har påtalat skillnader mellan rapporterna och menar att den skillnad som finns i bedömningen av hur påtagliga effekter en stängning av reaktorn kan få bör uppmärksammas och respektive rapports trovärdighet noga övervägas.

Vetenskapsrådet framhåller att de långsiktiga insatserna för energiforskning, utveckling och demonstration är avgörande för att på sikt avveckla kärnkraften utan svåra miljö- och ekonomiska konsekvenser och menar att en genomlysning av dessa insatser skulle kunna utgöra ett värdefullt komplement till de aktuella rapporterna.

Övergripande kommentarer

Statskontoret anför att sedan riksdagens villkor ställdes upp har utvecklingen på elmarknaden gjort att tyngden i villkoren förändrats. Således menar myndigheten att den omreglerade elmarknaden inneburit att det nu är mer relevant att se till hela marknadens funktion än till att energiproduktionen i Barsebäck 2 exakt skall kompenseras. Vidare har energianvändningen ökat sedan det energipolitiska beslutet 1997.

ESV anser att underlaget sammantaget visar att en stängning av Barsebäck 2 kommer att medföra negativa effekter avseende samtliga villkor. Däremot går det inte att utläsa från underlagen om effekterna skulle vara påtagliga, menar *ESV*. *Riksrevisionsverket* menar att underlagsrapporterna visar att ytterligare åtgärder fordras om reaktorn stängs.

Kungliga tekniska högskolan har avgivit två remissyttranden, vilket man menar avspeglar frågans komplexitet. Det har således inte varit möjligt att avge ett konsensusvar från *KTH:s* professorer på området. Ett yttrande har lämnats från majoriteten av professorerna vid institutionen för elektrotekniska system, det benämns nedan *KTH-Eriksson*. Det andra yttrandet har lämnats av professorn i elektriska energisystem, Lennart Söder och benämns i det följande *KTH-Söder*.

KTH-Eriksson menar att beslutsunderlaget i dag trots de båda rapporter som tagits fram är otillräckligt för att fatta beslut om avveckling och man avråder därför från att under rådande förhållanden stänga Barsebäck 2. *KTH-Söder* har emellertid en avvikande uppfattning och menar exempelvis att det är osannolikt att de berörda aktörerna inte skulle lösa effektfrågan så länge det finns fysiska resurser, vilket det gör enligt den ena av rapporterna.

Vetenskapsrådet menar att en brist med 1997 års energipolitiska beslut var att man inte behandlade effektivisering av energiproduktionen. Rådet menar att ny teknik i befintliga system kan förmodas bidra till en bättre elförsörjning.

Handelshögskolan vid Göteborgs universitet menar att avsaknaden av en fossilbränsleintensiv energisektor innebär starkt stigande marginalkostnader för minskade utsläpp av koldioxid i Sverige. Kostnaderna för

stängningen av Barsebäck måste därför relateras till marginalkostnaderna i klimatpolitiken, menar högskolan.

Umeå universitet instämmer i huvudsak med slutsatserna i rapporterna men framhäver att resultaten från de kortsiktiga åtgärderna i 1997 års program ännu inte har hunnit få fullt genomslag. Universitetet pekar vidare på möjligheter att använda torv i större utsträckning, samt efterlyser kraftigare incitament för ökad kraftvärmeproduktion, fjärrvärmeutbyggnad och ersättning av elvärme med värme från biobränslepellets.

Riksantikvarieämbetet konstaterar att konsekvenserna av en stängning av Barsebäck 2 i huvudsak är negativa för kulturmiljön, men kan inte på grundval av rapporterna avgöra om konsekvenserna kommer att bli av sådan omfattning att villkoren för stängning inte kan anses uppfyllda.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) menar att det i rapporterna saknas analyser av de omställningar i energisystemet som åtaganden enligt Kyotoprotokollet innebär. Vidare menar SGU att det saknas en diskussion om alternativa energikällor som skall ersätta elanvändningen. Slutligen framhäver SGU energiprisernas strategiska betydelse för gruvnäringen.

Branschorganisationerna för skogen, kemin, gruvorna och stålet (*SKGS*) anser att det inte går att stänga Barsebäck 2 utan att allvarligt äventyra basindustrins framtid i Sverige.

Svenska Kommunförbundet anser att långsiktiga och stabila lösningar måste tillskapas vad gäller främst frågorna kring effektbalansen, reservkraften och ekonomiska styrmedel på energimarknaden innan betydande delar av inhemsk elproduktion tas ur drift.

Svenskt Näringsliv anser att det i dag saknas förutsättningar att avveckla den andra reaktorn i Barsebäck samt att inga av de fyra villkor som ställts upp för stängningen är uppfyllda. *Sveriges Verkstadsindustrier* ansluter sig till *Svenskt Näringslivs* uppfattning. *Svensk Energi* gör också den övergripande bedömningen att villkoren inte är uppfyllda. Denna uppfattning delas även av *Sydkraft AB*. *Kävlinge kommun* har samma uppfattning liksom föreningen *Miljövänner för kärnkraft*. Branschföreningen *Oberoende elhandlare* ger, i likhet med *Svenska kolinstitutet* uttryck för samma övergripande uppfattning. Även *Svensk Industriförening* motsätter sig en avveckling av Barsebäck 2. Föreningen anser att villkoren inte är uppfyllda, samtidigt som det är tveksamt hur relevanta villkoren är i dagens verklighet.

LO menar att mot bakgrund av samhällets övergripande mål om sysselsättning och välfärd för vilket tillgång till energi spelar en viktig roll, utgör en ökad elförbrukning sedan 1997, försämrade effektberedskap, dålig konkurrens på elmarknaden samt att inga av de stipulerade villkoren för en stängning av Barsebäck 2 är uppfyllda, skäl för att inte en stängning skall komma ifråga.

Kärnkraftskommunernas samarbetsorgan (KSO) menar likaså att villkoren för en stängning av Barsebäck 2 inte är uppfyllda. Vidare menar KSO att rapporterna ser på elmarknaden ur ett alltför nationellt perspektiv och efterlyser ett regeringsbeslut om att en miljökonsekvensbeskrivning skall föregå en planerad stängning av ett kärnkraftverk.

Svenska Naturskyddsföreningen menar att utredningarna och iakttagelser av energisystemets utveckling visar att villkoren är uppfyllda och att reaktorn därför bör avvecklas.

Lantbrukarnas riksförbund anför att eftersom elanvändningen ökat 1998 – 2003 mer än vad statsmakterna förutsåg 1997, så behövs en ökad produktion om Barsebäck 2 skall stängas och efterfrågan tillgodoses. LRF anser att elproduktion i ökad utsträckning bör komma att ske i kraftvärmeverk och att den i första hand bör baseras på biobränsle såväl på kort som lång sikt.

Svenska fjärrvärmeföreningen betonar vikten av att frågan om Barsebäck 2 får en lösning, för att minska osäkerheten när det gäller kärnkraftsproduktionen. Den rådande osäkerheten gör det svårt att bedöma behovet av och investeringsförutsättningarna för ny kraftvärme.

Svenska Petroleuminstitutet menar att rapporterna i stor utsträckning behandlar elmarknaden tämligen isolerat och bortser från att el som energivaror i många fall är ett förhållandevis enkelt substitut till eldningsolja för uppvärmning. Detta kan på relativt kort tid påverka den långsiktiga effektbalansen i väsentlig grad, menar institutet.

Folkkampanjen mot kärnkraft – kärnvapen menar att man måste se stängningen av Barsebäck 2 i ett vidare perspektiv och hänvisar till resultatet av folkomröstningen 1980. Föreningen menar att villkoren för stängningen antingen är uppfyllda eller irrelevanta och efterlyser bland annat en avvecklingsplan för alla reaktorer, med ett slutdatum år 2010. *Idémaskinen* för ett likartat resonemang som Folkkampanjen mot kärnkraft, liksom *Miljöförbundet Jordens vänner*.

Föreningen *Sveriges energirådgivare* konstaterar att det kortsiktigt är problematiskt att stänga av Barsebäck 2, med hänsyn till försörjningstryggheten och de miljöprestanda som kännetecknar den el man kan bli tvungen att importera. Samtidigt menar Energirådgivarna emellertid att det skulle ge fel signaler att inte fullfölja avvecklingsplanerna avseende Barsebäck 2 eftersom det skulle hålla landet kvar i ett beroende av el som föreningen ser som problematiskt. För ett balansera upp energisystemet krävs ett nytt systemtänkande, med ökad tillämpning av förnybar energiteknik m.m.

Svenska Gasföreningen menar att energiförsörjningssituationen talar för utbyggnad av produktionskapacitet i stället för nedläggning.

Fastighetsägarna Sverige anser sig inte kunna ta ställning till om villkoren för stängning av Barsebäck 2 är uppfyllda. Däremot menar fastighetsägarna att det finns en stor potential för effektivare energianvändning i bygg- och fastighetssektorn, men att en sådan omställning måste ges tid och att elförsörjningen under tiden måste vara tryggad.

Svenska Kraftbörsen AB menar att beslutet om Barsebäck 2 har fått en stark och beklaglig koppling till elmarknadens funktionssätt. Företaget menar att denna koppling förhindrar nödvändiga reformer av regelverket för elmarknaden.

Synpunkter på resultaten av programmet:

Bidrag för att minska elanvändningen

Boverket instämmer i rapporternas redovisning av resultaten av de åtgärder för minskad elanvändning som verket ansvarar för.

Ingen av remissinstanserna har lämnat synpunkter specifikt avseende dessa åtgärder.

Åtgärder för effektivare energianvändning

Energimyndigheten menar, i likhet med utvärderarna, att åtgärderna för effektivare energianvändning har bidragit till att kompensera ytterligare bortfall av elproduktion, utöver det som täcks av åtgärderna för minskad elanvändning och ökad elproduktion från förnybara energikällor.

Delegationen för Energiförsörjning i Sydsverige (DESS)

Energimyndigheten konstaterar att delegationens arbete för att minska elanvändning och öka elproduktion i Sydsverige givit omkring 0,5 TWh per år.

Elpanneskatten

Energimyndigheten konstaterar att den minskning av användningen av elpannor i fjärrvärmesystemet som avsågs med skatten inte har uppnåtts. Däremot menar myndigheten att den stigande trenden för elpriserna som rått sedan 2001 och väntas fortsätta under 2003 kan leda till en minskad användning av dessa elpannor.

Bedömning av villkorsuppfyllelse för stängning av den andra reaktorn i Barsebäck:

- ersättning av kraftbortfallet

Uppsala universitet instämmer i princip i bedömningen att det kvantitativa målet för åtgärderna i 1997 års energipolitiska program på 3 TWh per år kan komma att nås före utgången av 2003 samtidigt som det anförts att elbehovet ökar utöver det prognostiserade behovet under perioden. Mot den bakgrunden anser universitetet att det kan ifrågasättas om graden av måluppfyllelse kan mätas då ett rörligt mål har definierats som ett absolut mål.

Handelshögskolan vid Göteborgs universitet har synpunkter på bedömningen av åtgärdernas effektivitet. Högskolan menar således att vad gäller åtgärder för minskad elanvändning och effektivare energianvändning finns ett selektionsproblem vid utvärderingen av effektiviteten som uppstår genom att det inte är ett slumpmässigt urval hushåll och företag som ingår i dessa program. Detta innebär stor sannolikhet för en kraftig överskattning av medelseffektiviteten, menar högskolan.

Energimyndigheten anser att målet för de kortsiktiga åtgärderna i 1997 års program kommer att uppnås. *Energimyndigheten* menar också att åtgärderna motsvarar det effektbortfall, 600 MW, som uppstår vid en stängning av Barsebäck 2.

SKGS menar för sin del att det är irrelevant att diskutera om detta villkor är uppfyllt. Eftersom behovet av elenergi ökat kraftigt och fortsätter öka, menar branschorganisationerna att oavsett om målen för de energipolitiska åtgärderna uppnåtts, kan Barsebäck 2 inte ställas av.

Svensk Energi för ett liknande resonemang och betonar att eftersom förutsättningarna förändrats väsentligt sedan 1997, måste man bedöma uppfyllandet av villkoren ur ett mer dynamiskt perspektiv. Vidare menar *Svensk Energi* att den energimängd som låg till grund för 1997 års mål var en underskattning av den långsiktiga produktionsförmågan vid Barsebäck 2. Även *Barsebäck kraft AB* menar att produktionsförmågan vid reaktorn är underskattad och anser med anledning av detta och av att den totala elanvändningen ökat att kraftbortfallet inte kan anses kompensert. *Oberoende elhandlare* har fört ett liknande resonemang.

- påverkan på effektbalansen

Flertalet av de remissinstanser som berört frågan ser med oro på den påverkan som en stängning av Barsebäck 2 skulle få på effektbalansen.

Statskontoret anser att en av de frågor som är central vid en bedömning av om den andra reaktorn i Barsebäck kan stängas är om tillräckligt stor effekt kan nås i elsystemet vid förbrukningstoppar. Statskontoret konstaterar att bedömningarna i rapporterna skiljer sig sinsemellan och att det ligger utanför Statskontorets kompetens att värdera de olika bedömningarna. Statskontoret konstaterar att gemensamt för redovisningarna är dock att effektproblematiken är allvarlig och att detta talar för att en viss säkerhet bör skapas för att effektproblematiken kan hanteras på ett tillfredsställande sätt på den omreglerade marknaden.

ESV påpekar att de lösningar på effektproblematiken som rapporten från J&W visar på kan innebära ökade svårigheter att nå de energipolitiska målen. *ESV* efterfrågar också en analys av konsekvenserna av en sådan reglering i ett marknadssystem. Det finns en risk för snedvridningar i marknadssystemet och att incitamentsstrukturen hotas.

Uppsala universitet instämmer i Svenska Kraftnäts konstaterande att det grundläggande problemet med en svag effektbalans inte kan avhjälpas med att överföringsförmågan på stamnätet förstärks och att överföringsförmågan inte utgör någon avgörande begränsning för att klara effektbalansen vid de högsta förbrukningsnivåerna. *Uppsala universitet* pekar på problem som kan uppstå i södra Sverige med DC-länkarna där, med störningar i kombination med högt uttag. Problemet innebär att bedömningen av importkapaciteten kan ifrågasättas. Mot denna bakgrund anser *Uppsala universitet* att Svenska Kraftnäts bedömning att effektbalansen nått och jämnt går ihop kan ifrågasättas. Därtill är *Uppsala Universitet* förvånade över det kortsiktiga tidsperspektivet mot bakgrund av de långa ledtider som gäller för investeringar i ny elproduktionskapacitet och nya förbindelselänkar.

KTH-Eriksson påpekar att analysen beträffande eleffektproblematiken borde ha fördjupats. Genom att simulera elenergisystemet med hänsyn till tillgänglighetsdata för produktion och nät med hänsyn till statistiska klimatvariationer hade kvantitativa värden på sannolikheten för effektbrist och tillgång på el kunnat uppskattats. Sådana uppskattningar hade

varit värdefulla underlag för konsekvensbedömningar av effekterna av en stängning av Barsebäck 2.

Växjö universitet konstaterar att effektbrist kan bli en tillfällig konsekvens av en begränsning av elproduktionskapaciteten. Samtidigt konstateras att dagens börsprissättning på el sannolikt kommer att minska toppbelastningen ytterligare, även om det genomsnittliga priset endast påverkas marginellt. Detta kommer snart att återställa balansen i systemet.

Chalmers tekniska högskola (CTH) anser att risk för akut effektbrist om Sverige och övriga nordiska länder i det nordiska kraftnätet drabbas av en kall vinter ("tioårsvinter") är en av två huvudkonsekvenser i ett kort tidsperspektiv av en eventuell avveckling av Barsebäck 2.

Svenska Kraftnät konstaterar att beträffande inverkan på effektbalansen av en stängning av Barsebäck 2 så ansluter sig båda studierna till Svenska Kraftnäts analys, som visar att på kort sikt blir risken för effektbrist påtaglig vid förbrukningsnivåer som motsvarar en 10-årsvinter, om inte ytterligare åtgärder i produktions- eller förbrukningsledet vidtas för att kompensera för bortfallet. För den vidare utvecklingen utgår J&W från att problemet mycket snabbt elimineras genom marknadsaktörernas agerande inför risken för effektbrist. Enligt Svenska Kraftnät kan detta synsätt starkt ifrågasättas mot bakgrund av tidigare erfarenheter inom effektfrågan. Det finns inget stöd för J&W:s tillförsikt att marknadens aktörer ser till att i det korta perspektivet lösa en förvärrad effektbalanssituation. Svenska Kraftnäts bedömning – som förslaget till långsiktig lösning bygger på – är att det krävs en längre period för att aktörerna successivt skall ta det fulla ansvaret, bland annat genom att avtala om frivillig förbrukningsbortkoppling med sina kunder.

Energimyndigheten bedömer att effektbalansen under förhållanden motsvarande en tioårsvinter sannolikt kommer att kunna upprätthållas även utan Barsebäck 2. Denna bedömning bygger på ändrade prognosförutsättningar över elanvändningen än dem som Svenska Kraftnäts senaste prognos grundas på. Energimyndigheten anser att effektbalansen är ett marknadsproblem som kvarstår, och kan lösas, oavsett vad som sker med Barsebäck 2. Trots detta är marginalerna, enligt Energimyndighetens mening, i den svenska effektbalansen små. En stängning av Barsebäck 2 skulle minska marginalerna. Det är angeläget att finna väl fungerande lösningar för hanteringen av höglastsituationer.

Energimyndigheten konstaterar att åtgärderna inom det kortsiktiga programmet, exklusive tillförd vindkraft, inneburit en kompensering av effektbalansen som motsvarar den effekt som Barsebäck 2 ger. Dock har elmarknaden anpassat sig till detta förhållande och det finns alltså inget uppenbart överskott av effekt i systemet. Genom Svenska Kraftnäts arbete med att förstärka överföringsförbindelserna har vikten av att effekten kompenseras i Sydsverige minskat.

LO delar Svenska Kraftnäts bedömningar när det gäller effektbalansen. *LO* instämmer också i vad som Energimyndigheten framhåller i sin nyligen publicerade skrift "Den nordeuropeiska elmarknaden" där bland annat risker för effektbrist påtalas.

Skogen och Kemin, Gruvorna och Stålet (SKGS) bedömer att risken för elavbrott vid en kall vinterperiod är överhängande. Sannolikheten att hamna i en bristsituation är stor enligt Svenska kraftnät. Konsulterna från J&W gör dock bedömningen att det finns fysiska resurser för att för-

hindra en effektbrist och hänvisar bl. a. till det långsiktiga förslag som Svenska Kraftnät presenterat för att lösa effektproblematiken. Men SKGS vill poängtera att den tänkta lösningen fullt ut ska vara på marknaden år 2008 och inte inför kommande vinter 2003/2004. Enligt Svenska Kraftnät kan någon påtaglig verkan av detta förslag inträffa först om 2 till 3 år. SKGS anser inte att det finns någon anledning att ifrågasätta Svenska Kraftnäts bedömning angående effektbalansen. SKGS påpekar att basindustrin på intet sätt kan vara effektreserven för Sveriges totala elbehov.

LRF anser att effektproblemet skall lösas genom utbyggnad av kraftvärme och kapning av eleffektoppar speciellt i eluppvärmda hus. *LRF* tar dock inte ställning till frågan om påverkan på effektbalansen av en stängning av Barsebäck 2.

Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) konstaterar att rapporterna drar motstridiga slutsatser och att *ÅF* anser att konsekvenserna för effektbalansen kommer att leda till ett högre elpris, vilket i sin tur påverkar industrin. *ITPS* uppfattar att det scenario som skisseras i *ÅF*:s rapport skulle kunna ha negativa konsekvenser för svensk tillväxt och svensk ekonomi, i det fall det realiserar. *ITPS* uppmanar därför regeringen att noga överväga rapporternas trovärdighet och att särskilt uppmärksamma orsakerna till att konsulterna drar olika slutsatser i denna fråga. Kan inte *ÅF*:s slutsatser avfärdas vore en försiktighetsåtgärd att avvakta en utvärdering av effekterna av Svenska Kraftnäts åtgärder och förändringar i andra styrmedel, innan beslut i frågan fattas.

Svenska kommunförbundet framhåller att tillräcklig tillgång till reservkraft är en fråga av avgörande betydelse för försörjningstryggheten. Enligt Kommunförbundets mening måste långsiktiga och stabila lösningar tillskapas vad gäller främst frågorna kring effektbalansen, reservkraften och de ekonomiska styrmedlen innan betydande delar av inhemsk elproduktion kan tas ur drift.

Svenskt Näringsliv bedömer att det allvarligaste problemet med nuvarande elförsörjning i Sverige är risken för elavbrott under en kall vinterperiod och påpekar att industrin på intet sätt kan vara effektreserven för Sveriges totala elbehov.

Svensk Energi anser att om Barsebäck 2 stängs kommer risken för effektbrist öka från en redan ansträngd nivå om inga andra åtgärder vidtas. Vidare anser *Svensk Energi* att Svenska Kraftnät i sina beräkningar har använt förutsättningar som skulle kunna ses som optimistiska och därför inte visar en riktigt rättvisande bild. Exempelvis förutsätts att all kärnkraft skall vara tillgänglig till 100 %, att samtliga överföringsförbindelser skall vara intakta samt att allmänheten utan några speciella åtgärder ska reducera sin elförbrukning med knappt 2 000 MW.

Folkkampanjen mot kärnkraft - kärnvapen anser att den förmodade effektbrist som kan komma att inträffa om Barsebäck 2 stängs infaller, om den infaller, under förhållanden som inträffar kanske i genomsnitt vart tionde till trettonde år och då dessutom under en tidsperiod som kan räknas i enstaka timmar. Det är enligt *Folkkampanjen* inte rimligt att hålla ett baskraftverk, som Barsebäck 2, i drift med hänvisning till något som kan komma att inträffa så sällan. I stället är det rimligt att ha en beredskap för minskad elanvändning under denna korta tid. Det skulle

säkert räcka med en uppmaning till allmänheten att dra ner på elanvändningen, menar Folkkampanjen. Andra möjligheter är uppgörelser med stora elanvändare om korta uppehåll i elleveranserna. Skulle en situation uppstå med en längre förmodad effektbrist, t.ex. vid en snabb stängning av fem eller flera reaktorer, kan en investering i gasturbiner bli aktuell.

Energirådgivarna menar att för att permanent komma bort från problemet med effekttoppar måste såväl landets energianvändning som energitillförsel balanseras på ett annat sätt än vad som sker i dag. Elbehovet måste under effekttopparna målmedvetet pressas ner den kallaste perioden. Det enklaste är att minska andelen elbaserad uppvärmning och effektivisera energianvändningen.

Oberoende Elhandlare påpekar att för elhandlare utan tillgång till egen produktion är effektpriissättning i dag ett stort problem p.g.a. dess oförutsägbarhet. I dag finns det inte någon marknadsplats för handel med effekt vilket gör det näst intill omöjligt att i prissättningen till kund åsätta denna del ett pris. Som det nordiska elsystemet fungerar är de länder med termisk produktion, däribland Sverige, mycket mer utsatta och känsliga för effektpriissättning p.g.a. ”trögheten” i att kunna möta en efterfrågeökning på effekt. Detta slår mycket hårt på elhandlare utan tillgång på egen produktion. Erfarenheten från de senaste vintrarna visar med all önskvärd tydlighet att detta faktum är ett stort hot mot fristående elhandlare och riskerar att slå ut vissa aktörer. Om Barsebäck stängs ökar riskerna för elhandlare utan egen produktion.

Svensk industriförening anser att det är uppenbart att kriteriet att effektbortfallet av att stänga Barsebäck 2 inte skall medföra påtagligt negativa effekter för bl.a. elpriset och tillgången på el för industrin, inte på långa vägar är uppfyllt.

Sveriges Verkstadsindustrier gör bedömningen att det allvarligaste problemet med nuvarande energiförsörjning i Sverige är risken för elavbrott vid en kall vinterperiod.

Sydkraft AB framhåller att risken för effektbrist redan i dagsläget är hög och givetvis skulle bli ännu värre om Barsebäck 2 stängs.

- påverkan på elpris och tillgång på el

Tillgång på el

Enligt *Energimyndigheten* kommer målet med det kortsiktiga programmet att uppnås vad gäller kompensation för Barsebäck 2. Åtgärderna för minskad elanvändning och ökad produktion av el från förnybara energikällor har skapat förutsättningar för att kompensera ett bortfall på 3 TWh/år, vilket var det uppställda målet.

Barsebäck Kraft och *Svensk Energi* påpekar dock att målet från början inte var riktigt, då den långsiktiga genomsnittliga produktionskapaciteten i Barsebäck 2 bör uppskattas till 4,6 TWh respektive drygt 4 TWh per år. I konsultrapporterna har man inte räknat med att produktionen under normal- eller våtår regleras ner av ekonomiska skäl.

Till detta argument för att tillräcklig kompensation inte har uppnåtts genom de 3-4 TWh som programmet åstadkommit, kommer det att man inte heller har kompenserat bortfallet från den första reaktorn. Detta framhåller *Svensk Energi* och *Sydkraft*.

Flera remissinstanser, bland andra *Svensk Energi*, anser dessutom att förutsättningarna har ändrats sedan 1997 i och med en oväntat stor ökning i elanvändningen, vilken lett till en försämrad energibalans som bör tas med i bedömningen av lämpligheten i en stängning. *Energimyndigheten* menar att det än så länge är svårt att avgöra om denna ökning varit en effekt av låga priser fram till år 2001, eller om det är en nivå som kommer att bibehållas. Myndigheten bedömer, utgående från uppgifter från Nordel, att det inte finns någon risk för energibrist under torrår eller extrema torrår. *Svenskt Näringsliv* anser att frågeställningen från 1997 inte längre är relevant på grund av att elbehovet ökat så mycket sedan dess, även om det skulle finnas fog för bedömningen att elanvändningen har minskat i förhållande till en hypotetisk utveckling. Även *Miljövänner för kärnkraft* avråder från en stängning med hänvisning till riskerna med en försämrad energibalans.

KTH-Eriksson anser att det är uppenbart att det behövs nya produktionsanläggningar för elförsörjning i framtiden, och att branschen säkert kommer att göra ansträngningar för att tillföra sådana även om det ännu inte är säkert att marknadsmekanismerna är tillräckliga för att detta ska ske i tid. Det tar 5-10 år från investeringsbeslut till dess att en anläggning kan tas i drift, varför det enligt *KTH-Eriksson* torde vara nödvändigt att koppla en avveckling av kraftverk med stor kapacitet till investeringar i ny produktion. Detta gäller särskilt med anledning av den ansträngda elenergisituationen.

KTH-Söder ifrågasätter slutsatsen i ÅF:s rapport, att en stängning leder till minskad leveranssäkerhet till följd av ökad risk för effektbrist. Denna slutsats bygger enligt *KTH-Söder* på att man tror att aktörerna på energimarknaden skulle acceptera en minskad leveranssäkerhet, vilket han anser vara osannolikt.

Kävlinge kommun, *KSO*, *Svensk Energi* och *Oberoende Elhandlare* nämner ett antal faktorer som de anser pekar på att Barsebäck 2 inte kan stängas de närmaste åren, däribland bland annat en förbättrad konjunktursituation och ökad efterfrågan på el. Svenska kraftnät instämmer i ÅF:s och J&W:s bedömning om att ersättning för nedlagd energiproduktion på kort sikt kommer att kompenseras av till viss del svensk befintlig kraftvärme och import av kolkondenskraft från främst Danmark.

Svensk Energi ställer sig tveksam till i vilken grad man kan förlita sig till import vid svåra situationer då klimatförhållanden i Sverige sannolikt även gäller i övriga nordiska länder, samt att utbyggnaden i såväl Danmark som Norge går långsamt. *SKGS* pekar på flaskhalsar i systemet samt nedmontering av produktion i andra nordiska länder som hinder för ett tryggt importberoende.

Svenska Naturskyddsföreningen menar att efterfrågan på el kommer att minska i Sverige i samband med effektiviseringar och utslagning av ineffektiva företag vilket blir en följd av en utjämning av elpriserna i Europa.

Elpriserna

Flertalet remissinstanser anser att elpriserna kommer att stiga som en effekt av en eventuell stängning av Barsebäck 2. Många av instanserna har dock svårt att bedöma hur stor en sådan prisökning skulle komma att bli. Man påtalar också att de två konsultrapporterna skiljer sig åt i just

denna bedömning. *Energimyndigheten* har gjort en egen bedömning av prisökningen och menar att den ett normalår kan bli omkring 0,5 öre/kWh, men att effekterna kan bli betydligt större vid extrema situationer. Med anledning av att många elhandlare och stora användare har långa avtal, påverkas de mindre varför det är den genomsnittliga, bestående effekten representerad av ett normalår som är av särskild betydelse för vilka effekter en stängning av Barsebäck 2 har på elpriset. *Oberoende elhandlare* bedömer att prisökningen hamnar kring 1 öre/kWh.

Skogen och Kemin, Gruvorna och Stålet påpekar som kommentar till rapporten från J&W, att de flesta avtal inom industrin bygger på spotpriset vilket gör industrin känslig för prisökningar även på kort sikt. J&W:s slutsats om att industrin på grund av typen av kontrakt inte skulle vara känslig, avfärdar man därmed som felaktig. Uppfattningen att svensk industri, beroende på dess avtalssituation, till stora delar även på kort sikt påverkas av stigande priser, framförs även i det gemensamma särskilda yttrandet från de fyra ledamöterna i Energimyndighetens styrelse.

Svensk Energi konstaterar utifrån rapporten från ÅF att efterfrågekurvan skär utbudskurvan i ett kritiskt intervall där de rörliga kostnaderna för marginalproduktionen varierar kraftigt, och menar därför att redan en liten förändring i utbudet kan ge en stor prisförändring.

Konkurrensverket menar att konsumenterna kan drabbas av högre priser då elhandlare söker kompensera sig för risken med mer volatila priser på börsen till följd av risken för effektbrist. *Svensk Energi* för ett likartat resonemang.

KTH-Eriksson anser att de i rapporterna angivna elprishöjningarna till följd av en stängning kan diskuteras. Elpriserna på spotmarknaden har stigit kraftigt och har under en längre tid även legat väsentligt högre än de variationsintervall på 10-30 öre som redovisas i rapporterna. Även priser på långtidskontrakt är högre nu än för ett år sedan.

KTH-Söder ser en prisökning på kort sikt, men på längre sikt behövs ändå nyproduktion vilket leder till högre priser oavsett nedläggning av Barsebäck 2. Det som påverkas är tiden för när prisökningen sker. En rimlig bedömning av prisökningen borde enligt KTH-Söder ligga mellan 0,5 och 1 öre/kWh, vilket är en låg nivå jämfört med naturliga svängningar. Prisökningar i storleksordningen 2 öre/kWh, som ÅF-rapporten antyder, skulle enligt KTH-Söder göra det lönsamt för de stora producenterna att självmant dra ner kärnkraftsproduktionen.

Folkkampanjen mot kärnkraft - kärnvapen konstaterar att tillgång till vattenkraft påverkar priset betydligt mer än en stängning av Barsebäck 2. *Växjö universitet* ser det som en självklarhet att den generella prisnivån inte kommer att påverkas i någon högre grad av att 1 % av den samlade nordiska produktionen tas ur drift i enlighet med politiska beslut.

Från *Svenska Naturskyddsföreningen* framhåller man att en nedläggning inte skulle få några betydande effekter på elpriset i Nordeuropa, då andra produktionstekniker är prissättande under större delen av året.

Ekonomistyrningsverket frågar sig vad som ska anses vara ett rimligt elpris och konstaterar att det beror på vilken utgångspunkt man har. Ett högt pris är bra för producenterna, ett lågt för konsumenterna. I jämförelse med andra länder konstaterar man att Sverige har ett lågt elpris.

Energimyndigheten anser att industrin, bortsett från vissa företag och industrier, bör klara en marginell höjning utan allvarliga konsekvenser.

Många remissinstanser sluter sig till de synpunkter som bland andra *Svenskt Näringsliv* och *Svensk Energi* framför. Dessa framhåller att även marginella prisökningar kan få förödande effekter på elintensiv industri, lokal och regional arbetsmarknad, samt påverka investeringsvilja och näringslivsklimat i Sverige, och att en stängning därför inte är försvarbar. *SGU* tar i detta sammanhang särskilt upp gruvindustrin som en bransch där energipriset har stor betydelse för konkurrenskraft, och det finns en risk för utlandsetablering.

ESV bedömer det som rimligt att industrin även fäster stor vikt vid att på relativt lång sikt kunna förutspå tillgång och pris på elenergi för att kunna planera sin verksamhet. *ESV* kan inte i någon av rapporterna finna en samlad bedömning av om investeringsvilja och osäkerhet skulle drabbas av påtagliga negativa effekter till följd av en stängning av Barsebäck 2, och man efterlyser fördjupade analyser på kort och lång sikt.

Flera remissinstanser anser att elpriserna kommer att stiga på sikt, oavsett en nedläggning av Barsebäck 2. Prishöjningen sker antingen som en följd av en harmonisering med övriga Europa, eller av att ny kraftproduktion kommer att behövas. *Svenskt Näringsliv*, *SKGS*, *Svensk Energi* med flera framför att tidsaspekten är ett argument för att inte stänga Barsebäck 2. Industrin är medveten om kommande prisökningar och arbetar redan med effektiviseringar, men behöver tid för att genomföra alla de effektiviseringar som behövs för att möta de högre elpriserna och konkurrensen. Även behovet av en långsiktig och trovärdig energipolitik vid nyinvesteringar poängteras av flera remissinstanser i sammanhanget.

- påverkan på miljö och klimat

Enligt flertalet av remissvaren leder en avveckling av Barsebäck 2 till ökad påverkan på klimat och miljö.

Naturvårdsverket bedömer att en stängning ger ökade utsläpp från fossila bränslen i Sverige men att det ändå är möjligt att nå miljökvalitetsmålen avseende klimat till 2008-2012, eventuellt till ökade kostnader. Verket pekar på klimatproblematikens långsiktiga och globala karaktär och menar att även klimatpåverkan i Danmark bör beaktas vid val av tidpunkt för stängning av Barsebäck 2. Beträffande övrig miljöpåverkan menar naturvårdsverket att utsläppen ökar i tämligen liten omfattning men att lokal koncentration av sådana utsläpp, främst till Skåne, inte är önskvärd. *Energimyndigheten* menar att en stängning ger ökade utsläpp av koldioxid på kort sikt. På längre sikt anses miljöpåverkan emellertid bli begränsad då produktionsbortfallet ersätts genom ny produktionskapacitet av el från förnybara källor samt påskyndad utbyggnad av gaskraft som ersättning för kol som marginalkraft i det nordiska elsystemet. *Statens meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)* framhåller ökad miljö- och klimatpåverkan genom ökad föroreningsbelastning i södra Sverige, särskilt västra Skåne.

Uppsala Universitet efterlyser samhällsperspektiv och sociala aspekter i analysen och anser att ökade utsläpp i Danmark samt ökad regional för-

surning innebär att villkoret inte kan anses vara uppfyllt. Universitetet nämner även miljökonsekvenser utöver utsläppseffekter, t.ex. biodiversitet. *Chalmers tekniska högskola* menar att produktionsbortfallet ger ökad klimatpåverkan genom import av kolkraft från Danmark och Polen, ökad försurning genom användning av fossila bränslen samt ökad risk för kärnkraftolyckor genom import av ur säkerhetssynpunkt tveksam kärnkraftsel från ryska reaktorer av Tjernobylytyp. *Svenskt Näringsliv* påpekar att stängning av Barsebäck leder till betydande utsläppsökningar av koldioxid, främst i Danmark, samt högre emissioner av bl.a. kväve- och svaveloxider, vilket inte är förenligt med gällande klimat- och miljöpolitik. *Svensk Energi* framhåller att en stängning av Barsebäck 2 endast i begränsad omfattning leder till ökad produktion av vindkraft och kraftvärme, utan i stället kompenseras genom import av kolbaserad el och på längre sikt gaskraft, vilket leder till ökade utsläpp av koldioxid, svavel, kväveoxider och tungmetaller. *Barsebäck Kraft AB* efterlyser analyser av konsekvenser på hälsa, utsläpp av övriga växthusgaser utöver koldioxid och livscykelanalyser samt konstaterar att kriteriet om ringa påverkan på miljö och klimat ej är uppfyllt. *Svensk industriförening* menar att det saknas sakliga argument för att stänga Barsebäck, bl.a. eftersom det resulterar i negativa konsekvenser för klimat och miljö då effektbrist leder till import av fossilbaserad el från kol- och oljeeldade anläggningar samt rysk kärnkraft. *Skogen, Kemin, Gruvorna och Stålet (SKGS)* menar att villkoret för stängning avseende miljö och klimat inte uppfylls och understryker att samtliga energikällor bör få användas givet att krav på säkerhet och miljö är uppfyllda.

Svenska Kommunförbundet föreslår att man avvaktar en stängning, framhåller att hänsyn till klimat och miljö är viktig och att bortfall av produktionskapacitet riskerar att ersättas med fossileldad kraft. Föreningen *Sveriges energirådgivare* påpekar att problemet i det svenska energisystemet är den höga andelen elvärme och menar att en stängning är problematisk då den kan leda till beroende av importerad, smutsig kraft. *Oberoende elhandlare* är emot en stängning av Barsebäck, bl.a. eftersom det ger ökad miljöpåverkan. *Svenska Gasföreningen* understryker att elförsörjningen redan i dag är ansträngd och att bortfall av produktionskapacitet ersätts med kolkondensel, vilket är negativt för miljön. *Sveriges Verkstadsindustrier (VI)* påpekar att effektbrist och roterande bortkoppling ger sämre förutsättningar för tillväxt men även negativa miljöeffekter. *Svenska Kraftnät* konstaterar att nedläggning leder till ökad användning av fossil energi. *Kävlinge kommun* förordar fortsatt drift av Barsebäck 2 och anser att ytterligare analyser av miljövillkor, effekter på folkhälsa, en regional luftmiljöanalys samt en strategisk miljökonsekvensbeskrivning skulle behövas. *KSO* menar att stängning av Barsebäck ger negativa miljöeffekter eftersom fossilbaserad el från Danmark, Polen och Tyskland ersätter svensk kärnkraft, vilket ger ökad försurning i försurningskänsliga svenska sjöar och skogar i södra Sverige.

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) påpekar att en stängning även ger negativa effekter på kulturmiljön, eftersom ökad import av kolkondensbaserad el från Danmark medför ökade utsläpp av luftföroreningar, vilket accelererar nedbrytning av kulturföremål i Danmark men även i Skåne. RAÄ framhåller även att utbyggnad av vindkraft samt tilläggsisolering

och byten till tätare fönster i äldre bebyggelse kan ge en negativ påverkan på kulturmiljö och förvanskning av kulturhistoriska värden. *Miljövänner för Kärnkraft* menar att en stängning innebär en klart negativ påverkan på miljö och klimat, till följd av ökade emissioner av försurande, hälsofarliga och övergödande ämnen vid förbränning, exploatering av vattendrag och strandregioner för vattenkraft samt negativ inverkan på djur genom vindkraft. Föreningen pekar även på hälsorisker samt att ytterligare tätning ger sämre inomhusmiljö och ökad strålning.

Umeå universitet stöder slutsatsen om negativ miljöpåverkan men påpekar att bl.a. sameldning med torv i kraftvärme samt ökad användning av pellets skulle kunna ge positiva effekter både för klimat och luftkvalitet. *SGU* efterlyser analys av energiomställning i Sveriges närområde till följd av Kyotoprotokollet och understryker att geotermi har en förbisedd och betydande potential som förnybar energikälla. *Skogsstyrelsen* konstaterar att växthuseffekten, övergödning och försurning behöver minska och framhåller att en ytterligare ökning av biobränsle är möjlig både för el- och värmeproduktion, t ex genom användning av avverkningsrester samt att miljöpåverkan kan minskas genom återföring av kväve och näringsämnen genom askåterföring. *Svenska Petroleuminstitutet* pekar på kopplingen till värmemarknaden och att samtidig nedläggning av elproduktionskapacitet och skatteväxling för att substituera bort från uppvärmning genom oljeeldning är problematisk. *Svenska Kolinstitutet* menar att villkoren för stängning inte är uppfyllda och påpekar att kolbaserad kraftvärme är mer positivt ur miljösynpunkt än importerad kolkondenskraft från Danmark då svensk kraftvärme har hög verkningsgrad och bättre miljöegenskaper. *Svenska Torvproducentföreningen* påpekar att torv har en viktig roll i ett hållbart energisystem och att torv därför bör främjas genom elcertifikat. *Sveriges fastighetsägare* tar inte ställning om villkoren för stängning men påpekar att det finns en betydande potential för energieffektivisering. *Sydskraft* framhåller att ökad medvetenhet om den globala klimatproblematiken har lett till en attitydförändring till förmån för kärnkraft, vilket borde beaktas vid beslut om Barsebäcks fortsatta drift.

Folkkampanjen mot kärnkraft – kärnvapen påpekar att en avveckling ger miljövinster i hela uranbränslekedjan, minskar hoten för Danmark och Skåne samt ger en positiv inverkan på miljön och klimat om den kombineras med en avveckling av elvärme. *Idémaskinen* understryker att kärnkraftolyckor har mycket svåra och långvariga följder. *Miljöförbundet Jordens Vänner* framhåller att kärnkraften är sårbar, extremt farlig och understryker att avfallsfrågan inte är löst.

Ekonomistyrningsverket konstaterar att en stängning av Barsebäck 2 enligt rapporterna skulle få en negativ effekt på klimat och miljö, men efterlyser fördjupade analyser av nettoeffekten på kort och lång sikt, kostnaden för att uppnå klimatmålet och vad som menas med påtaglig negativ effekt. *Handelshögskolan, Göteborgs universitet* framhåller att den samhällsekonomiska kostnaden för att gå före i klimatpolitiken är mycket höga för Sverige och att nu gällande klimatpolitik troligen innebär en mycket hög samhällsekonomisk kostnad, om den lyckas. *Statistiska centralbyrån (SCB)* anser att rapporterna borde använts sig av officiell statistik.

Förslaget till lag om effektreserv

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Den myndighet som enligt 8 kap. 1 § första stycket ellagen (1997:857) har systemansvaret för el (den systemansvariga myndigheten), har ansvaret för att en effektreserv om högst 2 000 megawatt finns tillgänglig. Effektreserven skall skapas genom att den systemansvariga myndigheten ingår avtal dels med elproducenter om att ställa ytterligare produktionskapacitet till förfogande, dels med elanvändare om rätt att begränsa deras elförbrukning.

Effektreserven skall vara ett komplement till den övriga produktionskapacitet som finns på elmarknaden.

2 § Den som enligt 8 kap. 4 § första stycket ellagen (1997:857) har ingått avtal med den systemansvariga myndigheten (balansansvarig) skall till myndigheten betala en avgift för täckande av de kostnader som uppstår för myndigheten enligt de avtal som avses i 1 § första stycket.

Avgiftens storlek för varje balansansvarig skall baseras på omfattningen av dennes balansansvar enligt avtalet med den systemansvariga myndigheten och omfattningen av den balansansvariges obalans under den tidsperiod som avgiften avser. Avgiften bestäms av den systemansvariga myndigheten.

3 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för att den systemansvariga myndigheten skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag.

4 § Beslut av den systemansvariga myndigheten enligt 2 § andra stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Övriga beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003 och gäller till och med den 29 februari 2008.

Förslaget till lag om ursprungsgarantier

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om en rätt för elproducenter att bli tilldelade ursprungsgarantier för el som producerats med användande av förnybara energikällor (förnybar el).

Med ursprungsgaranti avses ett dokument som anger att en viss mängd förnybar el har producerats.

2 § Den myndighet som enligt 1 kap. 3 § lagen (2003:000) om elcertifikat har utsetts att handlägga de frågor som enligt den lagen ligger på kontoföringsmyndigheten (garantimyndigheten) skall handlägga frågor om tilldelande av ursprungsgarantier.

3 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas av den myndighet som enligt 1 kap. 3 § lagen (2003:000) om elcertifikat har utsetts att handlägga de frågor som enligt den lagen ligger på tillsynsmyndigheten.

Tillsynen omfattar inte garantimyndigheten.

4 § Berättigad att bli tilldelad ursprungsgarantier är

1. den som enligt 2 kap. 1 § 1–4 lagen (2003:000) om elcertifikat är berättigad att bli tilldelad elcertifikat,

2. innehavaren av en produktionsanläggning där el produceras med användande av vattenkraft, och

3. innehavaren av en produktionsanläggning där el produceras med användande av biobränslen.

Med biobränslen avses bränslen framställda ur biomassa samt deponigas, gas från avloppsreningsanläggningar och biogas.

Med biomassa avses den biologiskt nedbrytbara fraktionen av produkter, avfall och rester av både vegetabiliska och animaliska ämnen från jordbruk, skogsbruk och närstående industrier samt den biologiskt nedbrytbara fraktionen av industriavfall och kommunalt avfall.

5 § Innehavaren av en produktionsanläggning som i framtiden vill bli tilldelad ursprungsgarantier måste anmäla detta till tillsynsmyndigheten. Detta gäller dock inte om anläggningen har godkänts enligt 2 kap. 5 § andra stycket lagen (2003:000) om elcertifikat.

6 § Om el har producerats i en sådan produktionsanläggning som avses i 4 § med användande av såväl sådana energikällor som berättigar anläggningens innehavare att bli tilldelad ursprungsgarantier som andra energikällor får ursprungsgarantier tilldelas bara för den el som producerats med användande av den först nämnda typen av energikällor.

7 § Ursprungsgarantier får tilldelas bara för sådan förnybar el vars inmatade mängd och dess fördelning över tiden har mätts och

rapporterats till garantimyndigheten enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Om den förnybara elen matas in på ett elnät som används utan stöd av nätkoncession skall innehavaren av produktionsanläggningen svara för den mätning och rapportering som anges i första stycket.

I de fall som avses i 6 § skall innehavaren av anläggningen särskilt beräkna och rapportera den el som har producerats med användande av sådana energikällor som berättigar anläggningens innehavare att bli tilldelad ursprungsgarantier.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om beräkning och rapportering enligt tredje stycket.

8 § Garantimyndigheten skall på begäran av någon som är berättigad att bli tilldelad ursprungsgarantier utfärda en sådan garanti.

En ursprungsgaranti skall innehålla uppgifter om

1. den förnybara energikälla som har använts vid produktionen av elen,
2. den produktionsanläggning där den förnybara elen har producerats, och
3. den mängd el som har producerats och den tidsperiod under vilken produktionen har ägt rum. Tidsperioden skall vara en eller flera kalendermånader.

Om den förnybara elen har producerats med användande av vattenkraft skall dessutom produktionsanläggningens installerade effekt anges.

9 § Garantimyndigheten skall ta ut en avgift för utfärdandet av en ursprungsgaranti enligt de bestämmelser som meddelas av regeringen.

10 § Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

11 § I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2003.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2003-03-07

Närvarande: f.d. regeringsrådet Karl-Ingvar Rundqvist, regeringsrådet Marianne Eliason, justitierådet Severin Blomstrand.

Enligt en lagrådsremiss den 20 februari 2003 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om effektreserv,
2. lag om ursprungsgarantier.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Bengt Agartz.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ursprungsgarantier

9 §

Enligt paragrafen skall garantimyndigheten ta ut en avgift för utfärdandet av en ursprungsgaranti enligt de bestämmelser som meddelas av regeringen. Av författningskommentaren framgår att avgiften avses motsvara garantimyndighetens kostnad för att utfärda en garanti.

En avgift av denna karaktär torde vara att betrakta som en sådan avgift av tvångskaraktär som i princip skall beslutas av riksdagen. Riksdagen kan dock med stöd av 8 kap. 9 § regeringsformen bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter. För att det klart skall framgå att det är fråga om en beslutanderätt för regeringen grundad på delegation från riksdagen föreslår Lagrådet att bestämmelsen utformas enligt följande:

”Regeringen får meddela föreskrifter om avgift för utfärdandet av ursprungsgarantier.”

11 §

I paragrafen hänvisas till att det i 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Lagrådet förordar att det istället framgår direkt av lagen att myndighetens beslut får överklagas (jfr prop. 1997/98:101 s. 62). Bestämmelsen kan utformas enligt följande:

”En myndighets beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.”

Förslaget till lag om effektreserv

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Näringsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2003.

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Winberg, Ulvskog, Lindh, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Lövdén, Ringholm, Bodström, Karlsson J. O., Sommestad, Karlsson H., Lund, Andnor, Johansson, Hallengren, Björklund

Föredragande: statsrådet Pagrotsky

Regeringen beslutar proposition 2002/03:85 Vissa elmarknadsfrågor

Rättsdatablad

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
---------------------------	---	--

Lagen (2003:000) om
effektreserv

3 §

Lagen (2003:000) om
ursprungsgarantier
avseende förnybar el

7 §
9 §

32001L0077